

Bestemmingsplan Bûtengebied Dongeradeel

**Bestemmingsplan Bûtengebied
Dongeradeel (Vaststelling)**

Code 041002 / 27-06-13

TOELICHTING

<u>INHOUDSOPGAVE</u>	<u>blz</u>
1. INLEIDING	1
1. 1. Aanleiding	1
1. 2. Begrenzing plangebied	1
1. 3. Leeswijzer	3
2. KADER, REIKWIJDTE EN PLANSYSTEMATIEK	4
2. 1. Kader	4
2. 2. Reikwijdte	5
2. 3. Bouwstenen	5
2. 4. Voortraject	6
2. 5. Plansystematiek	7
3. HUIDIGE SITUATIE EN POSITIEBEPALING	8
3. 1. Ontstaansgeschiedenis	8
3. 2. Geomorfologie, reliëf en bodem	10
3. 3. Landschap	11
3. 4. Cultuurhistorie en archeologie	11
3. 5. Landbouw	14
3. 6. Vrijkomende agrarische bebouwing	18
3. 7. Natuur	18
3. 8. Wonen in het landelijk gebied	20
3. 9. Bedrijvigheid	21
3. 10. Recreatie en toerisme	21
3. 11. Verkeer en infrastructuur	22
4. BELEIDSKADER EN WET- EN REGELGEVING	27
4. 1. Internationaal niveau	27
4. 2. Nationaal niveau	30
4. 3. Provinciaal niveau	32
4. 4. Regionaal niveau	39
4. 5. Gemeentelijk niveau	43
5. OMGEVINGSASPECTEN	49
5. 1. Milieu	49
5. 2. Water	67
5. 3. Ecologie	72
5. 4. Archeologie	76
5. 5. PlanMER	79

6. JURIDISCHE TOELICHTING	87
6. 1. Algemeen	87
6. 2. De planregels	87
6. 3. SVBP 2008	87
6. 4. Toelichting op enkele algemene begrippen	88
6. 5. Toelichting op de inleidende regels	90
6. 6. Toelichting op de bestemmingen	90
6. 7. Toelichting op de algemene regels	107
6. 8. Toelichting op overgangs- en slotregels	110
7. UITVOERBAARHEID	111
7. 1. Maatschappelijke uitvoerbaarheid	111
7. 2. Economische uitvoerbaarheid	111

Bijlage 1 **Nota van uitgangspunten bestemmingsplan Bûtengebied
Dongeradeel 2011**

Bijlage 2 **Beschrijving ontstaansgeschiedenis landschap
buitengebied Dongeradeel**

Bijlage 3 **Reactienota voorontwerp-bestemmingsplan Bûtengebied
Dongeradeel**

Bijlage 4 **Ruimtelijke kwaliteitsparagraaf**

1. INLEIDING

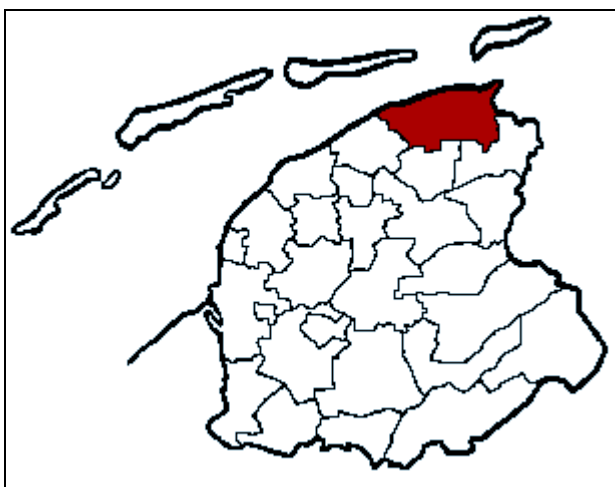
1. 1. Aanleiding

Het gemeentebestuur van Dongeradeel heeft besloten te komen tot één nieuw Bestemmingsplan Bûtengebied. Dongeradeel beschikt momenteel over twee bestemmingsplannen voor het buitengebied (Bestemmingsplan buitengebied "Dongeradeel - West" en "Oostdongeradeel") die in resp. 1988 en 1983 zijn vastgesteld. Deze bestemmingsplannen zijn verouderd en onvoldoende op elkaar afgestemd en de toepasbaarheid van de plannen in de dagelijkse praktijk levert steeds meer problemen op. Zowel beleidsmatig als juridisch is er derhalve niet meer sprake van een goede en actuele planologische regeling en is een nieuw integraal bestemmingsplan voor het buitengebied gewenst. Met de herziening gaat de gemeente weer beschikken over een nieuw samenhangend beleidskader voor het totale buitengebied.

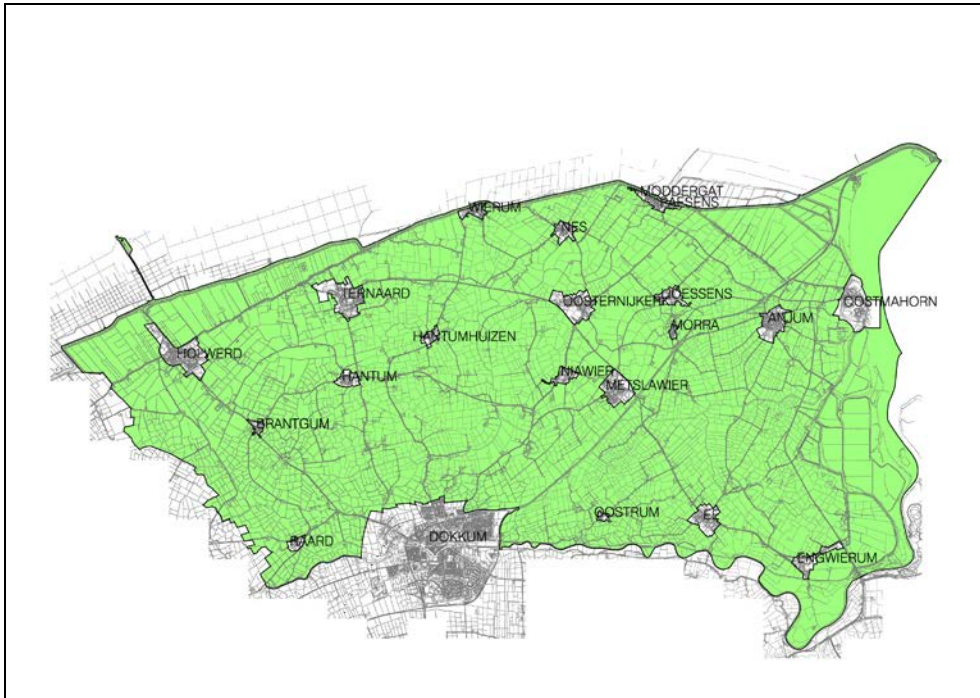
1. 2. Begrenzing plangebied

De gemeente Dongeradeel is de meest noordoostelijke gemeente op het Friese vasteland en beslaat het gebied tussen Dokkum en de Waddenzee en van Holwerd tot het Lauwersmeer. Onderstaand figuur geeft de ligging van de gemeente Dongeradeel in de provincie Fryslân weer. De totale oppervlakte bedraagt 29.158 hectare. De landschappelijke diversiteit van Dongeradeel heeft geleid tot een grote diversiteit aan functies, die bovendien op veel plaatsen nauw met elkaar zijn verweven.

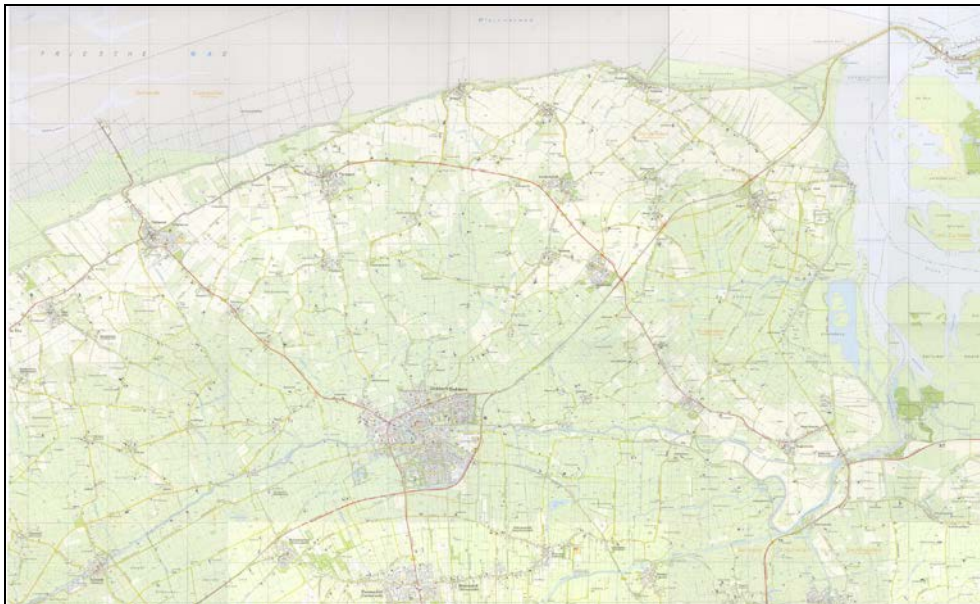
Het plangebied omvat het gehele buitengebied van de gemeente. Ook het tot het grondgebied van de gemeente behorende deel van het Lauwersmeer maakt deel uit van het plangebied van het Bestemmingsplan Bûtengebied. Onderstaande *figuren 1 en 2* geven resp. de ligging van de gemeente in de provincie Fryslân en de begrenzing van het plangebied van het Bestemmingsplan Bûtengebied weer. *Figuur 3* geeft de topografische kaart weer van het plangebied.

Figuur 1. De ligging van de gemeente Dongeradeel in de provincie Fryslân

Figuur 2. Plangrens bestemmingsplan Bûtengebied Dongeradeel

Figuur 3. Topografische kaart Bûtengebied Dongeradeel

1. 3. Leeswijzer

Het Bestemmingsplan Bûtengebied wordt in de volgende hoofdstukken gemotiveerd en toegelicht. In deze toelichting komen na deze inleiding aan de orde:

- een korte uiteenzetting van de status en reikwijdte van het bestemmingsplan alsmede en toelichting op de gehanteerde plansystematiek (hoofdstuk 2);
- een beschrijving van de huidige situatie in het buitengebied en een ontwikkeling van de tendensen die zich hierin voordoen (hoofdstuk 3);
- een korte weergave van het relevante beleidskader voor het buitengebied (hoofdstuk 4);
- een beschrijving van de diverse omgevingsaspecten die mede een randvoorwaarde vormen voor de nieuwe ontwikkelingen (hoofdstuk 5);
- de planbeschrijving ter toelichting op de regels en de verbeelding; (hoofdstuk 6);
- de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van het bestemmingsplan (hoofdstuk 7).

De gemeentelijke afweging en de hieruit voortgekomen uitgangspunten voor het bestemmingsplan zijn verwoord in de Nota van uitgangspunten 2011. De nota is te beschouwen als een richtinggevend visiedocument voor het bestemmingsplan. De uitgangspunten vormen de basis voor de juridische regelingen zoals die in de regels zijn vastgelegd. De Nota van uitgangspunten 2011 is op 27 oktober 2011 vastgesteld door de gemeenteraad en als bijlage 1 bij de toelichting opgenomen.

2. KADER, REIKWIJDTE EN PLANSYSTEMATIEK

2. 1. Kader

Beleidsgrenzen

Bij het bepalen van haar beleid moet de gemeente rekening houden met het beleid van de hogere overheden. Voor het Bestemmingsplan Bûtengebied vormt het provinciale ruimtelijke beleid zoals neergelegd in het Streekplan Fryslân 2007 en in de provinciale verordening Romte een belangrijk toetsingskader. Daarnaast vormt het nationaal ruimtelijk beleid zoals neergelegd in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) een kader. Naast het rekening houden met de beleidskaders is ook afstemming met de 'harde' wetgeving zoals de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en de Reconstructiewet van belang.

Instrumentele grenzen

Naast het beleidsinhoudelijke kader geldt voor het bestemmingsplan een aantal 'instrumentele' grenzen. Zoals gezegd speelt het bestemmingsplan als instrument van het gemeentelijke ruimtelijke beleid een belangrijke rol. Het bestemmingsplan is echter slechts een van de instrumenten die zich met deze ontwikkeling bezig houdt. Het is daarom van belang de reikwijdte er van duidelijk aan te geven. Drie begrippen staan centraal om aan te geven wat het bestemmingsplan wel en niet kan regelen: *Beheer, Ontwikkeling en Inrichting*.

Beheer

Voor de bestaande functies vormt het bestemmingsplan het beheerskader. Waar mogelijk en gewenst wordt daarbij ontwikkelingsruimte geboden. Hierbij moet gezegd dat beheersmaatregelen ten aanzien van milieu, waterhuishouding, landbouw en ook beeldkwaliteit niet via het bestemmingsplan te regelen zijn.

Ontwikkeling

Nieuwe ontwikkelingen kunnen direct (bij recht) of via toepassing van afwijkingsregelingen en wijzigingsbevoegdheden worden geregeld. Daarvoor gelden afzonderlijke procedures. Voor de toepassing van afwijkingen en/of wijzigingen geeft het bestemmingsplan zo mogelijk locaties aan.

Inrichting

Voor de daadwerkelijke uitvoering van inrichtingsmaatregelen is niet het bestemmingsplan, maar zijn meer op de uitvoering gerichte instrumenten zoals de integrale gebiedsplannen een geëigend middel.

Met het oog op de beheers- en ontwikkelingsfunctie en vanuit het streven naar een goede handhaafbaarheid is het van belang dat het Bestemmingsplan Bûtengebied:

- heldere, duidelijke en handhaafbare regels geeft en daarbij niet meer dan strikt noodzakelijk is voor een praktisch hanteerbaar plan;
- een flexibel plan is, waarmee de gemeente, ook in de toekomst in staat is om op ontwikkelingen in te spelen en/ of deze te begeleiden;

- geen zaken regelt waarvoor anderszins al doelmatige regelgeving bestaat zoals ten aanzien van milieu, water, natuur en beeldkwaliteit.

Het bestemmingsplan biedt dus ruimte voor de nodige flexibiliteit binnen de bovengenoemde kaders. De concrete criteria ten behoeve van de toetsing van de bouwaanvragen en de aanvragen voor het uitvoeren van werkzaamheden zijn in de diverse regels vastgelegd.

2. 2. Reikwijdte

Het bestemmingsplan speelt als instrument van het gemeentelijk ruimtelijk beleid een belangrijke rol. In het Bestemmingsplan Bûtengebied wordt het vele beleid, dat voor verschillende beleidsvelden en door diverse overheden voor dit gebied is opgesteld, tegen elkaar afgewogen en samengevoegd in een integraal plan. Het bestemmingsplan is uiteindelijk het enige ruimtelijke plan dat de overheid en de burgers rechtstreeks juridisch bindt.

Belangrijke functies in het buitengebied zijn met name landbouw, natuur en landschap, en recreatie. Het bestemmingsplan zal niet alleen een goede planologische regeling moeten bieden voor de afzonderlijke functies en activiteiten, het plan zal ook het gemeentelijk instrument moeten zijn waarmee nieuwe ontwikkelingen kunnen worden gestuurd en begeleid. Dat betekent dat het Bestemmingsplan Bûtengebied ook moet fungeren als richtingwijzer voor nieuwe initiatieven in de gemeente.

2. 3. Bouwstenen

Vooruitlopend op het Bestemmingsplan Bûtengebied is in 2005 een Landschapsvisie ¹⁾ gemaakt en is een discussienota ²⁾ opgesteld. Zij vormen belangrijke bouwstenen voor het op te stellen bestemmingsplan. Daarnaast heeft de gemeente voor diverse onderwerpen beleidsregels opgesteld, ondermeer voor kleinschalige verblijfsrecreatie, tweede agrarische bedrijfs-woningen en paardenbedrijven. Deze beleidsregels zijn verwerkt in de nota van uitgangspunten (zie paragraaf 2.4).

Voor het Lauwersmeergebied wordt een gebiedsvisie opgesteld. Deze visie wordt opgesteld door een stuurgroep bestaande uit vertegenwoordiging uit de beide provincies (Groningen en Fryslân) en de omliggende gemeenten. De ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden die voortkomen uit deze visie worden meegenomen in het Bestemmingsplan Bûtengebied.

Naast officiële beleidsstukken is er literatuur welke van belang is bij het ontwikkelen van beleid met betrekking tot het buitengebied.

¹⁾ Landschapsvisie Dongeradeel. Buro Vijn, 23 februari 2006.

²⁾ Discussienota Bestemmingsplan buitengebied Dongeradeel. Buro Vijn, 12 februari 2007.

In dit verband kunnen een aantal boekwerken genoemd worden: “Noordelijk Oostergo de Dongeradelen” ³⁾, “Bouwen aan boerderijen” ⁴⁾, “Waddenland” ⁵⁾ en het rapport “Ontwikkelingsmogelijkheden langs Dokkumergrootdiep” ⁶⁾.

2. 4. Voortraject

Ter voorbereiding van het bestemmingsplan Bûtengebied zijn een discussienota en een nota van uitgangspunten opgesteld. Deze worden hieronder kort toegelicht.

Discussienota

Ter voorbereiding op het Bestemmingsplan Bûtengebied is een discussienota opgesteld. In deze nota zijn onderwerpen opgenomen, waarover de gemeente graag in overleg wil met inwoners en betrokkenen. In de discussienota komen de onderstaande thema's aan bod:

- de kwaliteit van het landschap;
- ruim baan voor de landbouw;
- vrijkomende boerderijen in perspectief;
- recreatie: van reguleren naar stimuleren;
- wonen in het buitengebied.

De nota is tijdens twee bijeenkomsten (woensdag 28 maart en dinsdag 3 april 2007) onderwerp van discussie geweest. Op deze manier is op een gerichte manier informatie verkregen van inwoners, gebruikers en betrokkenen. De uitkomsten van de discussieavonden zijn –waar mogelijk- verwerkt in de nota van uitgangspunten.

Nota van uitgangspunten 2008

Een tweede belangrijke stap naar een herziening van het Bestemmingsplan Bûtengebied is geweest het vaststellen van het beleid op hoofdlijnen. Daarmee is de grondslag gelegd voor een uitwerking in het bestemmingsplan. Hiertoe is een “Nota van uitgangspunten” opgesteld ⁷⁾. De nota van uitgangspunten is op 29 mei 2008 vastgesteld door de gemeenteraad.

Nota van uitgangspunten 2011

Hierna zou volgens planning het voorontwerp van het bestemmingsplan in procedure worden gebracht. Er dienden zich echter nieuwe ontwikkelingen aan die van invloed (konden) zijn op het op te stellen bestemmingsplan. Zo was het provinciale Streekplan in ontwikkeling, werd gewacht op de nieuwe Wet ruimtelijke ordening en de provinciale verordening.

³⁾ Noordelijk Oostergo de Dongeradelen: Rijksdienst voor de Monumentenzorg. 1983

⁴⁾ Bouwen aan boerderijen: Roodbont Uitgeverij. 2003

⁵⁾ Waddenland: LanceWad – Nederland. 2001

⁶⁾ Ontwikkelingsmogelijkheden langs Dokkumergrootdiep: DNA design en adviesburo 1997

⁷⁾ Gemeente Dongeradeel: Nota van Uitgangspunten bestemmingsplan Bûtengebied, 31 oktober 2007

Daarnaast is overlegd met de provincie en de LTO over de omvang en de mogelijkheden voor agrarische bouwvlakken. Als gevolg van deze nieuwe ontwikkelingen is de Nota van uitgangspunten voor het bestemmingsplan Bûtengebied geactualiseerd en op 27 oktober 2011 door de gemeenteraad vastgesteld. De Nota van uitgangspunten 2011 is een richtinggevend visie-document voor dit bestemmingsplan.

2. 5. Plansystematiek

Basisfuncties en toegevoegde functies

Het buitengebied van Dongeradeel biedt ruimte aan een aantal verschillende functies. Deze functies kunnen worden onderverdeeld in de zogenoemde basisfuncties (landbouw, natuur en landschap) en de zogenoemde toegevoegde functies, zoals wonen, werken en recreatie. Tot de basisfuncties worden die functies gerekend, die als het ware 'afhankelijk' zijn van het buitengebied. Basisfuncties zijn 'leidend' als het gaat om het bieden van ontwikkelingsruimte in het buitengebied. De toegevoegde functies maken 'gebruik van' het buitengebied.

Omdat meerdere delen van het buitengebied voor verschillende functies van belang zijn, is het noodzakelijk om in bepaalde situaties te komen tot een afweging van belangen; ontwikkeling van de ene functie zou immers ten koste kunnen gaan van de andere. Bij deze afweging van belangen wordt in beginsel *aan de basisfuncties een doorslaggevend belang* toegekend. In principe houdt dit in dat eventuele toekomstige ontwikkelingen primair gericht dan wel afgestemd dienen te worden op het behoud en de versterking van de basisfuncties. De toegevoegde functies zijn daaraan ondergeschikt, in zoverre dat zij niet een dusdanige omvang of intensiteit mogen aannemen, dat de basisfuncties onevenredig negatief worden beïnvloed.

3. HUIDIGE SITUATIE EN POSITIEBEPALING

3. 1. Ontstaansgeschiedenis

Terpenlandschap van Oostergo

De gemeente Dongeradeel maakt onderdeel uit van het terpenlandschap van Oostergo. Dit landschap is ontstaan door de cultivering van de door de zee afgezette zand- en kleigronden aan de Friese kust. Typerend voor Oostergo is de hoger gelegen kwelderwal die grensde aan de Waddenzee en de voormalige Middelsee met de daarbinnen gelegen lager gelegen zwaardere kleigronden.

Aan de zuid- en oostkant grensde het gebied aan met veen overdekte zandgronden. De zee heeft in het gebied ten noordoosten van Dokkum gezorgd voor een complex afzettingspatroon van erosievlakten en kwelderwalafzettingen.

De landinwaarts gerichte stroompjes die van hoog naar laag afwaterden, monden uit in de riviertjes, de Dokkumer Ee, de Zuider Ee en de Paesens die het water zijdelings afvoerde naar de Lauwerszee. De lage nabij de Zuider Ee gelegen kolken, stonden voor het bestaan van het gemaal bij Ezumazijl 's winters regelmatig onder water en werden 's zomers door de boeren gebruikt. De Noorder Ee mondde uit in het Dokkumerdiep dat direct in verband stond met Lauwerszee.

De eerste nederzettingen ontstonden vanaf circa 600 voor Chr. op de kwelderwallen. Door de hogere ligging vormden de kwelderwallen relatief veilige woonplaatsen. Door overstromingen rond 500 voor Chr. werden de bewoners genoodzaakt hun woonplaatsen te verlaten of terpen op te werpen om op te gaan wonen. Latere overstromingen noodzaakten de bewoners opnieuw hun terpen te verlaten of opnieuw op te hogen.

De kwelderwallen kregen een onregelmatige blokverkaveling, waarbij de onregelmatige vormen van de kreken en geulen herkenbaar zijn in de verkaveling. Ook het achter de kwelderwallen gelegen lager gelegen kleigebied werd in cultuur gebracht. In dit gebied liggen de meeste terpen op enigszins hoger gelegen ruggen, zogenaamde inversieruggen. Dit zijn voormalige wadgeulen die opgevuld zijn met zand en minder ingeklonken zijn dan de omliggende zwaardere kleigronden. Typerend voor dit gebied is de radiaire verkaveling met de terp met kerk als middelpunt van de verkaveling en de op het dorp gerichte boerderijen.

Stroomdal van het Dokkumergrootdiep

De grote inbraken van de zee, ongeveer 800 na Chr. zorgden voor grote uitbreidingen van de Lauwerszee. Langs de Lauwers werden smalle oeverwallen gevormd en werd klei afgezet op de aanliggende veengronden. Door de latere inklinking van het veen kregen de oeverwallen een hogere ligging dan de omgeving, wat de afwatering van de zuidelijk gelegen zandgronden belemmerde. Hierdoor heeft het stroomdal van het Dokkumergrootdiep een aanzienlijk hogere ligging dan de omgeving.

Plaatselijk zijn de oeverwallen afgegraven ten behoeve van de steenbakkerij, waardoor de “kleibanen” vaak aangezien zijn voor kleidijken. Typerend voor het gebied is een relatief grootschalige blokkige verkaveling. Langs het Dokkumergrootdiep komen de oudste dijken van Friesland voor. De waterkeringen vanaf de stad Dokkum dateren van voor 1100.

Aandijkingen

De eerste bedijkingen hebben rond de tiende eeuw plaatsgevonden. De voormalige Waddenzeedijk en de dijken aan weerszijden van het Dokkumergrootdiep behoren tot de oudste dijken. De onderbrekingen van de kustlijn werden in verschillende fasen bedijkt.

Van oorsprong werd de natuurlijke afwatering van het gebied enigszins gereguleerd door middel van sluizen. Vanaf de plaatsing van de Leppesluis bij Dokkum werd de natuurlijke afwatering via de Paesens ernstig verstoord en verzande de Paesens. Tot de komst van het grote gemaal Ezumazijl in de 19^e eeuw kampte het noordoosten van Friesland met grote afwateringsproblemen.

De onderbreking tussen Ternaard en Holwerd en de onderbreking bij de uitmonding van de Zuider Ee bij Ezumazijl werden in een vroeg stadium afgesloten. De uitmonding van de Paesens werd later in verschillende fasen bedijkt. In de late middeleeuwen werd de zeedijk een aantal maal verplaatst in noordelijke richting en ontstonden langs de kust diverse aandijkingspolders.

Het Dokkumergrootdiep werd in 1729 door de Statendijk afgesloten met een drietal sluizen bij de Dokkumer Nieuwe Zijlen. De afdamming van het gebied heeft op bijzondere wijze plaatsgevonden. Er werden in de waterloop drie dammen gelegd waardoor de stroomsnelheid kon worden verlaagd om te kunnen bouwen aan de afsluitdijk. Ook de aan te leggen dijk was bijzonder omdat hierbij niet de hoogste waterstand bepalend was voor de vormgeving van de dijk. De dijk werd vormgegeven met een flauwer talud, die garandeerde dat de dijk doorbraak vrij was. Een zekere overslag van water werd geaccepteerd.

Verveningen

In een drietal zones hebben al in een zeer vroeg stadium verveningen plaatsgevonden. Hier zijn ten behoeve van brandstofwinning en ten behoeve van zoutwinning de onder de kleiafzettingen gelegen veenlagen afgegraven zijn. De kleiafzettingen zijn veelal teruggestort. Deze gebieden worden nu gekenmerkt door grote open laag gelegen polders met een enigszins onregelmatige waterrijke verkavelingen.

In *bijlage 2* is een uitgebreide beschrijving opgenomen van de ontstaansgeschiedenis en de ruimtelijke aspecten van het huidige landgebruik van het landschap van Dongeradeel opgenomen.

Deze beschrijvingen komen uit de vigerende bestemmingsplannen buitengebied alsmede uit de in 2006 opgestelde Landschapsvisie Dongeradeel.

Ook omvat deze bijlage een hoofdingeling in landschapstypen en een landschapswaardenkaart.

3. 2. Geomorfologie, reliëf en bodem

Bodem

De bodem in het gebied bestaat uit diverse klei- en zandgronden. Naarmate de afzettingen ouder en meer landinwaarts gelegen zijn, zijn de gronden minder zand- en zavelrijk en neemt het kalkgehalte af. Hierdoor is een duidelijk onderscheid aanwezig tussen de kalkrijkere zavelrijke kwelderwallen aan de randen en de landinwaarts gelegen kalkarmere zwaardere kleigebieden. Binnen deze kleigebieden is nog een variatie in grondsoorten aanwezig van zavelrijkere gronden in voormalige geulen en de zeer zware knipkleigebieden. De terpen onderscheiden zich door een ophoping van organische resten.

De oeverwallen van het Dokkumergrootdiep bestaan net als de kwelderwallen uit zavelrijke kalkrijke afzettingen. De kalkrijke zavelige gronden op kwelderwallen lenen zich goed voor akkerbouw, vanwege de vruchtbaarheid en de bewerkbaarheid. Hierdoor heeft het gebied zich kunnen ontwikkelen als akkerbouwgebied. De lager gelegen kleigronden zijn met name geschikt als veeteeltgebieden.

De aandijkingen kennen een typerend afzettingspatroon van zwaardere kleigronden net ten noorden van de dijken en lichtere zavelgronden ten zuiden van de dijken. Bij meerdere bedijkingen herhaalt dit patroon zich. De bodem van de verveningen komt vrijwel overeen met de knipkleigebieden. Sporadisch zijn asresten aangetroffen van de verbranding van het veen.

Reliëf

In het landschap van Dongeradeel speelt het reliëf een aanzienlijke rol in het landschap. De globale hoogteverschillen zijn voornamelijk door het type afzetting bepaald. Voorbeeld hiervan zijn de hogere gronden langs de randen op de kwelderruggen, de kreekruggen met de terpdorpen en de afzettingen langs het Dokkumergrootdiep. Ook op perceelsniveau zijn in deze gebieden relatief grote hoogteverschillen zichtbaar in de vorm van kruinige percelen.

Daarnaast is reliëf aangebracht door het opwerpen van terpen, de aanleg van dijken, de afgraving van dijken en hoger gelegen gronden en de afgraving en vergraving van veen. De terpen hebben vanwege hun hoogte en hun vaak centrale situering in het landschap een grote invloed op de karakteristiek van het landschap. Met name de oudere terpen die voor de aanleg van de dijken ontstaan zijn, zijn zeer markant.

Ook de dijken zijn voor het landschap van grote invloed. De dijken vormen sterk afbakenende en lineaire, richtinggevend elementen in het landschap. De ervaring van het landschap vanaf de dijken en achter de beslotenheid van de dijk geeft het landschap een bijzonder karakter. De karakteristiek van het landschap wordt vooral bepaald door de aanwezigheid van de dijken.

ristieke vormgeving van de dijken, de helling, de breedte van de kruin, de coupures en de relatie tot de bebouwing zijn hierbij van belang.

Als gevolg van selnering ⁸⁾ en vergraving van de veengebieden hebben grote delen van het buitengebied van Dongeradeel een lage ligging. Als gevolg van de gaswinning van Anjum vindt bodemdaling plaats. De bodemdaling heeft invloed op de waterhuishouding. Zonder aanvullende bemaling treedt vernatting van het landschap op.

3. 3. Landschap

Het landschap van Dongeradeel wordt grotendeels als cultuurgrond beheerd. Hierdoor wordt het landschap sinds lange tijd door openheid, ruimte en grootschaligheid gekarakteriseerd. De cultuurgronden hebben door het intensief gebruik een relatief gecultiveerd karakter. De verkaveling in de verschillende delen van de gemeente is gevarieerd. Daarnaast zijn er een aantal meer specifieke landschapselementen:

- de kwelderruggen en terpen waarop de bewoning is ontstaan;
- de prielen en slenken die plaatselijk het gebied doorsnijden;
- waardevolle (veel radiaire) kavelstructuren, met plaatselijk kruinige percelen;
- (oude) dijken;
- karakteristieke boerderijen;
- landschapselementen als dobben ⁹⁾, kolken en plaatselijk (bijvoorbeeld bij Nylân, Engwierum en Ternaard) aanwezige eendenkooien.

Landschappelijk is het buitengebied van Dongeradeel onder te verdelen in de volgende landschapstypen:

- het Waddenlandschap: de gebieden aan de zijden van de Waddenzee en de voormalige Lauwerszee;
- het polderlandschap met de nieuwe polders langs de kust;
- het kwelderlandschap: het achter de dijk liggende gebied met oever- en kwelderwallen, terpen en andere bewoningsplaatsen;
- de getijde-afzettingenvlakte daar weer achter gelegen;
- het stroomdallandschap rond het Dokkumergrotdiep.

3. 4. Cultuurhistorie en archeologie

Aan het landschap van Dongeradeel kan een grote cultuurhistorische betekenis worden toegekend. Hier getuigen de kronkelende krekpatronen en de kruinige percelen in het noordelijk akkerbouwgebied van. Daarnaast liggen verspreid door de gemeente verscheidene waterlopen, dijken en boomsingels die van cultuurhistorisch belang zijn.

⁸⁾ Turf afgraven voor de winning van zout. Dit gebeurde in gebieden waar het veen doordrenkt was van zout, o.a. in Friesland, West-Brabant en Zeeland. Ook wel moertering genoemd.

⁹⁾ Een dobbe is een natuurlijke of gegraven poel zonder aan- of afvoer. In of bij nederzettingen werden ze vaak gebruikt voor drink- of bluswater. Veel waren ook drinkplaats voor het vee.

Karakteristieke bebouwing

Naast de bebouwing in de dorpen staan verspreid in het open landschap de boerderijen. De erven, vaak op de hoger gelegen terpen, met statige bebouwing en grote oude bomen zijn gezichtsbepalend in het open landschap. De variatie in oude boerderijtypen is groot. Kop-halsrompboerderijen, stelpen, boerderijen met een dwarshuis en moderne boerderijen komen in het buitengebied gemengd voor. Een groot aantal voormalige adellijke states en voormalige kloosters is verloren gegaan. Bijzonder is de voormalige stinze poort bij Waaxens. Tegenwoordig is bij een groot aantal boerderijen sprake van een combinatie van oude karakteristieke bebouwing en nieuwe bebouwing. Ook de indeling van de erven verschilt sterk.

Van oorsprong was duidelijk verschil zichtbaar in het bebouwingspatroon van de boerderijen in de verschillende landschapstypen. In de akkerbouwgebieden op de kweldergebieden is sprake van reeksen van boerderijen langs de doorgaande wegen. In het weiden- en vaarten gebied liggen de erven als besloten eilanden in het open landschap verspreid in het landschap. In de jongste aandijkingen liggen de boerderijen ook in reeksen langs de weg.

Naast de boerderijen en kerken vormen de molens belangrijke elementen in het landschap. Het gaat hier om een molen met molenaarshuis bij Paesens, een Stellingmolen. In Anjum staat een voormalige korenmolen, De Eendragt en de poldermolen, De Gans bij Ezonbuorren. Voorbeelden van karakteristieke bebouwing in het landschap zijn verder de steenfabriek bij Oostrum en het talud en de brughoofden van het "Dokkumer lokaaltsje"¹⁰⁾.

Een andere type karakteristieke bebouwing en bouwwerken is gerelateerd aan de waterhuishouding en verdedigingswerken. Het gaat hier om een groot aantal coupures in de voormalige zeedijken, de sluis en het gemaal bij Ezumazijl, de afwateringssluis bij Bornwird en het voormalige havenlicht bij Oostmahorn.

Beschermd dorpsgezicht Moddergat

In de dorpen van Dongeradeel is de ontstaansgeschiedenis veelal nog terug te vinden in hoogteverschillen van de ondergrond en in het huidige bebouwingspatroon. Het is dan ook de ontstaansgeschiedenis en de huidige staat van de historische bebouwing die bepalend zijn geweest voor het aanwijzen van een aantal dorpen tot Beschermd Dorpsgezicht op grond van de Monumentenwet 1988. Het betreft de dorpen Metslawier, Modder-

¹⁰⁾ Dokkumer lokaaltje is de bijnaam van de voormalige spoorlijn Leeuwarden - Stiens - Dokkum, de oostelijke tak van het voormalige NFLS netwerk van spoorlijnen. Op 31 mei 1899 werd de Noord-Friesche Locaalspoorweg-Maatschappij (NFLS) opgericht. Het NFLS-net bestond uit een oostelijke en westelijke tak. Op 22 april 1901 reed de eerste reizigerstrein op het traject Leeuwarden - Ferwerd. Na de splitsing in Stiens ging de westelijke lijn via onder andere St. Annaparochie en Tzummarum naar Harlingen met een zijtak naar Franeker. De oostelijke tak (het 'Dokkumer lokaaltje') ging na Stiens verder in de richting van onder andere Ferwerd, Ternaard, Dokkum en het eindpunt Metslawier. In 1913 werd de lijn nog naar Anjum doorgetrokken.

gat, Holwerd en Ee. De aanwijzing brengt met zich dat er een beschermend bestemmingsplan op het gebied van toepassing moet zijn (volgens artikel 36 van de Monumentenwet 1988).

Tot het beschermd dorpsgezicht van Moddergat wordt ook een gedeelte van het aangrenzende buitengebied gerekend. Vanwege de bijzondere karakteristieke ligging in het landschap zijn de omringende percelen van het agrarische buitengebied binnen het aanwijzingsbesluit opgenomen. In het bestemmingsplan Bûtengebied is daarom een aanvullende regeling opgenomen ter bescherming van dit gebied (dubbelbestemming).

Ruimtelijk karakter Moddergat

De ruimtelijke opbouw en de bebouwing van de oorspronkelijke vissersnederzetting De Oere vormen een historisch stedenbouwkundige totaliteit, die een aanwijzing tot beschermd dorpsgezicht rechtvaardigen. Vanwege de bijzondere karakteristieke ligging in het landschap zijn de omringende percelen van het agrarisch buitengebied binnen het beschermde dorpsgezicht opgenomen.

Moddergat bestaat uit twee buurtschappen: De Oere en De Kamp, waarvan laatstgenoemde met het naburige Paesens tot een geheel aaneen gegroeid is. De Oere is aangewezen als beschermd dorpsgezicht omdat de eerste opzet en het eigenlijk karakter van de oorspronkelijke vissersnederzetting het meest duidelijk herkenbaar is gebleven.

De ruimtelijke opbouw van De Oere wordt sterk bepaald door de zware zeedijk en de smalle weg langs de zuidelijke voet daarvan. Aan de zuidzijde wordt de bebouwingsstructuur bepaald door een aaneenschakeling van dicht op elkaar gebouwde vissershuisjes. Dorpsuitbreidingen zijn landinwaarts, langs de Reddingbootreed en het Visserspad, tot ontwikkeling gekomen. Ten behoeve van dijkverzwaring is bebouwing aan de noordzijde van de weg geamoveerd.

Ruimtelijke kenmerken:

- de kenmerkende bebouwing bestaat uit eenvoudige woonhuizen; één bouwlaag met kap en steeds weinig wisselend in goothoogte of dakhelling. Overwegend is de nokrichting loodrecht op de voorgevel;
- lage heggetjes en eenvoudige hekjes als erfafscheiding vormen de grens tussen de openbare ruimte en het ondiepe voorerf;
- gedifferentieerd dorpsbeeld door geringe onderlinge verschillen in de vissershuisjes, een weinig verspringende voorgevelrooilijn en een flauw gebogen beloop van de zeedijk.

Waardevolle verkaveling

In het buitengebied komen cultuurhistorisch waardevolle verkavelingstypen voor. Het betreft stroken-, radialen- en blokkenverkaveling. In het bestemmingsplan Bûtengebied is een aanvullende regeling opgenomen ter bescherming van deze verkavelingen (dubbelbestemming).

Voormalig spoortracé

De spoorlijn Leeuwarden - Anjum, ook wel Dokkumer lokaaltje genoemd, was de spoorlijn tussen Station Leeuwarden en Station Dokkum-Aalsum, de oostelijke tak van het voormalige NFLS netwerk van spoorlijnen. Het voormalig tracé is deels waarneembaar (talud, brughoofden), en deels afgegraven. Grote delen van het voormalige spoortracé van "It Dockumer Lokaeltsje" zijn als zodanig herkenbaar. Daar is sprake van waardevol reliëf dat bestaat uit restanten van het baanlichaam van dit tracé. Voor de herverkavelde delen zijn deze waarden grotendeels verdwenen. Maar ook hier geldt dat het voormalige spoortracé onbebouwd is gebleven waardoor er sprake is van waardevolle zichtlijnen: de kortste route van dorp tot dorp. Daardoor is het volledige voormalige tracé landschappelijke en cultuurhistorisch gezien waardevol. Het voormalig spoortracé is, vanwege de cultuurhistorische waarde die aan dit tracé wordt toegekend, onder een specifieke bestemming gebracht.

3. 5. Landbouw

In deze paragraaf wordt een beeld gegeven van de agrarische sector in de gemeente. Het betreft een weergave van de huidige situatie door middel van het beschrijven van een aantal aspecten te weten grondgebruik, bedrijfssituatie, bedrijfsgrootte en opvolgsituatie.

3.5.1. Grondgebruik

Algemeen

Het buitengebied van Dongeradeel maakt deel uit van de open en groot-schalige kleigebieden van Noordoost-Fryslân. Het gebied is hoofdzakelijk agrarisch in gebruik. Landbouw is in de gemeente Dongeradeel dan ook een belangrijke pijler voor de economie. Aan zowel de noordkant als langs het Dokkumergrootdiep wordt het landschap gevormd door open akkerbouwgebied. In het zuidelijke deel wordt het landschap gekarakteriseerd door open weide en veeteeltgebied.

In het namens de provincie Fryslân uitgevoerde landbouw-structuuronderzoek Fryslân 2011 staat de analyse van de effecten van schaalvergroting op de verkaveling van de landbouwbedrijven centraal. In paragraaf 4.5.6. wordt nader op dit onderzoek ingegaan. De overzichten in deze paragraaf zijn gebaseerd op de CBS-gegevens.

In de gemeente Dongeradeel bevonden zich in 2010 292 agrarische bedrijven. Bijna 60% van de agrarische bedrijven in de gemeente Dongeradeel zijn graasdierbedrijven. Daarnaast is ongeveer een derde van de agrarische bedrijven gericht op akkerbouw. Zie figuur 4. Van de 26.694 hectaren in de gemeente Dongeradeel is ruim 50% van het landoppervlak van de gemeente in gebruik als agrarisch gebied (zie figuur 5).

	2000	2005	2010
Akkerbouw, totaal	35%	35%	32%
Tuinbouw open grond, totaal	10%	8%	7%
Tuinbouw onder glas, totaal	1%	1%	1%
Bollenbroei	0%	1%	1%
Graasdieren, totaal	50%	52%	57%
Hokdieren, totaal	3%	3%	2%
Totaal	100%	100%	100%

Figuur 4. Overzicht percentages landbouwbedrijven in 2000, 2005 en 2010 (bron: CBS)

Om een indicatie te geven hoe het landoppervlak in de gemeente Dongeradeel verdeeld is met verschillende landbouwbedrijven, is per type landgebruik het aantal hectares weergegeven in figuur 5. Hieraan valt af te lezen dat er voor het totaal aantal hectares in gebruik voor landbouw een afname te zien is de afgelopen tien jaar (ongeveer 3% daling in 10 jaar tijd). Per type landgebruik valt ook een afname te zien van het aantal hectares, behalve voor grasland en groenvoedergewassen. Dit type landgebruik kent een toename van enkele honderden hectares de afgelopen tien jaar. Dit correspondeert ook met de toename van het percentage graasdierbedrijven.

	2000	2005	2010
Akkerbouw	4.917	4.689	4.221
Tuinbouw open grond	391	292	348
Tuinbouw onder glas	2.5	0.5	0.5
Grasland en groenvoedergewassen	7.864	7.938	8.351
Overig	845	605	688
Totaal	14.017	13.524	13.608

Figuur 5. Overzicht hectares landbouwbedrijven in 2000, 2005 en 2010 (bron: CBS)

Daarnaast is er een ontwikkeling in te zien in verbreding bij landbouwbedrijven. Zie figuur 6.

	1998	2010
Akkerbouwbedrijven	94	219
Tuinbouwbedrijven	27	30
Blijvende teeltbedrijven	5	15
Graasdierbedrijven	671	2456
Hokdierbedrijven	7	32
Gewascombinaties	32	14
Veeteeltcombinaties	5	11
Gewas/veecombinaties	17	24
Totaal	858	2801

Figuur 6. Overzicht verbreding landbouwbedrijven in Friesland (bron: CBS)

Er vindt een verbreding plaats in bedrijfsactiviteiten bij landbouwbedrijven in Friesland. Deze verbreding is bijvoorbeeld verkoop aan huis, stalling, toerisme, loonwerk voor derden, educatie of natuurbeheer. Hierbij is verbreding in agrarisch natuurbeheer het sterkst toegenomen de afgelopen tien jaar. Uit de tabel blijkt dat vooral graasdierbedrijven zich verbreden. Dit gebeurt ook in de gemeente Dongeradeel.

De bedrijfsomvang van agrarische bedrijven wordt tegenwoordig vastgesteld in Standaard Opbrengsten (SO). Een standaard opbrengst is som van de totale opbrengst van alle gewassen en dieren. Een overzicht van de bedrijfsgrootte van landbouwbedrijven in de provincie Fryslân is weergegeven in figuur 7.

	1998		2010	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
25 000 tot 100 000 euro	61.848	6%	40.412	3%
100 000 tot 250 000 euro	496.579	44%	259.085	21%
250 000 tot 500 000 euro	357.380	32%	506.773	41%
500 000 tot 1 000 000 euro	131.901	12%	233.053	19%
1 000 000 tot 1 500 000 euro	28.109	3%	66.459	5%
1 500 000 tot 3 000 000 euro	33.966	3%	51.929	4%
>= 3 000 000 euro	6.395	1%	66.407	5%
Totaal	1.116.178	100%	1.224.118	100%

Figuur 7. Overzicht bedrijfsgrootte agrarische bedrijven Friesland in 1998 en 2010 (bron: CBS)

Uit de cijfers blijkt dat de bedrijfsgrootte in de provincie Fryslân sterk veranderd is. Het aantal bedrijven met een grote standaard opbrengst is sterk toegenomen terwijl het aantal bedrijven met een kleine standaard opbrengst sterk is gedaald. Dit betekent dat er bij veel agrarische bedrijven in Fryslân een schaalvergroting heeft plaatsgevonden.

Geconcludeerd kan worden dat er in de afgelopen jaren in de gemeente Dongeradeel sprake is geweest van een schaalvergroting, vooral op het gebied van graasdierbedrijven. Het aantal bedrijven is afgenomen, terwijl de grootte van de bedrijven is toegenomen. De totale hoeveelheid grond in gebruik door de landbouw is afgenomen. Daarnaast vindt er in de provincie Fryslân vooral bij graasdierbedrijven een verbreding plaats. Deze richten zich vooral op agrarisch natuurbeheer. De verwachting is dat deze trend zich ook in de gemeente Dongeradeel voordoet.

Ontwikkeling

Onder andere door gewijzigd beleid, economische factoren en de omgeving, is de landbouwsector aan veranderingen onderhevig. De inkomens in de agrarische sector staan regelmatig onder druk, waarbij per sector en per jaar de verschillen soms groot zijn. In het kort kunnen de ontwikkelingen als volgt worden gekarakteriseerd.

Het aantal landbouwbedrijven is de afgelopen tijd afgenomen. Deze trend zal naar verwachting de komende jaren blijven voortzetten. Veel agrarische bedrijven hebben een te geringe omvang en daardoor een te gering bedrijfsinkomen. Deze daling van het aantal agrarische bedrijven heeft de afgelopen jaren ook in de gemeente Dongeradeel plaatsgevonden. In de periode 2000-2009 is bijna een kwart van de agrarische bedrijven in de gemeente gestopt. De daling is het grootst bij de kleinere agrarische bedrijven. (Bron: Landbouwstructuuronderzoek Fryslân 2011).

Parallel aan de afname van het aantal bedrijven zijn de overgebleven agrarische bedrijven genoodzaakt tot schaalvergroting. Dit kan door de gronden van stoppende bedrijven over te nemen. Een deel van de agrarische bedrijven zoekt toekomstige ontwikkeling door verbreding in bijvoorbeeld agrarisch natuurbeheer. Of het toevoegen van nieuwe elementen aan het agrarische bedrijf. Door deze ontwikkelingen ontstaat een vierdeling in de agrarische bedrijven.

- gespecialiseerde grootschalige landbouwbedrijven, waaronder melkveehouderijbedrijven, die door overname van gronden en melkquota relatief snel groeien;
- bedrijven die, naast specialisatie, kiezen voor verbreding, verdiepingen of schaalvergroting, zoals het bewerken, verwerken en soms vanuit huis verkopen van eigen producten. Daarnaast kan een nieuwe bedrijfstak worden toegevoegd, zoals toerisme, zorg, landschaps- of natuuronderhoud of biomassavergisting;
- bedrijven die als nevenbedrijf worden voortgezet en waarvan het bedrijfshoofd uit het landbouwbedrijf een inkomen gaat zoeken;
- bedrijven die stoppen. De bedrijfsgebouwen komen vrij voor een andere functie.

De agrarische sector blijft, ondanks alle veranderingen, van groot belang voor de gemeente omdat het een belangrijke bron van inkomsten is binnen de gemeente. Het is daarom belangrijk om de agrarische sector voldoende mogelijkheden te bieden voor nieuwe ontwikkelingen. Hierbij moet uiteraard worden beoordeeld in hoeverre deze ontwikkelingen passen binnen het landschap van de gemeente Dongeradeel.

3. 6. Vrijkomende agrarische bebouwing

Door veranderingen in de landbouw (schaalvergroting en extensivering) verliest veel agrarische bebouwing haar functie. Deze ontwikkeling is ook binnen de gemeente Dongeradeel zichtbaar en zal zich op de langere termijn voortzetten. Hoewel een percentage moeilijk is aan te geven, betekent dit dat, gezien over een langere periode, sprake zal zijn van een groot aantal vrijkomende gebouwen. De cijfers geven aan, dat globaal rekening moet worden gehouden met een halvering van het aantal agrarische bedrijven in de komende 10 tot 15 jaar.

Met een passend hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing zet de gemeente in op het instandhouden van beeldbepalende gebouwen in het landschap en het verwijderen van beeldverstoringende bebouwing. Hierdoor wordt bijgedragen aan het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit van bebouwing en omgeving en het behoud van de sociaal-economische vitaliteit van het buitengebied.

Wonen, recreëren, cultuur, kunst, educatie, theeschenkerij, logies, zorg en ontspanning en functies in de sfeer van natuur- en landschapsbeheer zijn over het algemeen geschikt als vervangende functies. Ook kan in vrijkomende bebouwing in het buitengebied vormen van (kleinschalige) bedrijvigheid plaats gaan vinden.

3. 7. Natuur

De belangrijkste natuurgebieden voor Dongeradeel liggen in de zone langs de kust en nabij het Lauwersmeergebied. Behalve de kustgebieden liggen er verspreid enkele kleinere natuurterreinen binnen de gemeente, zoals de Anjumer Kolken, de Bantpolder, enkele dobben, kolken, bosjes, krekken en waardevolle sloten en dergelijke. De volgende natuurgebieden worden aangetroffen:

Lauwersmeer

Het Lauwersmeergebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en Nationaal Park. Het Lauwersmeer is in 1969 ontstaan door de afsluiting de Lauwerszee van de Waddenzee. Hiermee veranderde het gebied van estuarium in vast land en zoet water. Het gebied heeft zich ontwikkeld als een waardevol natuur- en recreatiegebied. Het meer en zijn omgeving zijn waardevol voor natuur, landbouw, recreatie, en voor de berging en afvoer van water uit Groningen, Drenthe en Friesland. Het oostelijk deel (in gemeente de Marne) heeft de bestemming militair terrein. Door de afsluiting van de zee is de getijdeninvloed en de invloed van het zoute water afge-

nomen. Hierdoor is de begroeiing met bestendige pioniersvegetaties van zoete milieus, bomen en struiken, toegenomen.

Peazermerlannen

De Peazermerlannen is een buitendijkse polder die door een dijkdoorbraak onder directe getijdeninvloed staat. Hierdoor is een hoog opgeslibd dynamisch kwelderlandschap ontstaan met een oeverwallen- en kommensysteem met daarbij behorende zoutminnende beplanting. Op de hoger wordende kwelder komen overstromingen nog incidenteel voor. De achterliggende zomerpolders hebben een lager gelegen ligging gekregen. Van de herfst tot de lente vormt het gebied een belangrijk rust- en foerargeergebied voor ganzen en eenden. In het gebied komen ook diverse steltlopers voor. In de zomerpolders komen diverse weidevogels voor. De zomerpolder wordt begraaasd en gemaaid. De buitendijkse kwelders worden slechts in beperkte mate beheerd. Hier dienen echter wel beheerplannen voor ontwikkeld te worden.

Bantpolder

Dit gebied betreft binnendijkse gelegen graslanden, begraaasd door vee. In de aangelegde slenken groeien zoutminnende planten als Engels gras en Aardbeiklaver. 's Winters komt hier een deel van de ganzenpopulatie voor die broedt op Nova Zembla in de Barentsz-zee.

De Kolken

Dit is een laag gelegen graslanden met eendenkooien in het open landschap. Ook komen enkele drinkdobben voor. In het natuurgebied De Kolken wordt het waterpeil hoger gehouden dan de omgeving. De zilte vegetatie en de rijke vogelbevolking zijn de belangrijkste waarden in het gebied. De kooibossen worden gevormd door es, iep, populier, zomereiken, vlieren en meidoorns. Het gebied wordt beheerd als extensief hooi- en weiland. Door het verlagen van de waterstand probeert men de zilte kwel te stimuleren.

Eendenkooien

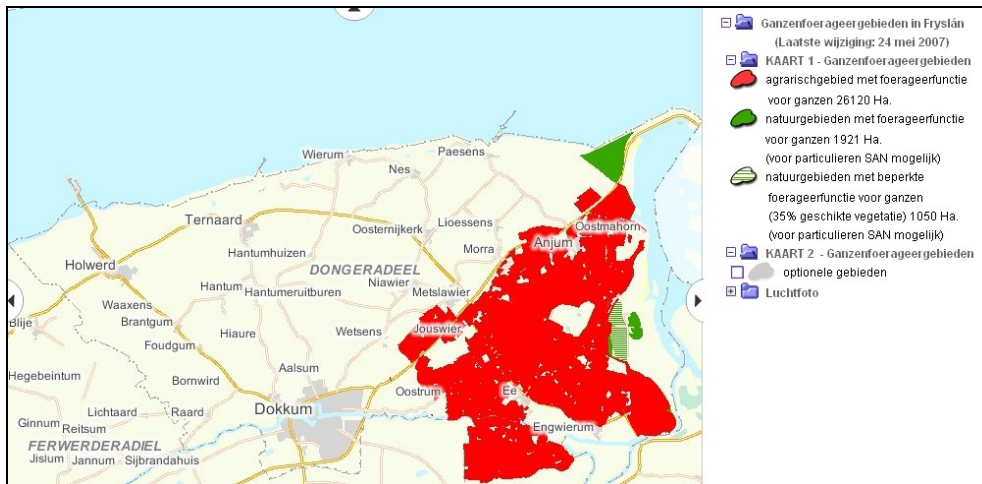
It Fryske Gea heeft het oude recht van afpaling ¹¹⁾ van de twee eendenkooien in de Kolken. Dit recht waarborgt rust in een straal van twaalfhonderd meter uit het hart van de kooi. Ook de eendenkooi bij Ternaard van Staatsbosbeheer heeft het recht van afpaling. Daarnaast liggen onder Nijlan bij Engwierum een tweetal eendenkooien die recht van afpaling hebben.

Ganzenfoerageergebieden

Delen van het open landschap vormen ganzenfoerageergebieden waar ge-
doogregelingen aangekoppeld zijn. Naast de bestaande ganzenfoerageergebied zijn er ook potentieel geschikte ganzenfoerageergebied aanwezig.

¹¹⁾ Een eendenkooi is een vanginrichting voor eenden, die bestaat uit een vijver met vangarmen of pijpen en een om die plas gelegen kooibos. Aan eendenkooien is vanouds het recht van afpaling verbonden. Dat houdt in dat er binnen een straal van enkele honderden tot wel 1500 meter geen activiteiten mogen plaatsvinden die de vangst zouden kunnen verstoren.

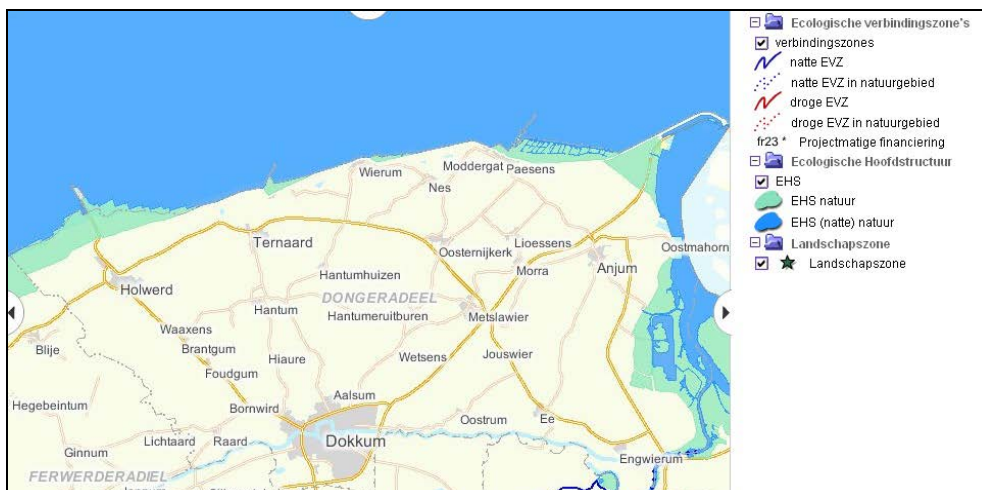
Bij aantasting van bestaand ganzenfoerageergebied kunnen deze gebieden compensatie bieden.

Figuur 8. Ganzenfoerageergebieden

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

In het zuidoosten van de gemeente ligt een natte verbindingsas die vanaf zuidoost Fryslân naar het Lauwersmeer loopt. Deze natte verbindingsas maakt onderdeel uit van de Noordelijke Natte As, zoals in de nota Ruimte genoemd.

Figuur 9. Ecologische verbindingszones

3. 8. Wonen in het landelijk gebied

Algemeen

Tot het grondgebied van de gemeente Dongeradeel behoren meerdere kernen, waaronder de regiostad Dokkum.

Daarnaast is er sprake van meerdere dorpen en buurtschappen welke verspreid over het buitengebied voorkomen. In de kernen is het grootste deel van de woningen geconcentreerd. De kernen liggen buiten het plangebied van dit bestemmingsplan. In het buitengebied komt de woonfunctie voor in de vorm van agrarische bedrijfswoningen, niet-agrarische bedrijfswoningen en burgerwoningen.

Bebouwingspatronen

In het landschap van Dongeradeel zijn in de bebouwing verschillende patronen te herkennen. Zo is in het mieden- en vaartengebied sprake van een zekere radiale structuur (met de radiale terpdorpen en een radiaal verkavelingspatroon, bijvoorbeeld Aalsum) terwijl in het akkerbouwgebied op de kwelderwallen de streekvormige terpdorpen en een blokkig verkavelingspatroon kenmerkend is (bijvoorbeeld Moddergat-Paesens). Daarnaast komt verspreid in het buitengebied bebouwing voor, soms in kleine clustertjes, soms als solitaire bebouwing.

De bebouwing in het buitengebied is zeer verschillend van omvang. Opvallend is dat er geen sprake is van een duidelijke koppeling tussen landschapstype en omvang van de bebouwing. In alle landschapstypen komen kleine en grote woningen naast elkaar voor. Ook wat betreft typologie, oriëntatie op de weg, bouwstijl en bouwperiode is sprake van een grote variatie.

3. 9. Bedrijvigheid

Agrarisch aanverwante bedrijvigheid

In Dongeradeel is een groot deel van de beroepsbevolking werkzaam in de agrarische sector of in de daaraan gelieerde bedrijven. Daarmee is de landbouw een belangrijke motor achter de economische en de ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente. Naast de pure agrarische functie heeft het landelijk gebied ook economische waarden vanwege de aanwezigheid van andere, veelal agrarisch aanverwante bedrijvigheid. In het buitengebied zijn diverse agrarische handels- en hulpbedrijven aanwezig (het betreft onder meer loonbedrijven). Deze bedrijven leveren belangrijke diensten aan de boeren in het buitengebied. Daarnaast kan deze vorm van bedrijvigheid een aanvullende inkomstenbron voor een boer vormen.

3. 10. Recreatie en toerisme

Het ruimtelijk beleid van de gemeente kenmerkt zich op dit moment door een sterke ruimtelijke sturing van de ontwikkeling van recreatie en toerisme. In het Structuurplan Dongeradeel 2002-2025 is een recreatief-toeristische hoofdstructuur te onderscheiden waar de ontwikkelingen ten aanzien van recreatie en toerisme met name zullen moeten plaatsvinden. De zone wordt gevormd door het 'hoefijzer' bestaande uit de Dokkumer Ee, Dokkum, het stroomdal van het Dokkumergrootdiep, de westzijde van het Lauwersmeer, Oostmahorn en de kustzone langs het wad. Met de veranderingen die zich in het buitengebied de afgelopen decennia hebben voorgedaan, is ook de betekenis van recreatie en toerisme als economische factor toegenomen.

Was de landbouw van oudsher de bepalende economische drager van het buitengebied, in de toekomst zal dat in toenemende mate mede recreatie en toerisme zijn. Ook in Dongeradeel is deze ontwikkeling zichtbaar.

De gemeente Dongeradeel heeft de laatste jaren een toenemende betekenis van recreatie en toerisme gekend. Die functie hangt samen met de regio waarin de gemeente ligt, alsmede met de relatie tot de havenplaatsen naar Ameland en Schiermonnikoog. De sterke peilers waarop de recreatie rust, zijn het cultuurtoerisme, de waterport, de op het landelijk gebied gerichte openluchtrecreatie (ecotoerisme) en plaatselijk ook de verblijfsrecreatie.

Cultuurtoerisme

Voor het cultuurtoerisme is vooral Dokkum van belang. Ook in andere dorpen in de gemeente zijn interessante cultuurhistorische attracties te vinden. Een voorbeeld hiervan is het Fiskershúske in Moddergat en het Molenmuseum in Anjum.

Openluchtrecreatie

Voor de openlucht- en waterrecreatie is met name de locatie Oostmahorn aan het Lauwersmeer een belangrijke plaats. Aanwezige voorzieningen in Oostmahorn zijn de jachthaven, het recreatiestrand en de daarbij gevestigde voorzieningen zoals het restaurant. Een zeer specifieke vorm van openluchtrecreatie is het wadlopen. Daarvoor is in Holwerd het Wadloopcentrum Friesland gevestigd, van waaruit de meeste tochten worden georganiseerd.

Verder is voor de openluchtrecreatie ook de recreatie op het land van belang. Het gaat dan voornamelijk om fiets- en wandelroutes door de gemeente, alsmede ruitersporen en kanoroutes. Voorzieningen voor watersport (in casu jachthavens) zijn te vinden in Dokkum, Holwerd, Dokkumer Nieuwe Zijlen en Ezumazijl.

3. 11. Verkeer en infrastructuur

Wegverkeer

In Dongeradeel liggen een drietal regionale verbindingen. Twee daarvan lopen vanuit Dokkum naar Holwerd (N356) en Lauwersoog (N361). Deze verbindingen zijn aangesloten op regionale verbindingen buiten de gemeente in de richting van Leeuwarden, Quatrebras/ Drachten en Kollum/ Buitenpost. Daarnaast is er een regionale verbinding welke de plaatsen Holwerd, Ternaard, Metslawier, Ee en Engwierum verbindt. Dit betreft de N358. Tussen de regionale verbindingen worden de dorpen ontsloten door lokale wegen. Deze onderlinge verbindingen zijn in ruilverkavelingsverband een aantal jaren geleden verbeterd. Binnen deze verkeersstructuur ontbreekt er een duidelijke hiërarchie.

Met het oog op een “duurzaam veilig”-beleid zijn de dorpskernen geheel aangewezen als 30 km/u gebieden. Alleen op de hoofdstraten en ontsluitingswegen blijft een maximumsnelheid van 50 km/u gelden. Voor de overi-

ge (landelijke) buitenwegen is grotendeels een maximumsnelheid van 60 km/u ingesteld. Voor een aantal wegen geldt een hogere snelheid.

Algemeen kan gesteld worden dat bepaalde wegen in het buitengebied in toenemende mate beperkend worden voor de steeds groter wordende landbouwmachines en vrachtwagens.

Fietsverkeer

In de gemeente liggen fietspaden van Dokkum in de richting Holwerd, Ternaard en Metslawier (met een afslag naar Oosternijkerk). Dit betreffen vrijliggende fietspaden dan wel parallelwegen. Deze fietspaden hebben een belangrijk utilitaire functie (scholieren, woon/ werkverkeer). Verder loopt er (gedeeltelijk) een fietsroute tussen Holwerd, Ternaard en Oosternijkerk.

Openbaar vervoer

Het openbaar vervoer in Dongeradeel wordt met name gefaciliteerd door de bus. De lijndiensten pendelen tussen de grotere dorpen en Dokkum. Voor de tussenliggende kleinere dorpen is er een belbusdienst.

Ruimtelijke structuur

De wegenstructuur wordt gekenmerkt door een radiaalstructuur, die van oudsher vanuit Dokkum de verschillende dorpen met elkaar verbindt. De N356 en de N361 vormen de belangrijkste twee radialen. De N356 volgt het oude tracé langs de verschillende terpdorpen en vormt de belangrijkste verbinding tussen Holwerd en Dokkum en de route vanuit het zuiden naar de veerboot naar Ameland. Deze weg wordt ten westen van Dokkum in zuidelijke richting doorgetrokken en vormt onderdeel van de nieuwe centrale as tussen Dokkum en Drachten. De N361, de Lauwersseewei loopt parallel aan de oude ontsluitingsroute door de dorpen, door de open ruimte langs de Zuider Ee vanuit het zuiden naar het Lauwersmeer. De radialen volgen niet zoals wel vaak het geval is de watergangen. Het is bijvoorbeeld hierdoor niet mogelijk het Dokkumergrootdiep en de Zuider Ee te volgen over de weg.

Tussen de radialen vormen de tangenten de secundaire structuur tussen de dorpen. In Dokkum wordt het verkeer rondom de stad geleid door een ring. Aan de noordkant vormt de N358 de verbindingsweg tussen de grotere dorpen op de kwelderwal. Het wegenpatroon ten noorden hiervan volgt het rechthoekige patroon van de kavelrichting en de opeenvolging van aandijkingen. Voor het autoverkeer vormen de wegen langs de dijken geen doorgaande structuur.

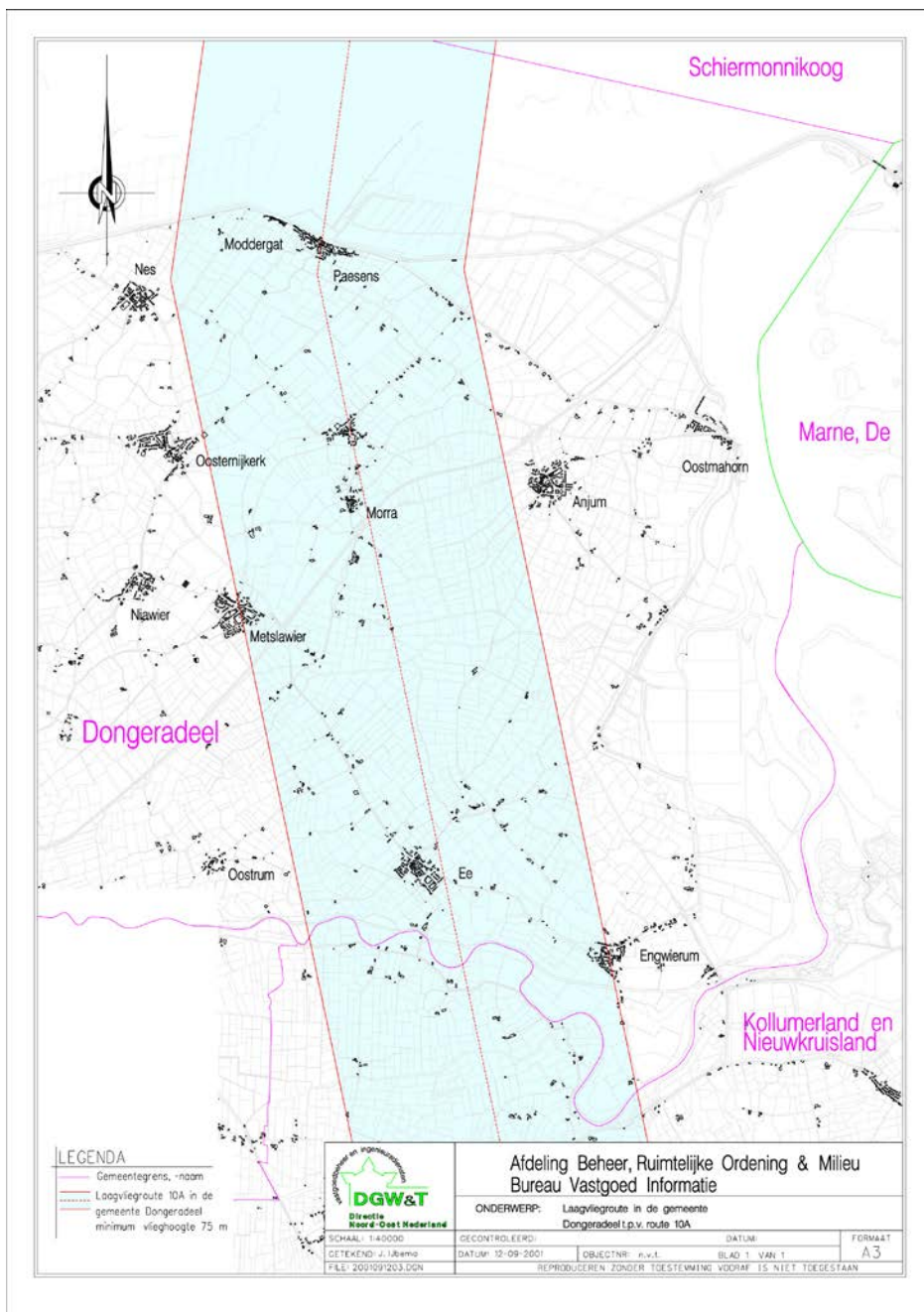
Tussen Dokkum en Metslawier en tussen Dokkum, Ternaard en Holwerd liggen nog relictten van een oude spoorverbinding.

Militaire laagvliegroute

Boven het grondgebied van de gemeente Dongeradeel ligt een gedeelte van de militaire laagvliegroute nr. 10A. Op deze route mag in afwijking van de algemene minimum-vlieghoogte (300 meter) door militaire vliegtuigen worden gevlogen op een hoogte van minimaal 75 meter. Inclusief de ter

weerszijden van de route toegelaten navigatietolerantie (van 1850 meter) betreft het een strook van circa 3700 meter breedte. Onder de route gelden beperkingen voor de bouw van obstakels (zoals telecommunicatiemasten, windturbines en dergelijke). Bestemmingen die het oprichten van bouwwerken met een hoogte van meer dan 40 meter te meten vanaf het maaiveld mogelijk maken, zijn niet toelaatbaar onder de laagvliegroute.

In dit bestemmingsplan is geen regeling van de onder de laagvliegroute geldende beperkingen opgenomen. Gelet op de in het bestemmingsplan geregelde bouwhoogtebeperkingen is dit ook niet noodzakelijk. Een illustratief kaartje van de route is hierna opgenomen.

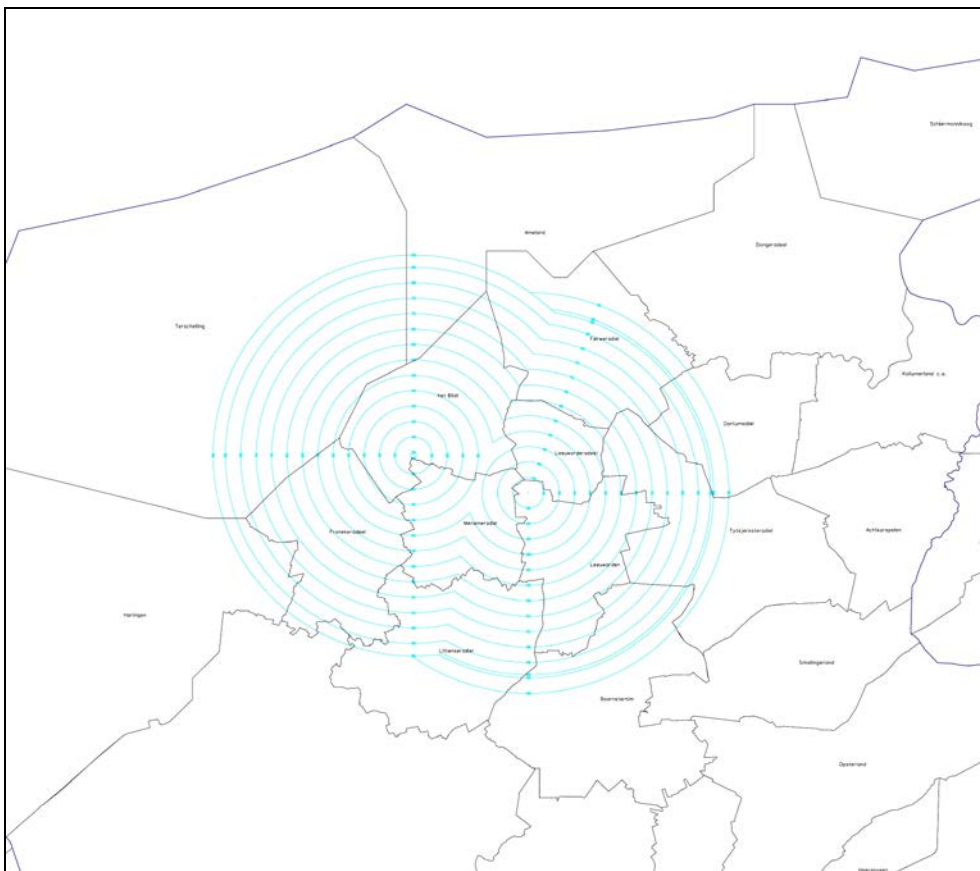
Figuur 10. Illustratief kaartje militaire laagvliegroute

Radarverstoringgebieden radarpost Wier en vliegbasis Leeuwarden

Het plangebied van het bestemmingsplan Buitengebied Dongeradeel is grotendeels gelegen binnen het verstoringgebied van de radarpost Wier en de radar van de vliegbasis Leeuwarden. In verband hiermee zijn er ter voorkoming van radarverstoring beperkingen van toepassing op de bouw van gebouwen en overige bouwwerken die hoger zijn dan 45 meter. De oprichting van hogere obstakels hoger is niet toelaatbaar indien het functione-

ren van de radar meer dan 10% wordt verstoord. Het directe gevolg van een overschrijding van deze norm is, dat vliegverkeer op een bepaalde afstand in de betreffende richting niet meer tijdig kan worden waargenomen.

In dit bestemmingsplan is geen regeling opgenomen met betrekking tot de binnen het radarverstoringgebied geldende restricties. Gelet op de in het bestemmingsplan geregelde bouwhoogtebeperkingen is dit ook niet noodzakelijk. Een illustratief kaartje van de radarverstoringgebieden is hieronder opgenomen.

Figuur 11. Illustratief kaartje radarverstoringgebieden

4. BELEIDSKADER EN WET- EN REGELGEVING

Bij het actualiseren van een bestemmingsplan voor het buitengebied, heeft het gemeentebestuur te maken met het beleid van andere overheden, andere instanties of maatschappelijke organisaties. Dit beleid vormt het kader waarbinnen de gemeente haar eigen beleid formuleert. Het relevante beleid ten aanzien van water- en milieuaspecten wordt apart behandeld in hoofdstuk 6.

4. 1. Internationaal niveau

Op internationaal niveau kunnen beleidsvoornemens van belang zijn voor de landelijke gebieden in Nederland. In de regel is dergelijk beleid wel vertaald in het landelijke c.q. provinciaal beleid. Toch is aandacht voor enkele specifieke punten van belang.

4.1.1. Landbouw

Het landbouwbeleid wordt in belangrijke mate in Europees verband bepaald. Voor de landen van de EU is daarmee een open markt ontstaan, waarbinnen een gemeenschappelijk landbouwbeleid wordt gevoerd. Door de uitbreiding van de EU met landen uit Midden- en Oost-Europa en door de nieuwe GATT/WTO¹²⁾-onderhandelingen, staat dit landbouwbeleid meer en meer ter discussie. Verwacht wordt dat er een liberalisering van de markt optreedt met minder steunmaatregelen en een EU-prijzontwikkeling in de richting van de wereldmarktprijzen.

4.1.2. Milieu

Op Europees niveau worden meerdere milieurichtlijnen uitgevaardigd, die zijn of worden verwerkt in de eigen wet- en regelgeving. Van belang voor de agrarische sector zijn in het bijzonder:

- de regelgeving gericht op de productie van veilig voedsel voor de mens;
- het diergezondheidsbeleid;
- het beleid voor melkprijzen en quotaregeling;
- het marktordeningsbeleid voor graan, suiker en aardappelen;
- de Europese nitraatrichtlijn, gericht op bescherming van de bodem. De doorwerking van deze richtlijn betekent dat eisen worden gesteld aan de individuele landbouwers met op bedrijfsniveau een beheersing van de in- en uitstroom van mineralen;
- de Europese milieueffectrapportage (m.e.r.). De implementatie van deze richtlijn betekent dat er meer individuele beoordelingen op de noodzaak van een m.e.r. moeten plaatsvinden. Voor gemeenten betekent dit dat er meer activiteiten m.e.r.-beoordelingsplichtig zijn.

¹²⁾ De World Trade Organization (WTO) is een intergouvernementele organisatie met supranationale eigenschappen. Zij is opgericht in 1995 en komt voort uit de General Agreement on Tariffs and Trade (GATT, Algemene Overeenkomst over Tarieven en Handel).

4.1.3. Natuur

Op Europees niveau is afgesproken om de achteruitgang van de biodiversiteit in 2010 te hebben gestopt. Daartoe wordt gewerkt aan het tot stand brengen van een netwerk van beschermde natuurgebieden: Natura 2000. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn. Natura 2000-gebieden worden aangewezen op basis van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. In Dongeradeel is de Waddenzee aangewezen als Natura 2000-gebied op basis van zowel de Habitatrichtlijn als Vogelrichtlijn. Daarnaast is het Lauwersmeer aangewezen op basis van de Vogelrichtlijn.

De Vogelrichtlijn is in 1979 voor alle lidstaten binnen Europa van kracht geworden (tegelijkertijd en in onderlinge samenhang tot stand gekomen met de Conventie van Bern). De richtlijn bevat voorschriften en maatregelen ter bescherming van de bedreigde Europese vogelsoorten. Een belangrijke maatregel is het - door de lidstaten - aanwijzen van speciale beschermingszones. Dit betreft de gebieden die voor de instandhouding van de in de bijlage van de Vogelrichtlijn genoemde soorten het meest geschikt zijn. De Nederlandse regering heeft de Vogelrichtlijngebieden aangewezen in maart 2000. Voor niet in de bijlage genoemde en geregeld voorkomende trekvogels kunnen eveneens hun broed-, rui- en overwinteringsgebieden en hun rustplaatsen in de trekzones aangewezen worden.

De Habitatrichtlijn is in 1992 door de EG vastgesteld. Zij sluit aan bij de Conventie van Bern en bij de EG Vogelrichtlijn. De doelstelling en het instrumentarium reiken echter duidelijk verder. Doelstelling is de bescherming van planten en dieren (behalve vogels) en hun leefgebieden (habitats). Zo draagt deze richtlijn bij aan het waarborgen van de biodiversiteit door natuurlijke habitats en aan het in stand houden van de wilde flora en fauna. De lidstaten dragen een lijst van op hun grondgebied aanwezige beschermingswaardige habitats voor aan de Europese Commissie, onder vermelding van de soorten uit bijlage II van de richtlijn. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen prioritaire en niet-prioritaire soorten. Op basis van deze gegevens stelt de Commissie een lijst van gebieden van communautair belang vast. De lidstaten dienen deze gebieden zo spoedig mogelijk als speciale beschermingszone aan te wijzen. Het moment van plaatsing op de communautaire lijst is echter al bepalend voor het van toepassing zijn van de bepalingen uit de richtlijn. In de praktijk overlappen de beschermingszones van Habitat- en Vogelrichtlijn en de EHS gebieden elkaar voor een groot deel.

Voor alle Natura 2000-gebieden moet op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 door de provincie of door het ministerie van LNV een beheerplan worden vastgesteld. Dit moet gebeuren binnen drie jaar na aanwijzing van het gebied als Natura 2000-gebied of binnen drie jaar na inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 als het gebied reeds vóór de inwerkingtreding was aangewezen als Natura 2000-gebied.

De Habitatrictlijn verplicht Nederland de habitattypen en soorten waar Nederland mede verantwoordelijk voor draagt, in een gunstige staat van instandhouding te brengen. Om dit te bereiken heeft Nederland daarvoor instandhoudingsdoelstellingen gedefinieerd.

Het beheerplan werkt de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied verder uit in ruimte en tijd. Het beschrijft de resultaten die bereikt dienen te worden om het behoud of het herstel van deze natuurlijke habitats en soorten mogelijk te maken. Het beheerplan geeft een overzicht op hoofdlijnen van instandhoudingsmaatregelen die in de planperiode genomen moeten worden om de beoogde resultaten te behalen. Ten slotte gaat het beheerplan in op bestaand gebruik en geeft inzicht hoe met de externe werking omgegaan moet worden. Beheerplannen hebben een looptijd van maximaal zes jaar en worden opgesteld onder het bevoegd gezag van de provincie.

Wetsvoorstel Natuurwet

Natuurbescherming in Nederland is in meerdere wetten vastgelegd. Daarom wil de overheid de wetgeving voor natuurbescherming vereenvoudigen. Het kabinet wil de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet samenvoegen tot één Natuurwet. Dit moet de regeldruk voor bedrijven en burgers verminderen. Het wetsvoorstel voor de nieuwe Natuurwet wordt in 2012 ingediend bij de Tweede Kamer. Het samenvoegen van de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en de Boswet tot een wet zorgt voor meer eenheid in toezicht en sancties. Wettelijke maatregelen worden beter op elkaar afgestemd, waardoor de administratieve lasten afnemen. Daarnaast sluit de nieuwe wet voor natuurbescherming beter aan bij de internationale wetgeving. Het wetsvoorstel is gebaseerd op de Europese Vogel- en Habitatrictlijnen. De provincies hebben straks meer ruimte voor de uitvoering van het beleid voor natuurbescherming. De overheid wil meer taken aan de provincies overdragen. Hieronder vallen bijvoorbeeld de ontheffingsverlening voor ruimtelijke ingrepen en de beoordeling van een kapmelding of kapverbod.

4.1.4. Archeologie

In 1992 werd op Malta het Europese Verdrag van Valletta ondertekend door een groot aantal EU-landen, waaronder ook Nederland. Doelstelling van dit verdrag is de veiligstelling van het (Europese) archeologische erfgoed. Dit moet met name gestalte krijgen in het ruimtelijke ordeningsbeleid. Concreet heeft dit tot gevolg dat bij de voorbereiding van bestemmingsplannen meer aandacht moet worden besteed aan de (mogelijke) aanwezigheid van archeologische waarden en dat in bestemmingsplannen een beschermende regeling moet worden opgenomen ten aanzien van archeologische waarden. Aandachtspunt is voorts dat uit het verdrag van Malta voortvloeit dat er meer gelden beschikbaar moeten komen voor archeologisch onderzoek. Ook moet het beginsel 'de bodemverstoorder betaalt' worden doorgevoerd, in ieder geval voor wat betreft omvangrijke projecten (artikel 6 van het verdrag).

Ter implementatie van het Verdrag van Malta in de Nederlandse wetgeving, is in september 2007 de nieuwe Monumentenwet in werking treden. De kern van de wet is dat wanneer de bodem wordt verstoord, de archeologische resten intact moeten blijven. De wet verplicht gemeenten bij het opstellen van bestemmingsplannen rekening te houden met de in hun bodem aanwezige waarden.

4.1.5. Water

In 2000 is de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld. De KRW beoogt de aquatische ecosystemen en waterafhankelijke terrestrische natuur voor achteruitgang te behoeden, te beschermen en te verbeteren. Een concreet doel van de KRW is een goede ecologische toestand van grond- en oppervlaktewater te bereiken. In beginsel moet dit doel in 2015 behaald zijn. De Kaderrichtlijn Water introduceert het denken in stroomgebieden. Dat gaat uit van het simpele feit dat water zich niet houdt aan lands- en bestuurlijke grenzen, maar z'n natuurlijke loop heeft binnen stroomgebieden. Om aan de voorwaarden van de KRW te kunnen voldoen, moeten waterbeheerders binnen een stroomgebied afspraken maken en samenwerken. Het doel is uiteindelijk dat er in het stroomgebied sprake is van schoon water, waarin een gevarieerd natuurlijk leven voorkomt. De KRW stelt namelijk eisen aan de chemische (geen verontreinigende stoffen) en ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater. In 2009 moet er één beheersplan zijn voor een heel stroomgebied.

4. 2. Nationaal niveau

Het rijksbeleid dat voor het landelijk gebied van belang is, blijkt uit de volgende nota's en andere beleidsstukken.

4.2.1. Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) (2011)

In de nieuwe Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) staan de plannen voor ruimte en mobiliteit. Zo beschrijft het kabinet in de Structuurvisie in welke infrastructuurprojecten zij de komende jaren wil investeren. En op welke manier de bestaande infrastructuur beter benut kan worden. Provincies en gemeentes krijgen in de plannen meer bewegingsvrijheid op het gebied van ruimtelijke ordening. De nieuwe Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte vervangt verschillende bestaande nota's zoals:

- de Nota Ruimte;
- de Structuurvisie Randstad 2040;
- de Nota Mobiliteit;
- de MobiliteitsAanpak;
- de structuurvisie voor de Snelwegomgeving;
- de agenda Landschap;
- de agenda Vitaal Platteland;
- Pieken in de Delta.

4.2.2. Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet (NB-wet) is de Nederlandse uitwerking van het internationale beleid, vastgesteld in de Habitat- en Vogelrichtlijn. Per 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. Vanaf dat moment heeft Nederland de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving verankerd. Provincies zijn in hoofdzaak het bevoegd gezag bij het verlenen van een Natuurbeschermingswetvergunning. In deze wet wordt uitgegaan van twee typen gebieden:

- de Natura 2000-gebieden;
- de beschermde natuurmonumenten (voormalige beschermde natuurmonumenten en Staatsnatuurmonumenten die buiten de Natura 2000-gebieden liggen).

In Dongeradeel is de Waddenzee aangewezen als Natura 2000-gebied op basis van zowel de Habitatrichtlijn als Vogelrichtlijn. Daarnaast is het Lauwersmeer aangewezen op basis van de Vogelrichtlijn. In Dongeradeel zijn geen beschermde natuurmonumenten aangewezen.

4.2.3. Besluit Algemene Regels Ruimtelijke Ordening (BARRO)

Het Besluit Algemene Regels Ruimtelijke Ordening (BARRO) is op 30 december 2011 in werking getreden. Het BARRO stelt regels omtrent de 13 aangewezen nationale belangen zoals genoemd in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte. Deze 13 nationale belangen zijn:

1. Rijkswaagwegen.
2. Mainportontwikkeling Rotterdam.
3. Kustfundament.
4. Grote rivieren.
5. Waddenzee en waddengebied.
6. Defensie.
7. Hoofdwegen en hoofdspoorwegen.
8. Elektriciteitsvoorziening.
9. Buisleidingen van nationaal belang voor vervoer van gevaarlijke stoffen.
10. Ecologische hoofdstructuur.
11. Primaire waterkeringen buiten het kustfundament.
12. IJsselmeergebied (uitbreidingsruimte).
13. Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde.

De ontwikkelingen die met het bestemmingsplan Bûtengebied in planologische zin mogelijk worden gemaakt zijn over het algemeen kleinschalig van aard (perceelsgebonden) en gebied raken daarmee geen rijksbelangen.

4.2.4. Waterwet 2009

Om te kunnen voldoen aan de eisen die het waterbeheer van de toekomst aan ons land stelt, is op 22 december 2009 de Waterwet in werking getreden. Deze wet heeft acht oude waterwetten samengevoegd.

De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater, en verbetert ook de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. Daarnaast levert de Waterwet een flinke bijdrage aan kabinetsdoelstellingen zoals vermindering van regels, vergunningstelsels en administratieve lasten. Een belangrijk gevolg van de Waterwet is dat de aloude vergunningstelsels, uit de voorheen afzonderlijke waterbeheerwetten, zijn gebundeld. Dit resulteert in één vergunning, de watervergunning.

Omgevingswet (voorontwerp, 2012)

De aantrekkelijkheid van een dorp of stad hangt af van bijvoorbeeld de bereikbaarheid, culturele monumenten en natuurgebieden (leefomgeving). Op deze gebieden gelden veel wetten en regels. Maar de regelgeving is te ingewikkeld geworden en mist samenhang. Om de kwaliteit van de leefomgeving te waarborgen, stelt het kabinet voor om het omgevingsrecht uit alle wetten en regels samen te voegen tot één Omgevingswet.

De Omgevingswet moet meer mogelijkheden bieden voor ruimtelijke ontwikkelingen. De nieuwe wet betekent onder andere heldere procedures, minder regels, tijdswinst, betere uitvoering en kostenbesparing. De vernieuwing kan jaarlijks een besparing opleveren van 10% op de plankosten.

In het voorjaar 2012 verschijnt het voorontwerp van de Omgevingswet. Naar verwachting gaat het wetsvoorstel Omgevingswet eind 2012 naar de Tweede Kamer. Belangrijke thema's uit de wet zijn:

- plannen en procedures op elkaar afstemmen;
- snellere en betere besluitvorming (advies Commissie Elverding);
- meer ruimte voor lokale bestuurders om keuzes te maken;
- doelmatig onderzoek.

4. 3. Provinciaal niveau

4.3.1. Streekplan Fryslân 2007

Functies in het landelijk gebied

Het landelijk gebied is primair bestemd voor functies die een ruimtelijk-functionele relatie met het landelijk gebied hebben. Het gaat daarbij vooral om de functies landbouw, recreatie, natuur en waterberging en bestaande woon- en werkfuncties en voorzieningen. Voor de andere nieuwe functies, waaronder nieuwe woningen, niet-agrarische bedrijven, detailhandel en andere publiekstrekkende functies, stelt de provincie de randvoorwaarden dat ruimte gezocht moet worden in of aansluitend aan kernen en dat een goede landschappelijke inpassing gewaarborgd is.

Van deze beleidslijn kan worden afgeweken wanneer er sprake is van kwaliteitsarrangementen of wanneer het niet mogelijk is om de bedoelde func-

ties in of bij kernen te plaatsen. De locatie zal in zulke specifieke situaties steeds zorgvuldig gekozen moeten worden door zoveel mogelijk aan te sluiten bij de bestaande bebouwingsconcentraties en bebouwde objecten in het landelijk gebied.

Kwaliteitsarrangementen als impuls

Een kwaliteitsarrangement is een concreet project waarin nieuwe passende vormen van wonen, werken, recreëren, verzorging, cultuur, educatie en/of de wijziging van bestaande ruimtelijke functies gelijktijdig worden gecombineerd met een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in het landelijk gebied. Geacht wordt aan de volgende voorbeelden:

1. hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing en sloop beeldverstorende bebouwing (ruimte voor ruimte)¹³⁾;
2. verbetering van bebouwingslinten en bebouwingsclusters;
3. recreatieve kwaliteitsverbetering;
4. verplaatsing van agrarische bedrijven om maatschappelijk gewenste doelen te realiseren;
5. grootschalige combinaties van sociaal-economische impulsen en ruimtelijke kwaliteitsverbetering;
6. ontwikkeling van nieuwe landgoederen.

Hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing

De provincie zet met een passend hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing in op het instandhouden van beeldbepalende gebouwen in het landschap, het verwijderen van beeldverstorende bebouwing, het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit van bebouwing en omgeving en het behoud van de sociaal- economische vitaliteit van het platteland. De beoordeling van de verschillende hergebruikvormen is primair een gemeentelijke taak. Wel hanteert de provincie een aantal criteria voor functies, bebouwing en sloop.

Functies

Wonen, recreëren, functies in de sfeer van natuur- en landschapsbeheer, cultuur/kunst, educatie, 'zachte' horeca (zoals een theeschenkerij, restaurant en/of logies), zorg en ontspanning zijn geschikt als vervangende functie. Er wordt geen maximum gesteld aan het aantal wooneenheden, recreatieve eenheden of de zorgcapaciteit in een beeldbepalend gebouw. Wel zijn woonfuncties en zorgseenheden beperkt tot het oorspronkelijke boerderijgebouw met daarin de woning, of tot de voormalige bedrijfswoning wanneer het een modern agrarisch bedrijf betreft. Bij uitzondering kunnen nieuwe wooneenheden of zorgseenheden in een bijgebouw worden toegestaan wanneer het gaat om een karakteristiek gebouw dat samen met het hoofdgebouw een waardevol geheel vormt.

¹³⁾ Er wordt geen maximum gesteld aan het aantal wooneenheden, recreatieve eenheden of de zorgcapaciteit in een beeldbepalend gebouw. Wel zijn woonfuncties en zorgseenheden beperkt tot het oorspronkelijke boerderijgebouw met daarin de woning, of tot de voormalige bedrijfswoning wanneer het een modern agrarisch bedrijf betreft. Bij uitzondering kunnen nieuwe wooneenheden of zorgseenheden in een bijgebouw worden toegestaan.

Bedrijfsfuncties en vormen van dienstverlening zijn als vervangende functies eveneens geschikt als:

- het gaat om activiteiten die zowel functioneel als qua ruimtelijke uitstraling passen bij het karakter van het omliggende landelijke gebied. De nadruk ligt op activiteiten met een ambachtelijk of dienstverlenend karakter. Buitenopslag van goederen, materialen en voertuigen is in principe ongewenst. Hierop kan een uitzondering worden gemaakt indien (enige) buitenopslag onontkoombaar is en inpasbaar is in de ruimtelijke en functionele karakteristiek van het omliggende landelijke gebied. De gemeenten wegen dit per geval af en stellen zonodig voorwaarden voor de landschappelijke inpassing; en
- het milieuvriendelijke bedrijven betreft zonder grote verkeersstromen, vooral in de milieucategorieën 1 en 2 en in voorkomende gevallen in categorie 3, wanneer dit past in de ruimtelijke en de functionele karakteristiek van de omgeving; en eventuele bedrijvigheid geen afbreuk doet aan het voorzieningenniveau in kernen; en
- eventuele bedrijvigheid geen afbreuk doet aan het voorzieningenniveau in kernen. Detailhandel houdt daarom overwegend verband met de agrarische productiefunctie en/of de recreatieve functie van het landelijk gebied.

In gebieden waar al verscheidene niet-agrarische bedrijven aanwezig zijn kunnen iets ruimere mogelijkheden nog passend in de omgeving zijn in vergelijking tot andere gebieden. Gemeenten wordt gevraagd om de toegestane bedrijfstypen nader te regelen in het bestemmingsplan en met ondernemers afspraken te maken over toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden.

Sloop beeldverstorende bebouwing (ruimte voor ruimte)

Sloop van beeldverstorende bebouwing kan op verschillende manieren worden bevorderd:

- sloop kan in veel gevallen plaatsvinden bij hergebruik door passende functies, zeker bij ruimere mogelijkheden voor vervangend gebruik;
- vervolgens kan op het erf vervangende nieuwbouw voor een nieuwe passende niet-woonfunctie worden toegestaan, waarbij een aanzienlijk grotere omvang van gebouwen wordt gesloopt;
- voor de grotere knelpunten biedt de provincie de mogelijkheid om sloop van beeldverstorende bebouwing te financieren via compenserende woningbouw. Compenserende woningbouw dient bij voorkeur plaats te vinden in bestaande bebouwingslinten en -clusters in het landelijk gebied. Hiermee wordt een uitgesproken landelijk woonmilieu geboden, terwijl wordt voorkomen dat op veel plekken solitaire woonbebouwing in het landelijk gebied ontstaat. Compensatie op een solitair bestaand bouwperceel in het landelijk gebied kan bij uitzondering aanvaardbaar zijn. Dit zal nadrukkelijk gemotiveerd moeten zijn vanuit een aanzienlijke verbetering van de ruimtelijke kwaliteit ter plaatse, waarbij woningbouw goed aansluit bij het ruimtelijke bebouwingspatroon op het perceel. In de "ruimte voor ruimte"-regeling wordt uitgegaan van de verhouding van één extra bouwtitel voor een (vrijstaande) woning per sloop van in totaal:

- minimaal 1.000 m² aan (agrarische) bebouwing of 3.000 m² aan kassen wanneer compenserende woningbouw plaatsvindt in bestaande bebouwingslinten- of clusters in het landelijk gebied;
- minimaal 1.500 m² aan (agrarische) bebouwing of 5.000 m² aan kassen wanneer compenserende woningbouw bij uitzondering plaatsvindt op bestaande solitaire percelen in het landelijk gebied.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de handhaving van deze maatvoering. De te slopen oppervlakte van meerdere bouwpercelen kan worden samengevoegd, met een minimum van 250 m² te slopen bebouwing per perceel. Ook de instelling van een (inter)gemeentelijk sloopfonds is mogelijk.

Recreatie en toerisme

De provincie streeft naar kwaliteitsverbetering van recreatieve voorzieningen. Bevorderd wordt dat recreatie en toerisme als (nieuwe) sociaal-economische drager en als beheerder van landschap, natuur en erfgoed ten volle wordt benut. Kleinschalige verblijfsrecreatieve voorzieningen, met name kamperen bij de boer, vormen een belangrijke basis voor plattelands, cultuur- en natuurtoerisme.

Voor grootschalige recreatievoorzieningen wordt er gestreefd naar bundeling van voorzieningen. Binnen Dongeradeel zijn geen bundelingsgebieden aangewezen. Naar aard en schaal passende recreatieve initiatieven –zoals een kleine jachthaven, kleinschalige logiesaccommodaties, dorpslogementen, een horeca-uitspanning met speeltuin, een kleinschalige passanten-camping en kleinschalig kamperen– zijn ook buiten de bundelingsgebieden mogelijk.

Voor wat betreft verblijfsrecreatie wordt gestreefd naar een bundeling in de stedelijke en regionale centra en recreatiekernen. Naast deze bundeling, staat de provincie ook open voor nieuwe initiatieven in het landelijk gebied, wanneer aan aanvullende landschappelijke en natuurlijke randvoorwaarden is voldaan. Kleinschalige verblijfsvoorzieningen in en bij bestaande gebouwen en kleinschalige kampeervoorzieningen (beide tot 15 verblijfseenheden) zijn buiten de natuurgebieden in de hele provincie mogelijk.

Landbouw

De provincie streeft naar een vitale en duurzame landbouw vanwege de belangrijke bijdrage aan de sociaal-economische vitaliteit van het platteland, het beheer van het landelijk gebied en de Friese economische structuur. Bij het bieden van ontwikkelingsruimte voor de landbouw wordt tevens ingezet op de blijvende herkenbaarheid van de verschillende landschapstypen in Fryslân. Ook nieuwe landschappelijke kenmerken kunnen hierbinnen ontwikkeld worden. Gestreefd wordt naar voldoende ruimte voor de ontwikkeling van agrarische bouwblokken en voor perceelsverruiming, zodanig dat een efficiënte agrarische bedrijfsvoering mogelijk is en rekening wordt gehouden met de landschappelijke kernkwaliteiten. De provincie is van mening dat de ruimtelijke consequenties van schaalvergroting en in-

tensivering in de landbouw te combineren zijn met landschappelijke kernkwaliteiten.

Voor de inpassing van grotere agrarische bouwblokken is vooral de landschappelijke situering van belang, met aandacht voor de beplanting, erf-elementen, de nokrichting van gebouwen en kleur- en materiaalgebruik. Een maximale maat voor de omvang van een agrarisch bouwblok is hierbij minder belangrijk dan het leveren van landschappelijk maatwerk. Bij perceelsverruiming vraagt de provincie aandacht voor landschappelijke inpassing door de benutting van bestaande landschappelijke elementen. Initiatieven voor de verhoging van de ruimtelijke kwaliteit van de bouwblokken worden ondersteund.

De akkerbouwbedrijven blijven geconcentreerd in noordelijk kleigebied. Er wordt geen aanzienlijke toename van de houtproductie verwacht. Intensieve veehouderij: komt o.a. voor als neventak van enkele akkerbouwbedrijven. Er wordt enige groei verwacht in de tweede tak bij akkerbouwbedrijven. In het overzicht van sectorale ruimtelijke inrichtingswensen voor de melkveehouderij en de akkerbouw wordt aangegeven dat de omvang van een agrarisch bouwblok (voor zowel melkveehouderij als akkerbouw) tot 1,5 a 2 ha zou moeten bedragen. (Bron: Streekplan Fryslân 2007).

In noordoost Fryslân wordt voor de landbouw ingezet op een duurzaam ontwikkelingsperspectief in combinatie met functieverbreiding. Vooral in het kleigebied wordt rekening gehouden met een aanzienlijke agrarische schaalvergroting, ingepast binnen de kernkwaliteiten van het gebied.

Landschap

De provincie zet samen met anderen in op het in stand houden en verder ontwikkelen van de belangrijke landschappelijke kwaliteiten en waarden in de provincie (landschap als gezamenlijke verantwoordelijkheid). Gemeenten wordt gevraagd in bestemmingsplannen een ruimtelijke kwaliteitsparagraaf op te nemen. In deze paragraaf laten gemeenten zien op welke wijze in het plan aandacht is geschonken aan de verhoging van de ruimtelijke kwaliteit. Blijvende herkenbaarheid van de kernkwaliteiten van de landschapstypen ¹⁴⁾ speelt een richtinggevende rol in de totale belangenafweging bij ruimtelijke ontwikkelingen op alle schaalniveaus.

Cultuurhistorie

De provincie streeft ernaar om de belangrijkste cultuurhistorische kwaliteiten en waarden in de provincie in stand te houden en waar mogelijk verder te ontwikkelen. Daarbij wordt uitgegaan van 'behoud door ontwikkeling'. De provincie beschouwt het als een uitdaging om nieuwe ontwikkelingen zo-

¹⁴⁾

Kernkwaliteiten kleigebied:

- open en grootschalig met structurerende elementen als dijken, kwelderwallen, slenken, terpen, paden, eendekooien, vaarten;
- onregelmatige blokverkaveling met plaatselijk bijzondere verkavelingsvormen (mozaïek-, radiair- en strengenvarkaveling);
- beplanting puntvormig geconcentreerd rondom boerderijen en dorpen, langs hoofdontsluitingswegen, kwelderwallen en randen van de Middelsee;
- aanwezigheid van grasland in lagere delen en akker- en tuinbouw op de kwelderwallen.

danig in te passen, dat recht wordt gedaan aan de cultuurhistorische erfenis.

De geïnventariseerde elementen en structuren op de cultuurhistorische kaart (CHK) worden voor 2009 gewaardeerd. In een streekplanuitwerking wordt de beleidsmatige betekenis bepaald. Met de verplichting van een archeologische paragraaf in ruimtelijke plannen waarborgt de provincie dat gemeenten in de belangenafweging aandacht schenken aan archeologie. Met de FAMKE heeft de provincie een belangrijk instrument voor de uitvoering van het provinciale archeologiebeleid in handen.

Natuur

De provincie streeft naar goede ruimtelijke condities voor instandhouding en ontwikkeling van de belangrijke natuurlijke kwaliteiten en waarden in Fryslân. Het is van belang dat natuur bij allerlei ruimtelijke ontwikkelingen nadrukkelijk aandacht krijgt, ook de intrinsieke waarde van natuur. Er wordt ingezet op de realisatie, bescherming en ontwikkeling van een duurzame EHS. Ook buiten de EHS wordt instandhouding en verbetering van natuurwaarden nagestreefd. Het gaat dan om belangrijke natuurwaarden, waaronder kwetsbare dier- en plantensoorten, zoals een verantwoorde weidevogelstand en voldoende ganzenfoerergebieden.

Water

In Fryslân wordt er gestreefd naar een veilige en bewoonbare provincie en naar gezonde en veerkrachtige duurzame watersystemen waarin sociaal-economische en ecologische ontwikkelingen met elkaar in evenwicht zijn. Water is een belangrijk mede ordenend principe in de ruimtelijke inrichting van Fryslân. Wateroverlast dient bestreden te worden. Daarnaast wordt de verdroging van natuurgebieden teruggedrongen. Om de verzilting in het noordelijk kleigebied tegen te gaan is in de toekomst meer ruimte voor water nodig.

4.3.2. Verordening Romte Fryslân

Op 15 juni 2011 hebben Provinciale Staten de Verordening Romte Fryslân vastgesteld. De verordening stelt regels die ervoor moeten zorgen dat de provinciale ruimtelijke belangen doorwerken in de gemeentelijke ruimtelijke plannen. De verordening voorziet niet in nieuw beleid. Uitsluitend geldend provinciaal ruimtelijk beleid is omgezet in algemeen geldende regels.

In de Verordening Romte Fryslân worden regels gesteld die ervoor moeten zorgen dat de provinciale ruimtelijke belangen doorwerken in de gemeentelijke ruimtelijke plannen. Deze regels hebben betrekking op diverse onderwerpen, waaronder:

- hergebruik vrijkomende (niet-) agrarische bebouwing;
- nieuwe landgoederen;
- ruimte-voor-ruimte regeling;
- schaalvergroting agrarische bedrijven;
- recreatie en toerisme;
- nevenactiviteiten en aan de landbouw gerelateerde bedrijfsactiviteiten
- glastuinbouw;

- ecologische hoofdstructuur;
- natuur buiten de ecologische hoofdstructuur;
- reserveringszones voor versterking primaire waterkeringen;
- windturbines.

De herziening van de nota van uitgangspunten 2011 is afgestemd op de provinciale verordening Romte. Hiermee conformeren de planuitgangspunten voor dit bestemmingsplan zich aan het provinciaal beleid. De nota van uitgangspunten 2011 is als bijlage 1 bij de toelichting opgenomen.

Ruimtelijke kwaliteitsparagraaf

Ruimtelijke kwaliteit staat in het Streekplan centraal. Met ruimtelijke kwaliteit wordt bedoeld dat ruimtelijke plannen, in ontwerpen en in de uitvoering, expliciet gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde aan de omgeving toevoegen. Deze drie waarden waarborgen op de langere termijn een doelmatig gebruik en herkenbaarheid van de ruimte. Een goede manier om aan ruimtelijke kwaliteit invulling te geven, is door de samenhang van de ondergrond, de netwerken en het nederzettingspatroon als basis voor ruimtelijke planvorming op de lange termijn te nemen. Wanneer ruimtelijke ontwikkelingen passen binnen het generieke ruimtelijke beleid, komt ruimtelijke kwaliteit vervolgens tot stand in een gebied of op locatie. Dit gebeurt op basis van goede ontwerpen die optimaal rekening houden met omgevingsfactoren. Gemeenten leveren dit maatwerk.

Volgens het Streekplan wordt in de plantoelichting van een ruimtelijk plan voor een uitbreidingslocatie of voor landelijk gebied, een ruimtelijke kwaliteitsparagraaf opgenomen. In artikel 3.1.1, lid 1 van de provinciale verordening Romte is dit procesvereiste opgenomen. De ruimtelijke kwaliteitsparagraaf geeft een verantwoording over de wijze waarop het plan rekening houdt met respectievelijk invulling geeft aan de genoemde aspecten van ruimtelijke kwaliteit.

De ruimtelijke kwaliteitsparagraaf kan goed gebruikt worden als brede onderbouwing van het plan. Daarin kunnen meerdere zaken worden opgenomen, zoals de omgang met landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten, ecologische aspecten, water en bodem.

Voor dit bestemmingsplan geldt als overkoepelend beleidsuitgangspunt: "Voor een gezonde toekomst van het buitengebied is (planologische) ruimte voor nieuwe ontwikkelingen een noodzaak. Deze ontwikkelingen zijn mogelijk mits zorgvuldig wordt omgegaan met de omgeving en de ontwikkeling samen gaat met het behoud, herstel of zelfs het toevoegen van landschappelijke kwaliteiten" (Zie ook Nota van uitgangspunten, bijlage 1). In het bestemmingsplan is ruimschoots aandacht voor landschap en ruimtelijke kwaliteit. Tevens zijn specifieke regelingen opgenomen om de bestaande waarden te beschermen en de ruimtelijke kwaliteit bij nieuwe ontwikkelingen te waarborgen. De ruimtelijke kwaliteitsparagraaf is opgenomen als bijlage 4 bij de toelichting.

4.3.3. Provinciaal Verkeer- en vervoerplan (PVVP)

In 2006 is het Provinciaal Verkeer- en vervoerplan (PVVP) vastgesteld. Hierin staan de doelen waaraan de provincie de komende 15 jaar op verkeer- en vervoergebied zal werken. Onder het motto Fryslân Feilich Foarút geeft de provincie Fryslân in het PVVP 2006 vorm aan de bereikbaarheid, mobiliteit en verkeersveiligheid van Fryslân.

4.3.4. Watergebiedsplannen

Wetterskip Fryslân stelt watergebiedsplannen op. Hierin komt te staan hoe het waterschap het waterbeheer de komende tien jaar wil uitvoeren en hoe (toekomstige) knelpunten in het waterbeheer voor agrarische gronden, natuurterreinen en bebouwing in het buitengebied worden opgelost. Hierbij houdt het waterschap rekening met de waterkwaliteit en het tegengaan van wateroverlast. De plannen worden in overleg met de streek opgesteld en afgestemd met de andere plannen die voor het gebied worden gemaakt. In totaal wordt voor 19 gebieden een plan opgesteld.

4. 4. Regionaal niveau

4.4.1. Regiovisie Noordoost Fryslân 2003

De vier gemeenten in noordoost Fryslân hebben gezamenlijk (mede in reactie op de startnotitie voor het nieuwe provinciale streekplan) een visie voor de regio opgesteld voor de periode tot 2015 (vastgesteld op 28 augustus 2003). De missie voor de regio is het behoud van de bestaande bevolking en werkgelegenheid. Noordoost-Fryslân heeft al veel te bieden, maar heeft ook potenties die nog ontwikkeld moeten worden. Door middel van samenwerking tussen de vier gemeenten wordt gestreefd naar de ontwikkeling van die potenties. De regiovisie richt zich op een sociaaleconomische ontwikkeling met behoud en versterking van kwaliteit.

Dit streven is omschreven in een achttal hoofdkoersen:

1. een ontwikkeling als "woonregio";
2. het koesteren van de bestaande bedrijvigheid;
3. het selectief uitbouwen van nieuwe economische dragers;
4. het ontwikkelen en uitbouwen van de recreatieve sector;
5. het selectief ontwikkelen van de landbouw;
6. een kennis- en innovatieoffensief;
7. het versterken van de zorgstructuren in de regio;
8. het benutten van haar landschappelijke kwaliteiten en behoud en versterking van natuur.

4.4.2. Welstandsnota (2008)

Deze nota bevat het welstandsbeleid voor de gemeenten Dongeradeel, Achtkarspelen, Dantumadeel, en Kollumerland c.a. In de nota worden algemene, gebiedsgerichte en sneltoetscriteria behandeld. In de nota worden de algemene welstandsaspecten beschreven die gelden als uitgangspunt voor iedere welstandsbeoordeling.

Daarnaast worden de gebiedsgerichte welstandscriteria gegeven. Deze worden bij iedere welstandsbeoordeling gebruikt om te beoordelen hoe het bouwwerk zich gedraagt in zijn omgeving. Er zijn 16 gebiedstypen onderscheiden die elk een eigen set van welstandscriteria hebben gekregen.

Het buitengebied van de vier gemeenten is ingedeeld in terpengebied en woudengebied. Het buitengebied van Dongeradeel ligt volledig in het terpengebied. In de dorpskernen zijn de gebiedstypen in te delen in regulier en bijzonder welstandsgebied en beschermd dorps- en stadsgezicht. In de dorpen van Dongeradeel komen alle drie soorten gebieden voor.

Gebiedsbeschrijving terpengebied

Het terpengebied van de Noordoost-Friesland gemeenten strekt zich globaal uit van Holwerd in het noordwesten tot Burum in het oosten. Het terpengebied wordt gekenmerkt door de overweldigende openheid van het landschap, met daarin verspreid liggende bebouwingsconcentraties en solitaire boerderijen. Deze bebouwingsconcentraties en solitaire boerderijen zijn veelal omzoomd met hoog opgaande beplanting. Hierdoor ontstaat vooral in de zomer het beeld van groene eilanden in het weidse landschap. De bebouwingsconcentraties variëren van enkele woningen tot kleine dorpjes en gehuchten. Met name in de gemeente Dongeradeel komen veel van dergelijke concentraties voor. Enkele hiervan zijn kleine terpdorpjes, met midden op de terp de kerk en daaromheen enkele woningen en boerderijen. Een mooi voorbeeld is Waaxens, waar naast de kerk een tweetal zeer karakteristieke boerderijen, een pastoriewoning en een karakteristiek rijtje woningen het bebouwingsbeeld bepalen. Het bebouwingsbeeld is daarmee zeer divers en rijk aan architectonische kwaliteiten.

Andere bebouwingsconcentraties manifesteren zich als linten met een lage bebouwingsdichtheid, zoals Hantumerhoeke en Hiaure. Ook in deze lintjes gaat het om zeer diverse bebouwing. Naast de authentieke boerderijen is er op het boerenerf vaak bebouwing gerealiseerd die ten dienste staat van het akkerbouwbedrijf, dan wel het veehouderijbedrijf. De maatvoering van deze bebouwing is fors en opvallend, waarbij met name de aardappelschuren opvallen door een hoge gootlijn. Het gebruik van moderne en licht gekleurde plaatmaterialen zorgt voor sterk in het oog springende effecten. Ondanks de forse nieuwe agrarische bebouwing is de historische boerderij in de meeste gevallen nog beeldbepalend voor het erf. De nieuwe bebouwing is veelal op het achtererf geplaatst.

In het buitengebied komen verspreid andere functies voor zoals woonhuizen, enkele bedrijfslocaties, eendenkooien, aardgaslocaties en bouwwerken met een bijzondere civieltechnische functie zoals gemalen, waterkeringen, molens en sluisen.

Beleid, waardebeoordeling en ontwikkeling

Het beleid is gericht op het beheer van de bestaande situatie. Ingrijpende ontwikkelingen worden niet verwacht voor het buitengebied. Wel zullen in de toekomst als gevolg van de schaalvergroting in de landbouw, steeds meer boerderijen hun agrarische functie verliezen. Het beleid van de gemeenten is erop gericht om nieuwe functies (onder voorwaarden) mogelijk

te maken, mits dit geen afbreuk zal doen aan de verschijningsvorm van het boerenerf.

Welstands ambitieniveau

Voor het buitengebied is een bijzonder ambitieniveau van kracht. De nadruk ligt hierbij op het behoud en waar mogelijk het versterken van de bestaande en/of gewenste kwaliteit. De klemtoon ligt daarbij op handhaven en respecteren.

4.4.3. Strategische woonvisie NOFA-gemeenten (2009)

De Strategische woonvisie NOFA(Noord Oost Friese Aanpak)-gemeenten is een woonvisie van de gemeenten Dantumadeel, Dongeradeel, Kollumerland en Achtkarspelen in Noordoost Fryslân. Deze visie is opgesteld om in te spelen op de wijzigende marktomstandigheden in de regio.

De regio Noordoost Fryslân is geen onderdeel van economische kernzones waar concentratie van werken en wonen wordt gericht, maar wil zich wel blijven ontwikkelen en aansluiting houden bij de sociaal-economische ontwikkeling van Fryslân. De ontwikkeling van de woonfunctie in de regio is een belangrijk instrument om die aansluiting te houden naast een goede bereikbaarheid van de regio.

In de regio Noordoost Fryslân is het niet mogelijk om grote grootschalige stuwende bedrijven binnen te halen. Daarom is gekozen voor het faciliteren van het bestaande bedrijfsleven en het stimuleren van de broedkamerfunctie voor het ontwikkelen van regionale bedrijvigheid. Ook de ruim aanwezige landbouw heeft nauwelijks groeiperspectief. Impulsen voor de ontwikkeling van de regio zullen daarom uit andere sectoren moeten komen. Dit is ook de reden dat Noordoost Fryslân er voor heeft gekozen om zich vooral te richten op een ontwikkeling als 'woonregio'. Zo wordt wonen een economisch impuls in de regio. Ook wil zij de recreatieve sector verder ontwikkelen en uitbouwen en de zorgstructuren versterken. Naast de ontwikkeling wordt er vooral gericht op behoud en versterken van de kwaliteit van bestaande bedrijvigheid, de landbouw, de landschappelijk kwaliteiten en de natuur.

Om zich als woonregio te manifesteren wordt de lokale markt als eerste bediend. De huidige bevolking moet behouden worden. Daarnaast moet de laatste groei zo goed mogelijk benut worden. Dit kan worden gedaan door kleinschalige woonconcepten en kwaliteitsverbetering door middel van duurzaam wonen. Ook het flexibel inzetten van contingenten is een speerpunt. Door een beleid te ontwikkelen met natuurlijke partners als bijvoorbeeld woningbouwcorporaties kan het beleid vastgelegd worden voor langere tijd.

4.4.4. Kampeerbeleid NOFA+ (2009)

Het kampeerbeleid van de gemeente is vastgelegd in het beleidsplan 'Kampeerbeleid NOFA+' van de vijf Noordoost Friese gemeenten Achtkarspelen, Dantumadeel, Dongeradeel, Kollumerland c.a. plus Ferwerderadiel¹⁵⁾. De aanleiding hiervan is het intrekken van de Wet op de Openlucht-recreatie (WOR) door de rijksoverheid per 1 januari 2008. Hiermee vervalt voor gemeenten de basis voor het huidige kampeerbeleid en de op deze wet gebaseerde vergunningverlening. De intrekking van de WOR betekent voor de gemeenten dat zij nieuw beleid en regels moeten maken teneinde het kamperen te reguleren. Gemeenten krijgen daarbij de kans om de ontwikkeling van recreatie en toerisme te stimuleren.

4.4.5. Structuurvisie bundelingsgebied Regiostad Dokkum (2009)

De gemeenten Dongeradeel en Dantumadeel en de provinsje Fryslân hebben samen de ambitie om meer en nieuwe werkgelegenheid te creëren en de demografische krimp in Noordoost Fryslân in goede banen te leiden. Van belang hiervoor is een goede aansluiting van de regio op de rest van Nederland met de ontwikkeling van de Centrale As en het versterken van de 'trekkende' positie van Regiostad Dokkum. Het benutten en versterken van de gebiedskwaliteiten staat daarbij centraal. Hiertoe is de intergemeentelijke structuurvisie voor het 'bundelingsgebied Regiostad Dokkum' opgesteld. Het gaat om het gebied bestaande uit de stad Dokkum, het bebouwingslint Rinsumageest, Damwoude, Driesum en het gebied daartussen. Het 'bundelingsgebied' en de rol van Dokkum als 'regiostad' zijn zo benoemd en afgebakend in het provinciale Streekplan. Op 22 december 2009 heeft de gemeenteraad de Structuurvisie Bundelingsgebied Regiostad Dokkum vastgesteld.

4.4.6. Agenda Netwerk Noordoost. (2011)

De visie op Noordoost Fryslân uit het Sociaal Economisch Masterplan Netwerk Noordoost 'Wonen en Werken in Netwerken' is in de Agenda Netwerk noordoost vertaald naar concrete projecten. Wonen en werken in netwerken is een belangrijk uitgangspunt voor het realiseren van de ambities. Netwerken wordt steeds belangrijker. Deze strategische koers uit het visiedocument is vertaald naar drie strategische hoofdlijnen in de aanpak voor Noordoost Fryslân:

1. woon-werk landschap;
2. werken in netwerken;
3. creëren van randvoorwaarden.

Voor de gemeente Dongeradeel vloeien uit de Agenda netwerk noordoost de volgende projecten voort:

- *Súd Ee.*
- *De westelijke rondweg.*
- *Gebiedsvisie Lauwersmeer.*

¹⁵⁾ Vastgesteld door de gemeenteraad van de gemeente Dongeradeel op 26 maart 2009.

4. 5. Gemeentelijk niveau

4.5.1. Structuurplan Dongeradeel (mei 2002)

Het Structuurplan Dongeradeel bevat de ruimtelijke visie op de gemeente Dongeradeel tot het jaar 2025. Hierbij is vanwege de status van het plan een onderscheid gemaakt tussen de kortere termijn (periode 2000-2005 en 2005-2010) en de langere termijn (na 2010). Tevens is een onderbouwing van de keuzen die in dit kader zijn gemaakt. Voor dat laatste is een sectorale benadering gekozen, wat wil zeggen dat de gemaakte keuzen per thema zijn onderbouwd. Daarbij zijn de thema's, bevolking en wonen, werkgelegenheid en werken, voorzieningen, recreatie en toerisme, de verkeerssituatie en het landelijk gebied behandeld. Algemeen richtinggevende principes zijn:

- behouden en versterken van de hoge ruimtelijke kwaliteit;
- zorgdragen voor een vitaal en bruisend karakter;
- zorgdragen voor stevige economische dragers;
- bereiken van een duurzaam en dynamisch evenwicht.

Als beleidsuitgangspunten voor de toekomst worden voor de landbouw aangegeven:

- het bieden van ruimte voor bestaansverbreding en intensivering voor de aanwezige bedrijven om voorwaarden te bieden voor een duurzame landbouw;
- het bieden van mogelijkheden voor nieuwvestiging, daar waar passend in de ruimtelijke structuur en de milieuwetgeving ruimte biedt.

In hoofdlijnen is het beleid dus gericht op de ontwikkeling van een duurzame, intensieve en meestal toch ook grootschaliger landbouw, met name in de rundveehouderij, de akkerbouw en de tuinbouw op de open grond. Bestaansverbreding ligt in de eerste plaats in de agrarische sector zelf met mogelijkheden voor een tweede of derde tak. Bestaansverbreding ligt in de tweede plaats in niet-agrarische sectoren:

- kamperen-bij-de-boer;
- locatiegebonden projecten windenergie;
- ambachtelijke fabricage / verkoop van streekeigen producten.

Wat het kamperen-bij-de-boer betreft wordt op de eerste plaats ruimtelijk aangesloten bij de stimuleringszone, gevormd door het "hoefijzer" Dokkum-Oostmahorn-Holwerd. Maar ook in andere delen van de gemeente wordt die ruimte geboden voor bestaansverbreding van de agrariërs.

Vanwege het landschappelijke karakter en vanwege ruimtelijke motieven wordt een terughoudend beleid voorgestaan ten aanzien van specifieke takken binnen de landbouw:

- geen nieuwvestiging intensieve veehouderij; wel tweede tak;
- terughoudend beleid aangaande glastuinbouw-ontwikkeling;
- mogelijkheden voor houtteelt beperkt;
- vrijkomende agrarische bedrijvigheid.

4.5.2. Beleidsprogramma leefbaarheid en wonen 2011-2016

Het Beleidsprogramma leefbaarheid en wonen 2011-2016 is een pragmatische, uitvoeringsgerichte aanpak van het woningbouw- en leefbaarheidsbeleid. Hierbij is rekening gehouden met de verschillende organen in de regio als de besturen van dorpsbelangen en wijkraden, maar ook met de toekomstige krimp, vergrijzing en ontgroening.

In het beleidsprogramma zijn diverse voorstellen van de gemeente, die uiteindelijk tot een definitief voorstel komen door middel van overleg met de verschillende organen. De gemeente wil meewerken aan het landelijk experiment "Smart Rural Network Society" in Noordoost Friesland. Dit is een project om verdwenen of bedreigde voorzieningen terug te brengen in de dorpen in combinatie met ICT.

De gemeente wil samen met de Zorggroep Pasana een regiegroep vormen om met spoed de bouw van extramurale zorgwoningen voor te bereiden. Daarbij wordt gestimuleerd dat ouderen zolang mogelijk in hun eigen woning blijven wonen.

Om verpaupering nog verder tegen te gaan wil de gemeente collectieve planvorming stimuleren met onder ander subsidies ten behoeve van verduurzaming van de particuliere woningvoorraad, in samenhang met versterking leefbaarheid dorpen. Bij plannen heeft inbreiding de voorkeur boven uitbreiding.

Om de economie te stimuleren wil de gemeente meer marketing op het gebied van (nieuwe) mogelijkheden voor bedrijfsvestiging in dorpen en in het buitengebied. Daarbij heeft zij een actieve houding op het gebied van (nieuwe) mogelijkheden voor zzp'ers, bedrijfsvestiging en bedrijfsovername in dorpen en in het buitengebied. In verband met de werkgelegenheid wordt er ook aandacht besteedt aan toerisme.

Ten slotte wil de gemeente sneller gaan reageren op initiatieven vanuit de bevolking, met een zwaarder accent op oplossingsgericht denken.

4.5.3. Kadernotitie Recreatie en Toerisme Gemeente Dongeradeel

Dongeradeel wil in de komende tien jaar een groei van 25% realiseren in de werkgelegenheid binnen de sector toerisme en recreatie. Dat betekent dat er ten opzichte van 2007 in totaal 150 banen bij zijn gekomen in 2017. In de Kadernotitie Toerisme en Recreatie zet de gemeente haar ambitie uiteen en maakt zij keuzes ten aanzien van de meest gewenste ontwikkelingen.

Om als gehele toeristische sector te kunnen groeien moeten er keuzes gemaakt worden.

Niet op alles een heel klein beetje inzetten, maar duidelijke keuzes maken ten aanzien van de richting waarin toerisme en recreatie zich moet gaan ontwikkelen. Kijken we naar wat kenmerkend is voor Dongeradeel dan zien

we drie toeristische dragers: natuur, cultuurhistorie en water. Deze vormen de sleutelbegrippen voor toeristisch Dongeradeel.

Toerisme is een zeer kansrijke sector om de teruglopende werkgelegenheid op te vangen. Dongeradeel streeft dan ook naar gecontroleerde groei. Dongeradeel richt zich niet op massatoerisme, maar meer op de fijnproevers. Het gaat hierbij om de toerist die op zoek is naar kleinschaligheid, die komt voor de beleving van rust en ruimte en geniet van natuur, maar ook van bijvoorbeeld lekker eten. De toerist die kwaliteit en gastvrijheid hoog in het vaandel heeft. De groeiende behoefte aan wellness- en zorgvoorzieningen sluit daar goed bij aan. De gemeente wil dit doen door de uitbreiding van het dagrecreatieve aanbod, stimuleren van diverse vormen van agrotoerisme, de realisering van elkweervoorzieningen, beleving van het Wad, optimaliseren van het routegebonden aanbod, verdere verbetering van routenetwerken (wandelen, fietsen en varen), stimuleren van kleinschalige, kwalitatief hoogwaardige verblijfsaccommodaties, inzetten op terugkerende thematische evenementen en door in te spelen op ontwikkeling bezinnings-toerisme. Op basis van de kadernotitie heeft de gemeente gezamenlijk met de betrokken partijen een concreet uitvoeringsprogramma opgesteld.

4.5.4. Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan 2011

In het GVVP wordt het verkeer- en vervoerbeleid van de gemeente beschreven. Het beleid is erop gericht om zowel de bereikbaarheid, verkeersveiligheid als leefbaarheid binnen de gemeente Dongeradeel zoveel mogelijk te waarborgen. De gemeente zet in op een verkeerssysteem dat logisch, begrijpelijk en toekomstvast is. Het GVVP bestaat uit een:

1. Beleidsdeel

Het doel van het Beleidsdeel is het vastleggen van de beleidsuitgangspunten voor het verkeer en vervoer in de gemeente Dongeradeel voor de komende jaren, dat aansluit bij de (ruimtelijke) ambities die de gemeente heeft. Deze ambities kunnen alleen verwezenlijkt worden in samenwerking met diverse partijen, zoals provincie, omliggende gemeentes, politie, dorpsbelangen, belangenorganisaties en de inwoners van Dongeradeel. Het GVVP is daarmee de handleiding bij de te voeren discussies op het gebied van verkeer en vervoer, die zich de komende jaren voordoen. De horizon ligt daarbij op het 2020. Het stippelt de te varen koers uit. Er worden verschillende beleidskeuzes gemaakt, maar er vloeien ook concrete knelpunten uit voort, die uitgewerkt worden in het Maatregelenplan.

2. Maatregelenplan

Het maatregelenplan bevat daarmee projecten die vanuit verkeerskundig perspectief gewenst zijn. Dit betekent niet dat de genoemde maatregelen zijn voorzien van financiële dekking. Het streven is om tot 2020 wel zoveel mogelijk van deze projecten uit te voeren, afhankelijk van de financiële middelen.

4.5.5. Ecologische basiskaart

De Ecologische Basiskaart (EBK) is een hulpmiddel voor het ruimtelijke beleid van de gemeente. De Ecologische Basiskaart ¹⁶⁾ is een informatiebron van (beschermde) natuurwaarden in de gemeente Dongeradeel. Het omvat een (digitale) kaart die uit een set van verschillende kaartlagen bestaat. Elke kaartlaag bevat informatie over een deel van de ecologische omstandigheden in de gemeente, zoals over de ligging van (beschermde) natuurgebieden of de plaatsen waar beschermde soorten voorkomen. Het systeem heeft tot doel om een beeld te geven van de aanwezigheid van bijzondere en beschermde soorten en andere natuurwaarden in (en rond) de gemeente.

Met behulp van de EBK kan een koppeling worden gemaakt van ruimtelijke plannen met de natuurwaarden in en rond de gemeente. Door informatie over de natuurwetgeving en richtlijnen over de omgang daarmee, biedt de Ecologische Basiskaart ondersteuning bij de keuze van locaties en de uitvoering van ruimtelijke projecten. Zo kan vooraf worden beoordeeld of een plan of project op bezwaren kan stuiten in het kader van de regelgeving omtrent natuurwaarden. Daarmee dient de Ecologische Basiskaart een belangrijk doel voor de aanwezige en toekomstige natuurwaarden.

De Ecologische Basiskaart heeft tevens tot doel het versnellen van de werkzaamheden die bij een ecologische toetsing volgens de Flora- en faunawet horen. Kleinere plannen en projecten kunnen door de gemeente zelf worden afgehandeld op basis van de kaart en de daarbij horende toelichting. De kaart geeft ook aan waar in meer complexe situaties aanvullend (veld-) onderzoek is of wettelijk noodzakelijk is. Dit kan het geval zijn bij de aanwezigheid van een kwetsbaar natuurgebied, een belangrijke ecologische verbindingzone (EHS) en/of zeldzame soorten.

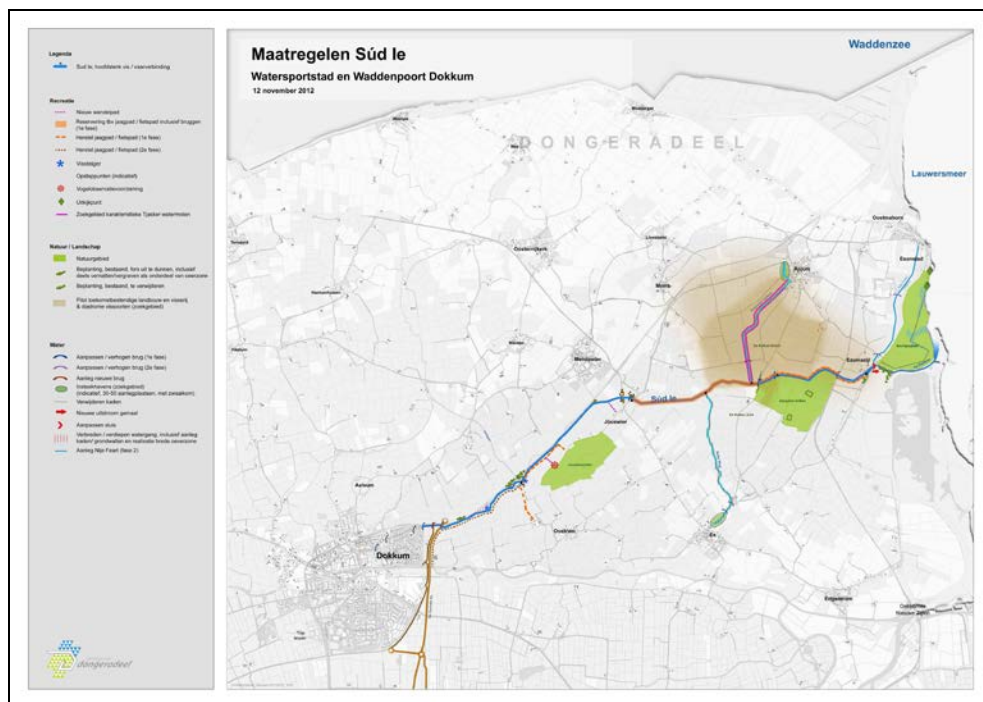
4.5.6. Overige plannen en studies

Beleven van de Súd le - recreatie en ecologie in balans

De Súd le is een water met lage bruggen en met op veel plekken ondiep water. Deze vaarroute is momenteel alleen bevaarbaar voor kano's en roeiboten. De gemeente Dongeradeel, provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân willen nu samen de Súd le aantrekkelijker maken, op en langs het water.

Gemeente, provincie en Wetterskip zien in de plannen voor Súd le de landbouwsector als partner om ruimte te creëren voor extra waterberging. Ook kan de landbouwsector gebruikt worden voor agrarisch weidevogelbeheer, waarvoor subsidieregelingen beschikbaar zijn en het realiseren van de vaarverbinding die een rondje Dokkum-Lauwersmeer mogelijk maakt levert ecologische winst op en een mooier landschap. Dit kan ten goede komen aan de recreatiesector.

¹⁶⁾ Ecologische basiskaart gemeente Dongeradeel: werkdocument en toelichting. Altenburg & Wymenga Ecologisch onderzoek, 2008

Figuur 12. *Maatregelen Súd Ie (Watersportstad en Waddenpoort Dokkum, 12 november 2012)*

Landbouwstructuuronderzoek Fryslân 2011 - schaalvergroting en verkaveling

Landbouw is een belangrijke functie voor Fryslân, zowel voor de werkgelegenheid als de bedrijvigheid daar om heen, als vanwege het feit dat de landbouw veruit de grootste grondgebruiker voor de fysieke leefomgeving is. Daarom zorgt de provincie binnen haar mogelijkheden voor de juiste randvoorwaarden om de positie van de landbouw, en daarmee het platteland, in de toekomst veilig te stellen. Het onderzoek heeft als doel om inzicht te geven in landbouwkundige ontwikkelingen in de sector weer te geven en op basis daarvan aanbevelingen te formuleren.

In het onderzoek komt naar voren dat er een afname plaatsvindt van het aantal agrarische bedrijven. Dit komt doordat bedrijven andere bedrijven opkopen ten behoeve van schaalvergroting. Dit vindt vooral plaats in de melkveehouderij.

Qua verkaveling zijn er verschillende ontwikkelingen bij verschillende agrarische bedrijven. Voor melkveebedrijven gaat het om voldoende omvang en een goede ligging van veldkavels. Daarnaast speelt het belang van de huisbedrijfskavelgrootte aan betekenis verliest. Als het gewenste percentage huisbedrijfskavel van 60% of meer als maatstaf wordt genomen, hebben nagenoeg alle gemeenten in Fryslân een voldoende verkaveling ter beschikking. Voor akkerbouwbedrijven gaat het om een aaneengesloten ligging van alle grond, maar vooral om de kwaliteit van de grond. De afstand van huis is minder belang. Biologische bedrijven stellen dezelfde eisen als vergelijkbare gangbare bedrijven, maar hebben daarnaast aanvullende

wensen zoals clustering van biologische bedrijven door gerichte grondruil. Hierdoor kan de samenwerking worden versterkt door gezamenlijk gebruik van speciale machines en wederzijdse levering van mest en veevoer tussen respectievelijk biologische akkerbouw en melkveebedrijven.

Om nieuwe grondaankopen te financieren, bestaat er een grondpot. Het belang van een grondpot is van cruciaal belang om doelen te realiseren. Dit geldt voor herverkaveling (wettelijk en vrijwillig) om bijvoorbeeld het compenseren van in te leveren kwalitatief betere grond met grond van mindere kwaliteit (maar gunstiger gelegen) mogelijk te maken. Maar ook voor het vrijmaken van natuurgebied, de aanleg van een natuurvriendelijke oever of van infrastructuur.

In het onderzoek worden aanbevelingen gegeven voor de organisatie en werkwijze bij verkavelingsproblemen. Ook worden er aanbevelingen gegeven voor het grondverkeer en de grondmarkt. Daarnaast wordt aanbevolen om de grondpositie van biologische landbouw te versterken, om de mogelijkheden van een gemeenschappelijke grondruilbank te onderzoeken, om het vrijwillig kavelruilinstrument te versterken, de financiële risico's van grondverwerving te verkleinen, het inzicht van langetermijneffecten op schaalvergroting te vergroten, het effect van voercentrum op transport en schaalvergroting te onderzoeken en om het Projectbureau Kavelruil Fryslân te versterken.

Ontwikkelingsmogelijkheden langs Dokkumergrotdiep (1997)

Dit onderzoek betreft de ontwikkelingsmogelijkheden voor het landschap langs het Dokkumergrotdiep. Doel is inzicht te verkrijgen in het landschap van het Dokkumergrotdiep voor met name de recreatie. In de studie wordt gekeken naar de ontwikkelingsmogelijkheden van recreatie, landbouw en natuurbeheer in het studiegebied. De landbouw, die zowel het beheer van het gebied reguleert als de drager is van de economische ontwikkeling, geeft het gebied vorm. In het integrale model krijgt de landbouw een ruime plaats met gebruikmaking van grotere maten, waardoor rationeler gebruik mogelijk is. Tussen Dokkum en Dokkumer Nieuwe Zijen kan recreatie zich ontwikkelen op de noordelijke oever aan het Jaagpad als motor van de bedrijvigheid. Natuurontwikkeling is mogelijk langs de zuidelijke oever. Ook extensievere vormen van landbouw kunnen als beheerder goed passen in het gebied. In het Grotdiep mag de recreant van de natuur genieten, omdat het gebied erop ingericht kan worden. In het Lauwersmeer krijgt de natuur de voorrang in stilte en rustgebieden. Het landschapsplan biedt de mogelijkheid om programma van eisen en nieuwe bestemmingen met elkaar te verenigen.

5. OMGEVINGSASPECTEN

In dit hoofdstuk wordt aangegeven waar en hoe er afstemming plaatsvindt tussen het ruimtelijk beleid en de omgevingsaspecten. Centraal hierin staan met name het water-, natuur- en milieubeleid. Weliswaar hebben de beleidsvelden ieder hun eigen specifieke taken en eigen werking, maar er is ook sprake van een aanvullende werking ten opzichte van elkaar. Het bestemmingsplan kan door middel van de bestemmingskeuzen aanwijzingen geven en voorstellen doen in de richting van het water-, natuur- en milieubeleid. Omgekeerd kunnen waterbeheerplannen, natuurplannen en milieubeleidsplannen richting geven aan een functietoedeling. Hieronder wordt ingegaan op een aantal thema's die voor het bestemmingsplan van belang zijn.

5. 1. Milieu

De voor dit bestemmingsplan relevante milieuaspecten zijn geluid, externe veiligheid, luchtkwaliteit en milieuhinder van de aanwezige bedrijvigheid.

5.1.1. Geluid

Normstelling en beleid

De Wet geluidhinder ¹⁷⁾ heeft als belangrijkste doel het bestrijden en voorkomen van geluidhinder. Op grond van de wet zijn verschillende vormen van geluidhinder te onderscheiden die directe raakvlakken hebben met de ruimtelijke ordening. Zo dient onder meer ingevolge de Wet geluidhinder voorafgaand aan de vaststelling van bestemmingsplannen waarin nieuwe geluidsgevoelige objecten worden mogelijk gemaakt, te worden aangetoond of zij voldoen aan de normen uit de Wet geluidhinder. Rond geluidbronnen met een grote geluidsuitstraling gelden geluidszones. In deze zones zijn de wettelijke regelingen van de Wet geluidhinder van toepassing. Binnen de zones gelden specifieke regels voor geluidsgevoelige bestemmingen zoals woningen, scholen, ziekenhuizen, etc. Voor het buitengebied van Dongeradeel is de regelgeving ten aanzien van wegverkeerslawaai en industrielawaai van belang.

Wegverkeerslawaai

Op grond van de Wet geluidhinder hebben alle wegen een geluidzone, tenzij er sprake is van een woonerf, een 30-km/uur-gebied of een gemeentelijke geluidsniveaukaart waaruit blijkt dat de geluidsbelasting op 10 meter uit de as van de meest nabijgelegen rijstrook 48 dB of minder bedraagt. Ten aanzien van wegverkeerslawaai is de voorkeursgrenswaarde 48 dB.

Industrielawaai

Ten aanzien van het industrielawaai geldt dat industrieterreinen waar inrichtingen voorkomen die 'in belangrijke mate geluidshinder' kunnen veroorzaken dienen te worden gezoneerd.

¹⁷⁾ De gewijzigde Wet geluidhinder is op 1 januari 2007 in werking getreden.

Buiten de geluidszone mag de geluidsbelasting niet hoger zijn dan 48 dB. Binnen de geluidszone mogen geen nieuwe geluidsgevoelige objecten mogelijk worden gemaakt, tenzij kan worden aangetoond dat zij kunnen voldoen aan de voorkeursgrenswaarde, 48 dB.

Toetsing en conclusie bestemmingsplan

Wegverkeerslawaaï

Rondom de meeste wegen in het buitengebied is een geluidszone van kracht. Het gaat immers in veel gevallen om wegen met een maximumsnelheid van 50 km/uur of hoger. In het voorliggend bestemmingsplan worden echter geen nieuwe geluidsgevoelige objecten direct mogelijk gemaakt. Toetsing aan de Wet geluidhinder is derhalve niet noodzakelijk. Bestaande hindergevoelige functies in het bestemmingsplangebied betreffen voornamelijk woningen bij de agrarische bedrijven in het buitengebied. Voor sommige wegen zijn in het verleden hogere grenswaarden verleend.

Ondanks het beleid van de gemeente nieuwe burgerwoningen in het buitengebied te weren, zijn er via flexibiliteitsbepalingen in het plan wel een aantal uitzonderingen mogelijk waardoor er nieuwe situaties in de zin van de Wet geluidhinder kunnen ontstaan. Het gaat om de volgende situaties:

- nieuwe compensatiewoning voortkomend uit de toepassing van de 'Ruimte voor ruimte'-regeling;
- woningsplitsing van vrijkomende boerderijen in meerdere wooneenheden.

De hierboven genoemde nieuwe ontwikkelingen zijn gekoppeld aan een omgevingsvergunning- dan wel een wijzigingsprocedure. Op het moment dat een nieuwe ontwikkeling zich gaat voordoen, zal getoetst worden aan het aspect 'wegverkeerslawaaï'. Daarbij dient te worden onderzocht of een ontwikkeling voldoet aan de voorkeursgrenswaarde van 48 dB. Indien dit niet het geval is, zal een procedure Verzoek Hogere Waarden moeten worden gevolgd. Uitgangspunt hierbij is dat de binnenwaarde niet hoger wordt dan 33 dB.

Toename van geluidhinder in de toekomst wordt in dit bestemmingsplan (waar mogelijk) beperkt. Van de wegen in het buitengebied wordt uitgegaan van het bestaande profiel, hetgeen inhoudt dat het profiel van de weg niet zonder meer mag worden veranderd en de bestaande geluidsgevoelige bebouwing langs de zoneplichtige wegen niet dichterbij de weg toe mag worden gebouwd. Van het bestaande profiel mag slechts via een omgevingsvergunning worden afgeweken, mits er geen wezenlijke verandering in de geluidssituatie optreedt en de verkeersveiligheid niet onevenredig zal worden aangetast. In de regels zijn de randvoorwaarden opgenomen om te voorkomen dat dichterbij de weg wordt gebouwd.

Industrielawaai

In de gemeente Dongeradeel komt een geluidszoneplichtig terrein voor.

Deze is niet in het plangebied gelegen. Wel ligt de bijbehorende geluidszone voor een deel over het plangebied van dit bestemmingsplan. Het betreft de geluidszone van industrieterrein Betterwird te Dokkum. Ook is het havengebied van Lauwersoog (gemeente de Marne) een geluidsgezoneerd industrieterrein. De geluidszone strekt zich uit tot binnen de grenzen van het bestemmingsplan Bûtengebied. Middels een dubbelbestemming zijn de geluidszones op de verbeelding weergegeven. Nieuwe geluidsgevoelige bebouwing moet voldoen aan de voorkeursgrenswaarde van 48 dB. Wanneer hier niet aan voldaan kan worden, dient een hogere grenswaarde vastgesteld te worden. De maximum toegestane binnenwaarde is 33 dB.

5.1.2. Luchtkwaliteit

Normstelling en beleid

Sinds 15 november 2007 is de vernieuwde regelgeving voor luchtkwaliteit in de Wet Milieubeheer in werking getreden. De wet is enerzijds bedoeld om de negatieve effecten op de volksgezondheid aan te pakken als gevolg van te hoge niveaus van luchtverontreiniging. Anderzijds heeft de wet tot doel mogelijkheden te creëren voor ruimtelijke ontwikkeling, ondanks overschrijdingen van de Europese grenswaarden voor luchtkwaliteit.

De Wet Milieubeheer voorziet onder meer in een gebiedsgerichte aanpak van de luchtkwaliteit via het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). De programma-aanpak zorgt voor een flexibele koppeling tussen ruimtelijke activiteiten en milieugevolgen. Luchtkwaliteitseisen vormen onder de Wet luchtkwaliteit geen belemmering voor ruimtelijke ontwikkeling als:

- er geen sprake is van een feitelijke of dreigende overschrijding van een grenswaarde;
- een project, al dan niet per saldo, niet tot een verslechtering van de luchtkwaliteit leidt;
- een project is opgenomen in een regionaal programma van maatregelen of in het NSL;
- een project 'niet in betekenende mate' bijdraagt aan de luchtverontreiniging.

Van bepaalde projecten met getalsmatige grenzen is vastgesteld dat deze 'niet in betekenende mate' bijdragen aan de luchtverontreiniging. Projecten die 'niet in betekenende mate' bijdragen aan de luchtverontreiniging zijn onder andere:

- woningbouwlocaties met niet meer dan 1500 nieuwe woningen bij één ontsluitingsweg en 3000 nieuwe woningen bij twee ontsluitingswegen;
- kantoorlocaties met een bruto vloeroppervlak van niet meer dan 100.000 m² bij één ontsluitingsweg en 200.000 m² bij twee ontsluitingswegen;
- bepaalde landbouwinrichtingen.

Rapportage luchtkwaliteit 2008 gemeente Dongeradeel

In 2008 heeft de gemeente de luchtkwaliteit voor haar gemeente laten onderzoeken. Dit rapport betreft de rapportage over de luchtkwaliteit voor de

gemeente Dongeradeel voor het jaar 2008. Nagegaan is of er sprake is van overschrijdingen van de wettelijke luchtkwaliteitsnormen uit de Wet milieubeheer voor de luchtverontreinigende stoffen stikstofdioxide (NO₂), fijnstof (PM₁₀), benzeen (C₆H₆) en koolmonoxide (CO). Deze inventarisatie, vaststelling en verslaglegging is een vervolg op en actualisatie van de eerste rapportage over de luchtkwaliteit in de gemeente Dongeradeel, welke in 2006 werd uitgevoerd. Binnen de gemeente Dongeradeel zijn geen overschrijdingen van grenswaarden geconstateerd.

Toetsing en conclusie bestemmingsplan

Voor wat betreft de in en rond het plangebied optredende emissie, kan opgemerkt worden dat de in het bestemmingsplan voorgestane ontwikkelingen, zoals nieuwe compensatiewoningen, vergroting van het agrarische bouwblok, intensieve veehouderij en het splitsen van voormalige agrarische bedrijven naar meerdere woningen, geen zodanige nieuwe luchtverontreiniging toe zullen voegen dat daardoor grenswaarden zouden kunnen worden overschreden. Op het bestemmingsplan is derhalve het Besluit en de Regeling 'niet in betekende mate' van toepassing.

5.1.3. Milieuhinder agrarische bedrijvigheid

Normstelling en beleid

Voor de agrarische bedrijven zijn verschillende landelijke wetten en richtlijnen van belang. Zaken die hierbij een rol spelen zijn:

- de afstand van agrarische bedrijven tot gevoelige functies (woningen, bos- en natuurgebieden). Dit in verband met stankhinder en voor verzuuring gevoelige gebieden;
- het beleid ten aanzien van de nieuwvestiging en uitbreiding intensieve veehouderijbedrijven;
- de plaatsing van mestopslagplaatsen, opslag en/of gebruik van gronden voor kuil en dergelijke.

Beleid hiervoor is onder meer geformuleerd in de Wet ammoniak en veehouderij, de Wet geurhinder en veehouderij en het Besluit landbouw milieubeheer.

Wet ammoniak en veehouderij (Wav)

Met de Wet ammoniak en veehouderij wordt ter bescherming van zeer kwetsbare natuur een aanvullend zoneringsbeleid gevoerd. De Wet Ammoniak en Veehouderij is gewijzigd in mei 2007 en geeft een ruimere ammoniakemissie aan dan voorheen. De kwetsbare gebieden zijn gewijzigd naar zeer kwetsbare gebieden en hiervoor is een nieuwe zoneringsaangegeven. Het ammoniakplafond voor veehouderijen is omhoog gegaan. Binnen een zone van 250 m om een kwetsbaar natuurgebied is nieuwvestiging van veehouderijen niet mogelijk (uitgezonderd veehouderij ten behoeve van natuurbeheer). Uitbreiding van bestaande veehouderijen is ook beperkt: ruimtelijk waar het gaat om bouwmogelijkheden van veestallen en milieuhygiënisch tot een emissieplafond c.q. een maximale omvang van de rundveestapel.

De Wet geurhinder en Veehouderij

De Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) vormt vanaf 1 januari 2007 het toetsingskader voor de milieuvergunning, als het gaat om geurhinder vanwege dierenverblijven van veehouderijen. De nieuwe wet bepaalt op welke manier geur (stank) van veehouderijstallen in de milieuvergunning moet worden beoordeeld. Uitgangspunten bij de nieuwe wet zijn dat aan de ene kant de uitbreidingsmogelijkheden van de veehouderijsector niet in gevaar komen, maar ook dat woningen en recreatiewoningen optimaal tegen geurhinder worden beschermd.

In deze wet zijn voor bepaalde typen dieren geurnormen opgenomen. Deze normen zijn uitgedrukt in odeur units per kubieke meter. Een belangrijke inhoudelijke wijziging in de wet is dat onderscheid wordt gemaakt tussen de maximaal toegestane geurbelasting binnen en buiten de bebouwde kom en concentratie en niet-concentratiegebieden. Ten aanzien van dieren waarvoor geen geurnorm is vastgesteld, gelden vaste afstanden. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen geurgevoelige objecten in de bebouwde kom en daarbuiten. Gemeenten kunnen bij verordening afwijken van de geurnormen en vaste afstanden uit de wet. Hiervoor geldt een in de wet vastgelegde bandbreedte.

De Wet geurhinder en veehouderij regelt ook hoe om te gaan met voormalige agrarische bedrijfswoningen. Als een agrarisch bedrijf wordt beëindigd en een nieuwe bestemming krijgt, dan zal voor het voormalige agrarische bedrijf de regeling gelden van een agrarisch bedrijf. Zo kan een voormalig agrarisch bedrijf de overgebleven agrarische bedrijven in de omgeving niet beperken in de bedrijfsvoering.

Gemeentelijke geurverordening

De Wvg regelt de geurhinder vanuit dierverblijven. Op grond van de wet heeft de Gemeenteraad de mogelijkheid een eigen geurbeleid en verordening te maken. Als toelichting op de verordening is een nota opgesteld ¹⁸⁾. Deze nota is bedoeld als toelichting op de verordening. In deze nota wordt de regelgeving, doelstelling, motivatie, gebiedsvisie en verordening behandeld. Een en ander moet tot een heldere besluitvorming leiden. In de verordening wordt vastgesteld dat de minimale afstanden genoemd tussen een veehouderij waar dieren worden gehouden, waarvoor niet bij ministeriële regeling een geuremissie-factor is vastgesteld, en de buitenzijde van een geurgevoelig object worden vastgesteld op minimaal:

- binnen de bebouwde kom ten minste 50 meter;
- buiten de bebouwde kom ten minste 25 meter.

In deze verordening is geen aandacht geschonken aan de intensieve veehouderij. Mocht in de toekomst blijken dat ook voor dit deel van de agrarische sector eigen beleid moet worden geformuleerd dan zal hiervoor een nieuwe verordening tot stand moeten komen.

¹⁸⁾ Nota van toelichting ten aanzien van de verordening als gevolg van artikel 6 van de Wet geurhinder en veehouderij.

Als bijlage bij de verordening zijn de resultaten van de opgestelde snelle doorlichting opgenomen. In deze doorlichting zijn de adressen benoemd van de situaties waarin niet voldaan wordt aan de vaste afstanden genoemd in de Wet geurhinder en veehouderij. Bij deze adressen is vastgesteld op welke afstand ten opzichte van een geurgevoelig object de veehouderij zijn veebezetting huisvest. Als deze afstand beneden de wettelijke grens is gelegen wordt het adres aangemerkt met de aantekening geen mogelijkheden of mogelijkheden mits verordening. Bij een veebezetting binnen de afstanden welke middels deze verordening worden vastgesteld is bij uitbreiding van het bedrijf geen huisvesting van vee mogelijk. Echter de ondernemer heeft de mogelijkheid om de afstand tussen geurgevoelig object en de huisvesting van dieren te vergroten tot minimaal 25 meter en voldoet daarmee aan het minimum criterium van deze verordening. Genoemde afstanden zijn voor elk adres op een situatietekening aangegeven zodat direct duidelijk wordt buiten welke grens het bedrijf kan uitbreiden. Binnen de grensafstand is geen uitbreiding mogelijk, indien binnen deze afstand een vee-bezetting aanwezig is dan moet bij een uitbreiding van de veebezetting de complete veebezetting buiten de grensafstand worden gehuisvest.

Besluit landbouw milieubeheer

Op kleinschalige veehouderijen en akkerbouwbedrijven is het Besluit landbouw milieubeheer van toepassing. In het besluit zijn afstanden opgenomen die tussen landbouwinrichtingen en geurgevoelige objecten moeten worden aangehouden. Deze afstanden zijn afhankelijk van het type omgeving en van het type gevoelig object. Daarnaast zijn de afstanden bij inrichtingen waar landbouwhuisdieren worden gehouden, groter dan bij akkerbouwbedrijven.

Toetsing en conclusie bestemmingsplan

Ammoniak en veehouderij:

Indien in het plangebied gebieden voorkomen die kunnen worden aangemerkt als "zeer kwetsbaar gebied in de zin van de Wet ammoniak en veehouderij" zijn in een zone van 250 m rond deze gebieden geen nieuwe veehouderijen toegestaan. Uitbreidingen zijn slechts in een zeer beperkt aantal gevallen mogelijk. In de gemeente Dongeradeel komen dergelijke gebieden niet voor. (Bron: "Zeer kwetsbare natuurterreinen i.h.k.v. de WAV, gelegen binnen de PEHS (PS-Besluit 17 september 2008).)

Agrarische bedrijven en geurhinder:

In het buitengebied van Dongeradeel komen melkveehouderijen voor. Op deze bedrijven zijn de vaste afstanden uit de *Wet geurhinder en veehouderij* of het *Besluit landbouw milieubeheer* van toepassing. Nieuwe agrarische bebouwing moet te allen tijde binnen een bouwvlak worden gerealiseerd en aangezien bouwvlakken op voldoende afstand van geurgevoelige objecten (woningen) zijn gesitueerd, kan aan de vaste afstanden uit *Wet geurhinder en veehouderij* en het *Besluit landbouw milieubeheer* worden voldaan. Intensieve veehouderijen (IV) krijgen gelijke uitbreidingsmogelijkheden als overige agrarische bedrijven, maar kunnen niet uitbreiden bij wijzigingsbevoegdheid boven 1,5 ha.

De op de verbeelding toegekende bouwblokken leveren geen strijdigheid op met de afstandseisen die voortvloeien uit het geurbeleid. De gemeentelijke geurverordening leidt niet tot een aanvullende regeling voor het bestemmingsplan.

5.1.4. Milieuhinder overige bedrijvigheid

Normstelling en beleid

Met het oog op een goede ruimtelijke ordening dient bij een bestemmingsplan afstemming plaats te vinden tussen activiteiten die milieuhinder kunnen veroorzaken en hindergevoelige functies. Voor deze afstemming kan gebruik worden gemaakt van de lijst met richtafstanden uit de VNG-brochure "Bedrijven en milieuzonering" (herziene versie, 2009). Richtafstanden gelden ten aanzien van de hinderaspecten geluid-, stof- en geurhinder en gevaar en kunnen worden gezien als een de afstand waarbij onaanvaardbare hinder van een milieubelastende activiteit voor gevoelige functies kan worden uitgesloten. In gebieden waar een menging van functies voorkomt, wordt uitgegaan van een kleinere richtafstand.

Toetsing en conclusie bestemmingsplan

Met dit bestemmingsplan worden geen nieuwe bedrijfsactiviteiten mogelijk gemaakt. Uitgangspunt is dat milieucategorieën 1 en 2 algemeen zijn toegestaan. Bestaande bedrijven uit een hogere milieucategorie krijgen een specifieke aanduiding waardoor de bestaande bedrijfsactiviteiten kunnen worden uitgeoefend. Bij eventuele bedrijfsbeëindiging of -verplaatsing zijn echter alleen bedrijfsactiviteiten uit de algemeen toegestane categorieën toegestaan. Op deze manier wordt voorkomen dat in het plangebied onaanvaardbare milieuhinder zal ontstaan.

5.1.5. Externe veiligheid

De paragraaf externe veiligheid is gebaseerd op het Advies Externe Veiligheidsbestemmingsplan "Buitengebied Dongeradeel" wat op verzoek van de gemeente Dongeradeel is opgesteld door het Bureau Externe Veiligheid Fryslân (definitieve versie 31 oktober 2012).

Toetsingskader

Externe veiligheid gaat om het beperken van de kans op en het effect van een ernstig ongeval voor de omgeving door:

- het gebruik, de opslag en productie van gevaarlijke stoffen (inrichtingen);
- het transport van gevaarlijke stoffen (buisleidingen, waterwegen en spoorwegen);
- het gebruik van luchthavens.

Het externe veiligheidsbeleid richt zich op het beperken van de risico's voor de burger door bovengenoemde activiteiten. Hiertoe zijn risico's gekwantificeerd, namelijk door middel van het plaatsgebonden risico en het groepsrisico.

Plaatsgebonden risico (PR)

Het plaatsgebonden risico is de berekende kans per jaar, dat een persoon overlijdt als rechtstreeks gevolg van een ongeval bij een risicobron, aangenomen dat hij op die plaats permanent en onbeschermd verblijft.

Groepsrisico (GR)

Dit is de kans dat een groep mensen overlijdt door een ongeval met gevaarlijke stoffen. Het groepsrisico moet worden gezien als een maat voor maatschappelijke ontwrichting. Het externe veiligheidsbeleid is verankerd in diverse wet- en regelgeving. Voor voornoemd bestemmingsplan zijn de volgende besluiten relevant:

1. Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi)

Met het Bevi zijn risiconormen voor externe veiligheid met betrekking tot bedrijven met gevaarlijke stoffen wettelijk vastgelegd.

2. Circulaire Risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen (cRNVGS)

De circulaire is van toepassing op bestemmingsplannen die liggen binnen de invloedsgebieden van transportroutes met vervoer van gevaarlijke stoffen.

3. Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb)

Op basis van het Bevb dienen plannen, vergelijkbaar met het Bevi, te worden getoetst aan de grens- en richtwaarde voor het PR en de oriëntatie waarde voor het GR.

Verantwoordingsplicht

In voornoemde besluiten en de genoemde circulaire is de verantwoordingsplicht groepsrisico opgenomen. Deze verantwoording houdt in dat in bepaalde gevallen een wijziging met betrekking tot planologische keuzes moet worden onderbouwd en verantwoord door het bevoegd gezag.

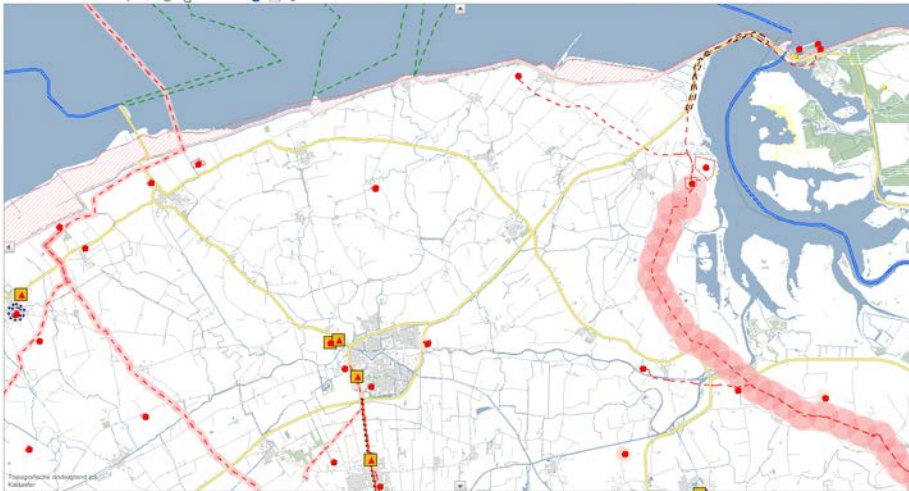
Risicobronnen

Binnen en in de directe nabijheid van het plangebied zijn risicobronnen gelegen waarvan de risicocontouren en/of het invloedsgebied zijn gelegen binnen het plangebied. Risicobronnen met betrekking tot transport van gevaarlijke stoffen over het water, spoor en luchthavens zijn in dit bestemmingsplan niet aanwezig.

De risicobronnen kunnen voor dit plangebied worden opgesplitst in:

- inrichtingen waar risicovolle activiteiten plaatsvinden;
- buisleidingen;
- transportroutes gevaarlijke stoffen over de weg.

De aanwezige risicobronnen binnen de gemeente Dongeradeel zijn op onderstaande kaart weergegeven.

Figuur 13. Aanwezige risicobronnen binnen de gemeente Dongeradeel

5.1.6. Risicovolle inrichtingen

De volgende risicovolle inrichtingen zijn relevant voor het bestemmingsplan:

- Aardgas win/behandelingsinstallaties;
- Hogedruk aardgastransportleidingen en/of aardgaswatercondensaat.

De risicobronnen in en in de onmiddellijke nabijheid van Dokkum met de daarbij behorende invloedsgebieden vallen grotendeels buiten dit plan. Deze risicobronnen vallen binnen bestemmingsplan 'Buten de Bolwurken' en bestemmingsplan 'Doarpen', voor zover relevant wordt hierop verderop nader ingegaan.

Overige risicovolle inrichtingen.

Daarnaast zijn er nog een aantal inrichtingen aanwezig die niet onder voornoemde wet- en regelgeving vallen maar die wel gevaaraspecten hebben. Het betreft een zwembad en drie biogasinstallaties. Onderstaand zal hier kort op worden ingegaan.

Zwembad

Net buiten het plangebied ligt het zwembad van Esonstad. Bij het zwembad bevindt zich een opslagtank voor de opslag van 1.000 liter natriumhypochloriet (=chloorbleekloog). Hoewel dit in het kader van Bevi geen risicovolle inrichting is, zijn aan de opslag en handling van chloorbleekloog wel gevaaraspecten verbonden. Volgens de Leidraad Risico-Inventarisatie gevaarlijke stoffen is sprake van een potentieel risicovolle inrichting. Het invloedsgebied 1% letaal ligt volgens de Leidraad op 60 m vanaf de opslag voor chloorbleekloog. Dit gebied ligt (nagenoeg) volledig op het terrein van het zwembad en valt niet over het plangebied. Binnen een straal van 580 m rondom de opslag kunnen mensen gewond worden door chloorgassen. Een deel van het bestemmingsplan ligt in dit effectgebied. Het effectgebied leidt echter niet tot een aanvullende regeling voor het bestemmingsplan.

Biogasinstallaties

Binnen het plangebied is één biogasopslaginrichting aanwezig.

Het gaat om de volgende inrichting: F. S. Antonides, Ternaarderweg 4 te Holwerd. Bij dit bedrijf zijn de volgende drie biogastanks aanwezig:

- Inhoud: 800 m³, PR 10-6: 35 m, effectafstand 1% letaal: 83 m.
- Inhoud: 880 m³; PR 10-6: 35 m; effectafstand 1% letaal: 83 m.
- Inhoud: 500 m³; PR 10-6: 25 m; effectafstand 1% letaal: 70 m.

Bij voornoemde installaties zijn binnen deze afstanden geen (beperkt) kwetsbare objecten aanwezig. Nieuwe (beperkt) kwetsbare objecten worden binnen deze afstand in planologische zin niet mogelijk gemaakt.

In de directe nabijheid van het bestemmingsplan zijn twee biogasopslagen aanwezig. De biogasopslagen vallen binnen het bestemmingsplan 'Doarpen', maar de invloedsgebieden vallen gedeeltelijk over bestemmingsplan 'Bûtengebied'. Het gaat om de volgende inrichtingen:

- H.T.O. bedrijfsbeheer bv aan Lands Welvaren 1 in Holwerd. Hier zijn twee biogastanks aanwezig met een inhoud van 880 m³ elk. De PR 10-6 contour bedraagt 35 m. De effectafstand 1% letaal bedraagt 83 m. De PR contour valt binnen de inrichting.
- Maatschap van Oosten-Schuurmans, Louwbuurt 12 te Hantumhuizen. Hier zijn drie biogastanks aanwezig met een inhoud van 500 m³ elk. De PR 10-6 contour bedraagt 30 m en de effectafstand 1% letaal bedraagt 70 m.

Bij voornoemde installaties zijn binnen deze afstanden geen (beperkt) kwetsbare objecten aanwezig. Het bestemmingsplan voorziet niet in nieuwe ontwikkelingen in de directe omgeving van de inrichtingen.

Op dit moment is het Bevi niet van toepassing op mijnbouwactiviteiten, zoals aardgaswinning. Het is echter de bedoeling dat dit in de toekomst verandert. Vooruitlopend op de aanwijzing van mijnbouwlocaties in de Revi dienen QRA's uit te worden gevoerd met het rekenprogramma Safeti, de Handleiding Risicoberekening Bevi (HARI Bevi) en de interim-handleiding risicoberekeningen externe veiligheid.

In Dongeradeel zijn vier NAM locaties voor de productie en behandeling van gas aanwezig. Het betreft de gasbehandelingslocatie Anjum en de drie gasproductielocaties Engwierum, Moddergat en de Tibben (bij Ee). Van de locaties Moddergat en Ee/Engwierum zijn alleen via de professionele risicokaart gegevens beschikbaar, van locatie Anjum is ook een QRA beschikbaar. Onderstaand wordt hierop nader ingegaan.

Moddergat

Conform de professionele risicokaart heeft de inrichting een PR 10⁻⁶ contour van 120 m. Binnen deze contour bevinden zich geen (beperkt) kwetsbare objecten. De PR contour is op de verbeelding weergegeven.

Ee/Engwierum

Conform de professionele risicokaart heeft de inrichting een PR 10^{-6} contour van 90 m. Binnen deze contour bevinden zich geen (beperkt) kwetsbare objecten. De PR contour is op de verbeelding weergegeven.

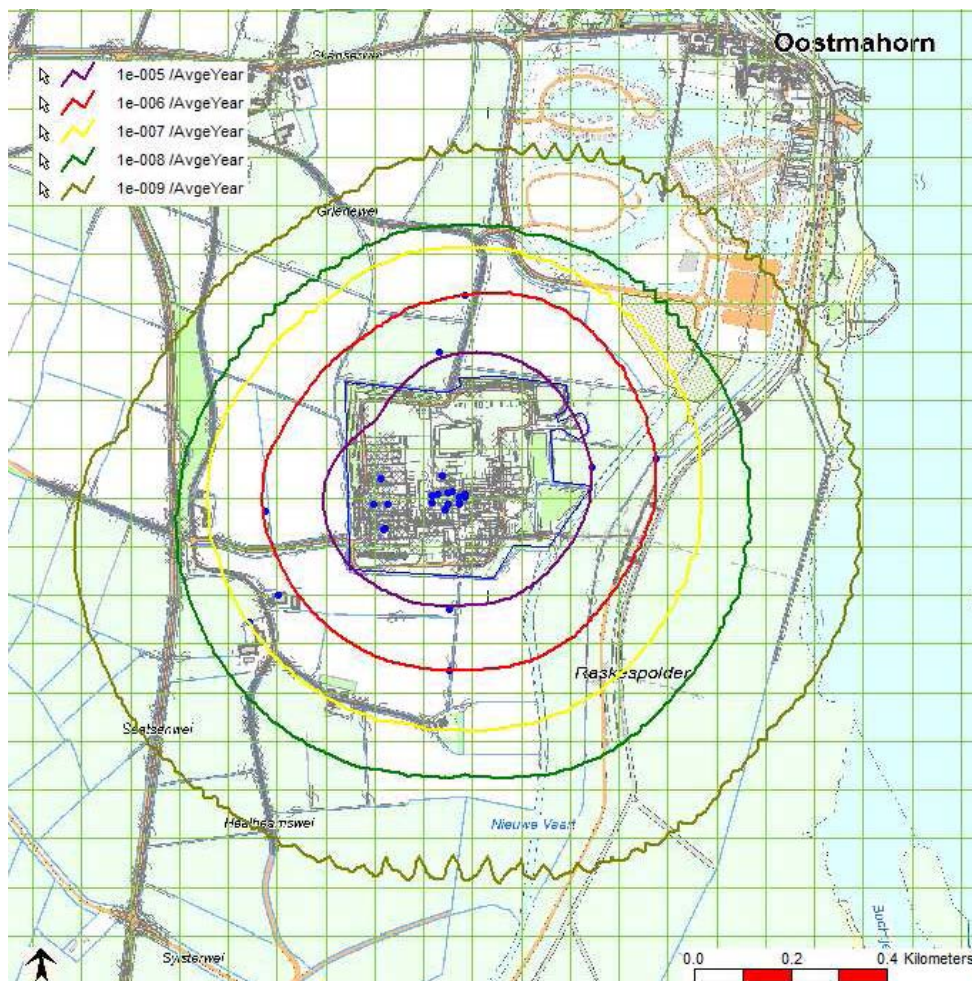
Anjum-Esonstad NAM aardgasbehandelingsinstallatie

Op de locatie Anjum wordt onbehandeld aardgas afkomstig vanuit gasputten in de omgeving behandeld en gezuiverd en vervolgens afgeleverd aan Gasunie. De mogelijke gevaren die door de inrichting kunnen ontstaan worden bepaald door de aard van de binnen de inrichting aanwezige gevaarlijke stoffen. In dit geval zijn dat aardgas en aardgascondensaat. Aardgas bestaat uit zeer brandbare gassen en wordt als de bepalende stof voor de gevaaraspecten beschouwd. Er zijn effectafstanden berekend van de grootste en risico dominerende scenario's, allen met het effect toortsbrand en wolkbrand, waarbij de wolkbrand de grootste effectafstand genereert. De effect afstanden, 1% letaal, variëren tussen de 381 en 1030 m. Arcadis Vectra heeft op 7 december 2011 een QRA voor de NAM aardgasbehandelingsinstallatie, locatie Anjum, document nr. 104-3324-R04, opgesteld.

De PR 10^{-6} contour Anjum/Esonstad valt over een agrarisch bouwperceel nabij Raskes. Kwetsbare objecten mogen niet in de veiligheidszone - bevi (art 46.2) gebouwd worden. In dit geval is echter het woongedeelte buiten de veiligheidszone gelegen. Beperkt kwetsbare objecten als agrarische schuren kunnen hier mogelijk wel gebouwd worden. Aanpassing van het bouwperceel zou echter in deze situatie landschappelijk en praktisch gezien tot een ongewenste situatie leiden. Bovendien biedt het bestemmingsplan in planologische zin pas de mogelijkheid om schuren te realiseren bij afwijking, waarbij als randvoorwaarde is aangegeven dat hierdoor geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de veiligheid van personen.

PR

Uit deze QRA blijkt dat de PR 10^{-5} contour voor een heel klein gedeelte en de PR 10^{-6} contour gedeeltelijk over het plangebied valt. De PR 10^{-5} contour bevindt zich ongeveer rondom maximaal 50 m buiten de inrichtinggrens en de PR 10^{-6} contour ongeveer rondom maximaal 100 m buiten de inrichtinggrens van de NAM aardgasbehandelingsinstallatie. Zie onderstaande afbeelding. In nieuwe situaties mogen binnen de PR 10^{-5} en 10^{-6} contouren in principe geen (beperkt) kwetsbare objecten gesitueerd worden. De PR contour is op de verbeelding weergegeven.

Figuur 14. Risikocontouren NAM aardgasbehandelingsinstallatie

5.1.7. Buisleidingen

Conform het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) en de Regeling externe veiligheid buisleidingen (Revb) die per 1 januari 2011 in werking zijn getreden, moet een belemmeringsstrook (=toetsingsafstand) van ten minste 5 m voor leidingen vanaf 40 bar aan weerszijden van een buisleiding worden aangehouden.

Met CAROLA kan worden bepaald of voldaan wordt aan de risiconormen voor de Externe Veiligheid, zoals die zijn vastgelegd in het Besluit externe veiligheid buisleidingen. Het resultaat van een berekening bestaat uit de plaatsgebonden risicocontouren (PR-contouren) en de FN-curve voor het groepsrisico (GR).

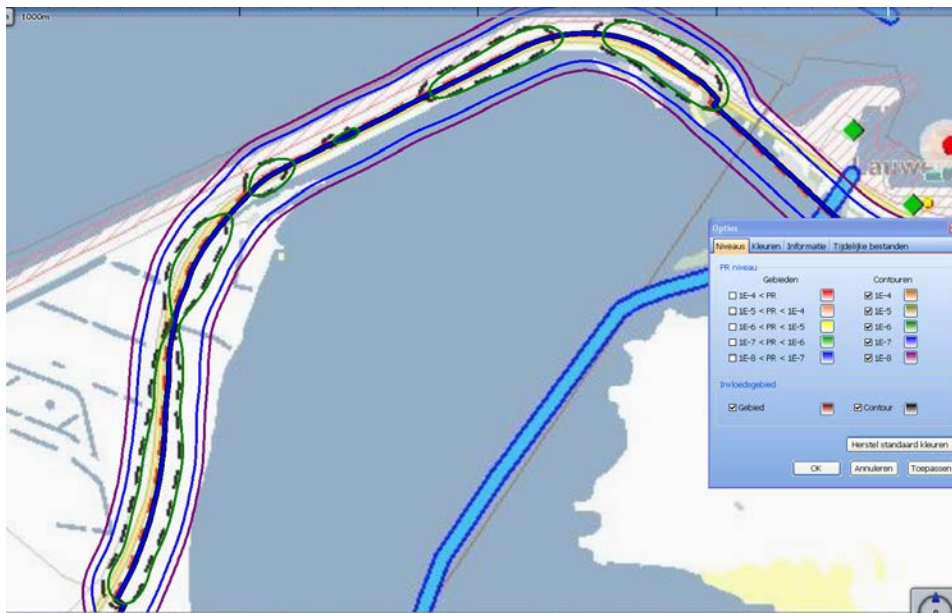
Het buitengebied wordt op verschillende plekken doorsneden met ondergrondse hogedruk aardgastransportleidingen. Om het geheel anschouwelijk te maken is het buitengebied in 3 deellocaties onderverdeeld: NO, ZO,

en NW. Onderstaand worden per deellocatie de aanwezige ondergrondse hogedruk aardgastransportleidingen beschouwd.

1. Deellocatie NO

Anjum/Esonstad-Lauwersoog

Vanaf locatie Anjum/Esonstad loopt een ondergrondse hogedruk aardgastransportleiding naar Lauwersoog. Het betreft een leiding van NAM met een druk van 125 bar, een diameter van 254 mm (10 inch) en een invloedsg gebied (1% letaal) van 180 m aan weerszijden van de leiding. Zoals in onderstaand figuur te zien is zijn er rondom voornoemde leiding PR 10^{-6} contouren aanwezig. Binnen voornoemde PR 10^{-6} contouren zijn geen (beperkt) kwetsbare objecten aanwezig. Binnen het plangebied is geen GR aanwezig. Er is wel sprake van GR nabij locatie Lauwersoog, deze locatie valt echter buiten het plangebied, zie onderstaande figuur.

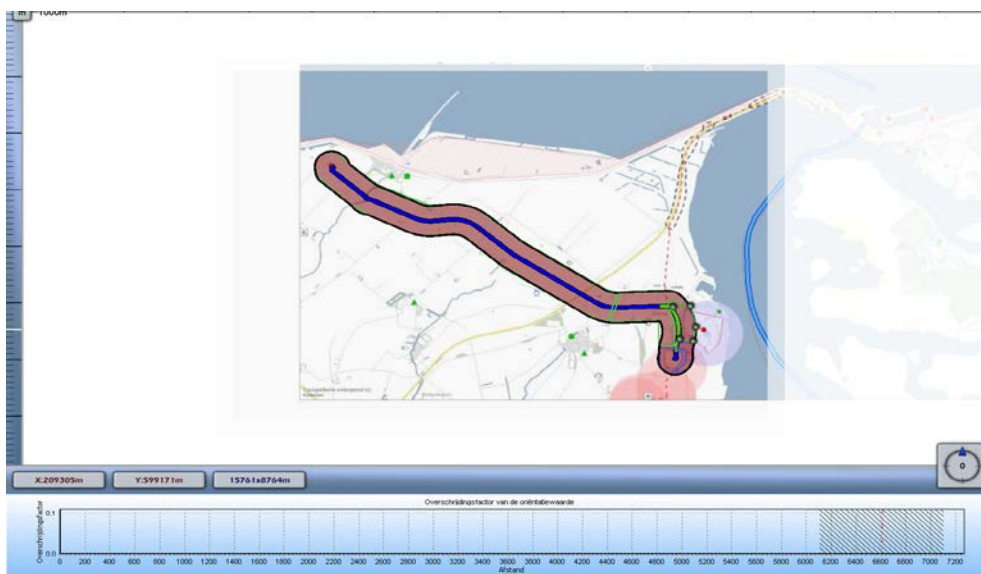
Figuur 15. Nam leiding Anjum/Esonstad-Lauwersoog

Figuur 16. GR nabij Lauwersoog

Anjum/Esonstad-Moddergat

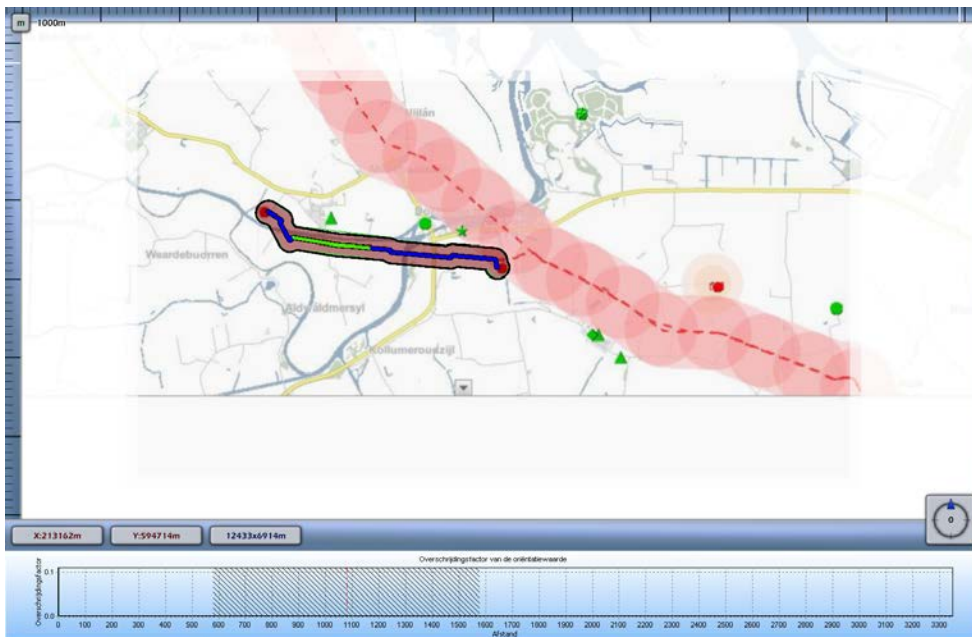
Vanaf locatie Anjum/Esonstad loopt een ondergrondse hogedruk aardgas-transportleiding naar Moddergat. Het betreft een leiding van NAM met een druk van 125 bar, een diameter van 406,4 mm (16 inch) en een invloedsgebied (1% letaal) van 270 m aan weerszijden van de leiding. Conform CAROLA blijkt dat de PR 10^{-6} contour op de pijpleiding ligt en dat het GR zeer klein is, zie onderstaand figuur.

Figuur 17. NAM leiding Anjum/Esonstad-Moddergat

2. Deellocatie ZO

Vanaf de Eskespolder (Kollumerland) loopt een ondergrondse hogedruk aardgastransportleiding richting Engwierum. Het betreft een leiding van NAM met een druk van 120 bar, een diameter van 203,2 mm (8 inch) en een invloedsgebied (1% letaal) van 140 m aan weerszijden van de leiding. Conform CAROLA blijkt dat de PR 10^{-6} contour op de pijpleiding ligt en er geen GR aanwezig, zie onderstaand figuur.

Figuur 18. NAM leiding Eskespolder-Engwierum

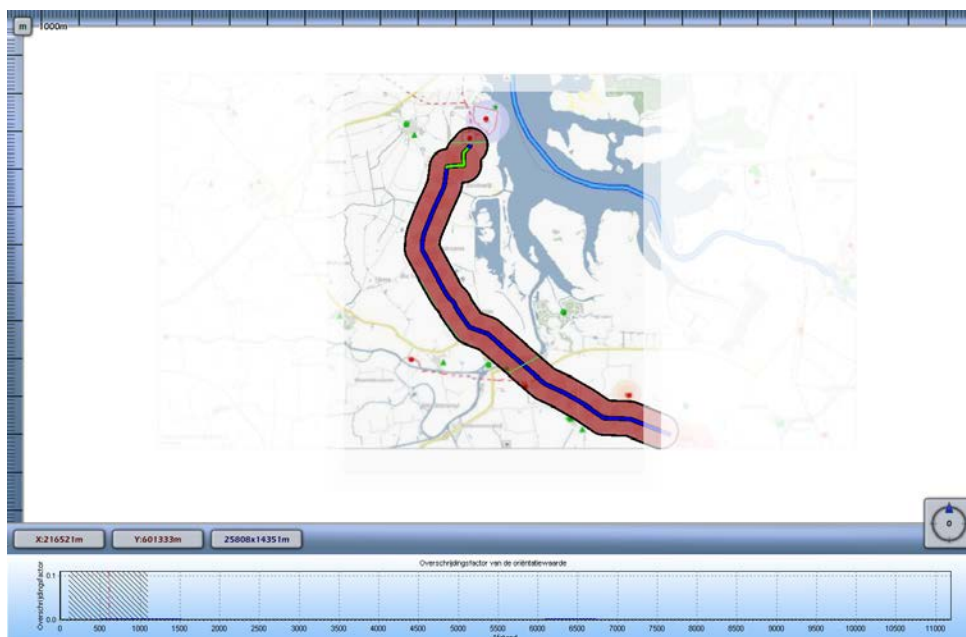
Opmerking:

NAM heeft medio 2012 een ondergrondse hogedruk aardgastransportleiding tussen Ee en Engwierum (project 'De Tibben') gelegd. In het kader van project 'De Tibben' heeft adviesbureau Tebodin op 14 maart 2008 een QRA uitgevoerd. De conclusie van de QRA is dat de PR 10^{-6} contour op de pijpleiding ligt en dat het GR zeer laag, dan wel niet waarneembaar, is. Nam heeft een overzichtkaart beschikbaar gesteld waarop de gasleiding en de gasproductielocatie de Tibben reeds is ingetekend, zie onderstaande figuur. Voornoemde leiding en de gasproductielocatie zijn echter nog niet op de professionele risicokaart opgenomen. Nadat de gasleiding en de gasproductielocatie op de professionele risicokaart zijn opgenomen kan met behulp van het rekenprogramma 'CAROLA' de veiligheidszone, het daadwerkelijke plaatsgebonden risico (PR 10^{-6}) en het GR bepaald worden.

Figuur 19. Geplande overzichtskaart NAM gasproductielocatie, incl. gasleiding "De Tibben"

Vanaf locatie Anjum/Esonstad loopt een ondergrondse hogedruk aardgas-transportleiding richting Dokkumer Nieuwe Zijlen/Grijpskerk. Het betreft een leiding van Gasunie met een druk van 80 bar, een diameter van 914 mm (36 inch) en een invloedsgebied (1% letaal) van 470 m aan weerszijden van de leiding. Conform CAROLA blijkt dat de PR 10^{-6} contour op de pijpleiding ligt en dat het GR zeer klein is, zie onderstaand figuur.

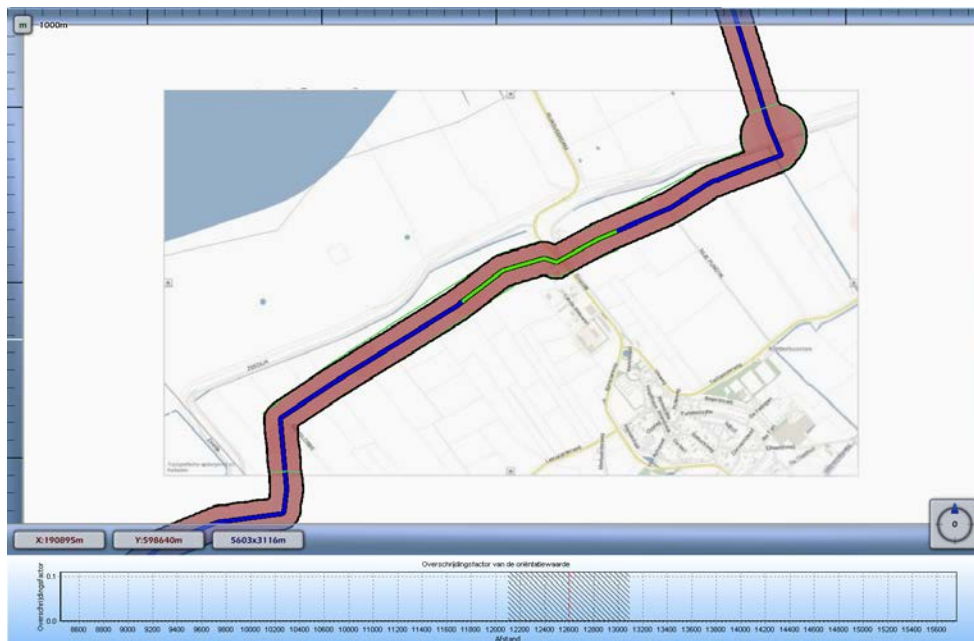

Figuur 20. Gasunie leiding Anjum/Esonstad-Dokkumer nieuwe Zijlen/Grijpskerk

3. Deellocatie NW

Ten noorden van Holwerd loopt een ondergrondse hogedruk aardgastransportleiding, zie onderstaande figuur. Het betreft een leiding van Gasunie met een druk van 40 bar, een diameter van 219,1 mm (8 inch) en een invloedsgedebied (1% letaal) van 95 m aan weerszijden van de leiding. Conform CAROLA blijkt dat de PR 10^{-6} contour op de pijpleiding ligt en dat het GR zeer klein is, zie onderstaand figuur.

Verder ligt op dit zelfde traject een aardgaswatercondensaatleiding van de NAM die momenteel tijdelijk buiten gebruik is, maar waarvan onderzocht wordt of deze opnieuw in gebruik kan worden genomen. Op het moment dat ingebruikneming van deze leiding concreet wordt zal eveneens het plaatsgebonden risico en bijbehorende veiligheidsgebied bepaald moeten worden.

Figuur 21. Gasunie leiding nabij Holwerd

5.1.8. Transporten van gevaarlijke stoffen

Transport van gevaarlijke stoffen over de weg

Door de gemeente Dongeradeel is geen route gevaarlijke stoffen op grond van de Wet vervoer gevaarlijke stoffen vastgelegd. Over de Lauwersseewei (N361) vindt bulktransport van gevaarlijke stoffen plaats. Hoe gemeenten rekening moeten houden met externe veiligheid bij bouwplannen langs infrastructuur is op dit moment opgenomen in de circulaire Risico Normering Vervoer Gevaarlijke Stoffen (cRNVGS). Hierin staat beschreven dat voor het plaatsgebonden risico de 10^{-6} -contour in acht moet worden genomen voor kwetsbare objecten, er rekening gehouden moet worden met deze 10^{-6} -contour bij beperkt kwetsbare objecten en dat voor het GR een verantwoording gemaakt moet worden. In het kader van het Basisnet zal in de

toekomst het PR en GR wettelijk geregeld worden. Dit zal gebeuren via het Besluit Transportroutes Externe Veiligheid (BTEV). Voornoemd besluit zal naar verwachting in 2012 in werking treden. Binnen het plangebied liggen geen transportroutes die zijn opgenomen in het landelijk of provinciaal Basisnet Vervoer Gevaarlijke Stoffen. Langs wegen zonder veiligheidszone of Plasbrand Aandachtsgebied (PAG), in dit geval de Lauwersseewei, gelden vanuit EV geen beperkingen.

5.1.9. Advies Regionale Brandweer

Bij brief van 19 april 2012 is Brandweer Fryslân verzocht advies uit te brengen omtrent de externe veiligheid in relatie tot het bestemmingsplan. Het advies is op 30 mei 2012 ontvangen en bij de verantwoording van het GR betrokken.

Verantwoording GR

Naast de numerieke waarde van het GR, zoals de ligging van het GR ten opzichte van de oriëntatiewaarde en de toename daarvan ten opzichte van de nulsituatie, dient ter beoordeling van het GR en de verantwoording daarvan ook gekeken te worden naar kwalitatieve aspecten, zoals zelfredzaamheid en bestrijdbaarheid van het incident.

Ligging GR t.o.v. oriëntatiewaarde

De wetgeving verbindt geen harde normen aan de toelaatbaarheid van kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten binnen een invloedsgebied, zoals dat wel het geval is bij het PR. Wel bestaat voor de gemeente bij het vaststellen van nieuwe ruimtelijke plannen de wettelijke verantwoordingsplicht. De verantwoordingsplicht is van toepassing voor ruimtelijke plannen binnen een invloedsgebied van risicovolle activiteiten.

Huidige situatie (nulsituatie)

Binnen het plangebied liggen de volgende invloedsgebieden waarbinnen het GR verantwoordt dient te worden:

Risicobron	Invloedsgebied
Hogedruk aardgastransportleidingen	95-470 m (1% letaal)

Hogedruk aardgastransportleidingen

Het GR is bij alle leidingen die door het plangebied lopen kleiner dan 0,1 maal de oriëntatiewaarde. Binnen bepaalde delen van de invloedsgebieden kunnen verminderd zelfredzame personen aanwezig zijn.

Groepsrisico

Op basis van de berekeningen met CAROLA wordt geconstateerd dat het GR overal kleiner is dan 0,1 maal de oriëntatiewaarde. Er is, afhankelijk van de beschouwde leiding en locatie, gerekend met personen dichtheden variërend tussen de 2 en 1000 personen. In de betreffende QRA's zijn de exacte personen dichtheden aangegeven. Daarnaast neemt het aantal personen als gevolg van het bestemmingsplan niet/nauwelijks toe, waardoor

slechts een beperkte verantwoording van het GR hoeft plaats te vinden voor deze buisleidingen.

Toename GR t.o.v. nulsituatie (toekomstige situatie)

Het aantal personen binnen de invloedsgebieden van risicobronnen neemt conform dit bestemmingsplan niet toe. Er is dientengevolge geen toename van het GR. Dit houdt in dat een beperkte verantwoording van het GR dient plaats te vinden.

Bestrijding en beperking van rampen

De brandweer voorziet geen knelpunten ten aanzien van de bestrijding van rampen voor dit bestemmingsplan.

Bereikbaarheid

Het plangebied is op meerdere zijden ontsloten, het plangebied is hierdoor goed bereikbaar.

Zelfredzaamheid

Zelfredzaamheid heeft betrekking op de mogelijkheden voor personen in het invloedsgebied om zichzelf in veiligheid te brengen (of in veiligheid gebracht te worden). Dit is in dit kader specifiek van belang voor de kwetsbare objecten en verminderd zelfredzame personen binnen deze objecten. Omtrent de zelfredzaamheid en bestrijdbaarheid is overleg gepleegd met de brandweer. Hieruit kwamen geen knelpunten naar voren ten aanzien van de bestrijding van incidenten in dit bestemmingsplan.

Nut en noodzaak van de ontwikkeling / Tijdsaspect

Het bestemmingsplan is ouder dan 10 jaar en dient daarom geactualiseerd te worden. De situatie rondom de aardgastransportleidingen zijn op de externe veiligheid aspecten beoordeeld. Zoals hiervoor ook aangegeven vindt er geen overschrijding plaats van de oriëntatiewaarde voor het GR en zijn er geen knelpunten ten aanzien van de bestrijding van incidenten in dit bestemmingsplan.

Conclusie

Ondanks maatregelen ter verhoging van de veiligheid kunnen risico's nooit voor 100% worden weggenomen. Met behulp van het uitvoeren van de verantwoordingsplicht voor het groepsrisico en het brandweeraadvies, heeft het bevoegd gezag zich uitgesproken over de aanvaardbaarheid van het restrisico. Met het vaststellen van het plan heeft de gemeenteraad verantwoord dat het groepsrisico en de daaruit voortvloeiende consequenties voor de zelfredzaamheid en hulpverlening, maatschappelijk aanvaardbaar zijn. Geconcludeerd wordt dat externe veiligheid geen belemmering vormt voor de haalbaarheid van voorliggend plan.

5. 2. Water

5.2.1. Algemeen

Water en ruimtelijke ordening zijn in toenemende mate met elkaar verweven. Dit betekent dat effecten van nieuwe ontwikkelingen op de waterhuis-

houding inzichtelijk moeten worden gemaakt. In het bestemmingsplan moet daarom een waterparagraaf worden opgenomen. Voor nieuwe ruimtelijke plannen geldt bovendien de 'watertoets' die verplicht tot overleg met de waterbeheerder over voorgenomen ontwikkelingen, voordat een bestemmingsplan in procedure wordt gebracht.

De gemeente Dongeradeel valt binnen het beheergebied van het Wetterskip Fryslân. Het Wetterskip is zowel waterkwaliteitbeheerder als waterkwantiteitsbeheerder van het oppervlaktewater.

Afstemming met het waterbeleid

Centraal in het rijks- en provinciale beleid staat het uitgangspunt dat water moet worden gezien als ordenend principe. Dit betekent dat effecten van nieuwe ontwikkelingen op de waterhuishouding inzichtelijk moeten worden gemaakt. In het bestemmingsplan is daarom een waterparagraaf opgenomen. Voor nieuwe ruimtelijke plannen geldt bovendien de 'watertoets', die verplicht tot overleg met de waterbeheerder over voorgenomen ontwikkelingen, voordat een bestemmingsplan in procedure wordt gebracht. Uitgangspunt van het bestemmingsplan is geen verandering te brengen in het heersende watersysteem in het buitengebied.

Het waterrelevante beleid: watergebiedsplannen.

Wetterskip Fryslân stelt watergebiedsplannen op. Hierin komt te staan hoe het waterschap het waterbeheer de komende tien jaar wil uitvoeren en hoe (toekomstige) knelpunten in het waterbeheer voor agrarische gronden, natuurterreinen en bebouwing in het buitengebied worden opgelost. Hierbij houdt het waterschap rekening met de waterkwaliteit en het tegengaan van wateroverlast. De plannen worden in overleg met de streek opgesteld en afgestemd met de andere plannen die voor het gebied worden gemaakt. Ook voor het gebied Dongeradeel wordt een watergebiedsplan opgesteld. In dit plan komt te staan hoe Wetterskip Fryslân het waterbeheer de komende tien jaar wil uitvoeren en hoe (toekomstige) knelpunten door bodemdaling en klimaatverandering kunnen worden voorkomen.

Het plangebied ligt tegen de Waddenzee en het Lauwersmeer in het noordoosten van Fryslân. Het is ongeveer 13.700 hectare groot en beslaat bijna de hele gemeente Dongeradeel. Het gebied is door de eeuwen heen gevormd door de zee. Dorpen in de lagere delen liggen op terpen, oude geulen zijn nog herkenbaar in het landschap en het grondwater is zout. Het is een echt landbouwgebied met een paar kleine natuurgebieden. De hoger gelegen gronden in de noordelijke helft zijn heel productief en worden gebruikt voor akkerbouw, de lager gelegen gronden in de zuidelijke helft voor grasland. Het hele gebied wordt bemalen door één gemaal, het gemaal Dongerdielen bij Ezumazijl dat het water wegpompt naar het Lauwersmeer. Voor het watergebiedsplan Dongeradeel wordt het watersysteem op de volgende punten gecontroleerd:

- **Gewenst peilbeheer**
Voor het gewenste peilbeheer wordt gecontroleerd of de waterpeilen goed zijn afgestemd op het bestaande grondgebruik. Is het niet te nat of te droog voor landbouw en voor natuur?

- **Regionale wateroverlast**
Bij zware en langdurige regenbuien kan land onder water lopen. Gecontroleerd wordt of het oppervlak dat onder water loopt, nog acceptabel is. Wateroverlast helemaal voorkomen is te kostbaar. Enige wateroverlast zullen we moeten accepteren.
- **Langdurige droge perioden**
Voor langdurige droge perioden wordt onderzocht waar knelpunten ontstaan en welke maatregelen mogelijk zijn om het gebied minder gevoelig te maken voor langdurige droogte.
- **Bestaande knelpunten**
Het waterbeheer wordt geregeld met gemalen, stuwen, duikers en andere kunstwerken. Het watergebiedsplan onderzoekt of verbeteringen nodig zijn.
- **Schoon water en verzilting**
Voor het verbeteren van de waterkwaliteit zijn Europese afspraken gemaakt in de Kaderrichtlijn Water, de KRW. De maatregelen die hiervoor nodig zijn zoals natuurvriendelijke oevers, worden uitgewerkt in het watergebiedsplan. Verder is verzilting een bijzonder aandachtspunt voor Dongeradeel. Het grondwater is op geringe diepte zout. Landbouw kan hier schade van ondervinden als het zout bij de plantenwortels komt. Voor het watergebiedsplan wordt onderzocht hoe dit kan worden beperkt.
- **Bodemdaling en klimaatverandering**
Door gaswinning daalt de bodem in de oostelijke helft van Dongeradeel. Door klimaatverandering wordt in de toekomst meer regen verwacht terwijl de zomers misschien juist droger worden. Voor het watergebiedsplan wordt onderzocht welke maatregelen nodig zijn om de gevolgen van bodemdaling voor het waterbeheer te herstellen. Voor klimaatverandering wordt onderzocht of daar nu al maatregelen voor nodig zijn.

Het watergebiedsplan voor Dongeradeel leidt niet tot een aanvullende regeling voor het bestemmingsplan Bûtengebied.

5.2.2. Het watersysteem

Oppervlaktewater

Dongeradeel heeft een zelfstandig functionerend watersysteem, het watersysteem Dongeradielen. Dit systeem is niet aangesloten op de Friese boezem ¹⁹⁾. De waterscheiding van het zelfstandige watersysteem wordt gevormd door het Dokkumergrootdiep. Het Dokkumergrootdiep, zoals we het nu kennen is een restant van een oude zeearm. Al vroeg is deze zeearm bedijkt tot voorbij Dokkum. Hierdoor ontstond er een directe scheiding tussen de gebieden ten zuiden van het Dokkumergrootdiep en de later ingepolderde gronden ten noorden van het Dokkumergrootdiep. De westelijke

¹⁹⁾ De Friese boezem is een aaneengesloten open stelsel van meren, kanalen en kleinere vaarten en is gelegen tussen Lemmer en Dokkumer Nieuwe Zijlen. Het zit ingeklemd tussen het IJsselmeer, de Waddenzee en het Lauwersmeer. De oppervlakte van de Friese boezem is 15.000 hectare. Het streefpeil op de Friese boezem is N.A.P -0,52 m gedurende het gehele jaar.

grens van het watersysteem wordt gevormd door de Raardervaart, de Dwersmeer en de Holwerdervaart.

Door middel van een min of meer radiale structuur van vaarten watert het watersysteem Dongeradielen van de hoger gelegen kwelderwallen in zuidelijke richting af naar de Zuider Ee. Het westelijk deel van de gemeente heeft hierbij een iets hoger peil dan het oostelijk deel. Vanuit de Zuider Ee wordt het water door middel van het gemaal Dongeradielen uitgemalen op het Lauwersmeer. Van hieruit wordt het water door middel van de Lauwerssluizen op de Waddenzee gespuid.

Binnen het watersysteem Dongeradielen liggen twee laaggelegen gebieden. Het grootste laaggelegen gebied is de Kolken. Globaal ligt dit gebied tussen Anjum, Metslawier en Ee. De Zuider Ee stroom hier van oost naar west dwars door heen. De veengronden die oorspronkelijk onder de zeeklei lagen, zijn afgegraven. Nu bestaat de bodem uit zware kleigronden. Dat de Kolken een laaggelegen gebied is, is duidelijk te zien. De sloten zijn bijna tot de rand aan toe gevuld en de kavels zijn zeer waterrijk. Er wordt daarom een apart peilregime gevoerd. Ondanks dat er overwegend extensieve landbouw in de Kolken voorkomt worden de percelen ontwaterd. Vanwege deze ontwatering daalt de bodem nog steeds. Naast bodemdaling door veenoxidatie daalt de bodem ook door de winning van gas.

Het andere laaggelegen gebied langs de Zuider Ee is de Jouswierpolder. De Jouswierpolder ligt ten zuiden van de Zuider Ee, even westelijk van de Kolken.

Het Dokkumergrootdiep heeft een belangrijke functie in de afwatering van de Friese boezem. Het kanaal watert via de Dokkumer Nieuwe Zijlen af op het Lauwersmeer. In perioden van hoge neerslag kan het watersysteem Dongeradielen ingezet worden voor het afvoeren van boezemwater naar het Lauwersmeer.

Waterkwaliteit

De oppervlaktewaterkwaliteit in het gebied wordt in sterke mate beïnvloed door brakke tot zoute kwel vanuit de Waddenzee. De hoeveelheid zout en fosfaat in het oppervlaktewater is daarom van nature hoog. Het doorspoelen van het systeem met boezemwater helpt niet altijd. Dit komt doordat het boezemwater soms ook vrij brak is. Dit wordt veroorzaakt doordat brak polderwater op de boezem wordt geloosd.

5.2.3. De watertoets

Het Bestemmingsplan Bûtengebied Dongeradeel is een overwegend conserverend plan waarin voornamelijk de bestaande situatie opnieuw wordt vastgelegd. Het bestemmingsplan beoogt dan ook geen veranderingen te brengen in het heersende watersysteem in het gebied. De waterlopen in het plangebied zijn onder de bestemming "Water" gebracht.

Waterkwantiteit

Uitgangspunt voor dit bestemmingsplan is om de bestaande afvoer en berging van afval- en regenwater te handhaven. Het plan beoogt immers geen directe wijzigingen in het watersysteem. Indien een wijzigingsplan of planherziening een toename van het verharde oppervlak (bijvoorbeeld door erfvergroting) mogelijk maakt, moet waterberging worden gecreëerd, bijvoorbeeld door het verbreden van de waterlopen. Voor het vergroten van het agrarisch bouwperceel via een wijzigingsbevoegdheid is dan ook onder meer de voorwaarde opgenomen dat de waterbeheerder om advies is gevraagd in verband met de waterhuishoudkundige situatie en de maximaal te hanteren afvoernorm.

Dit plan biedt wel directe mogelijkheden voor erfvergroting. Het is mogelijk dat bij een dergelijke erfvergroting (waarbij onverhard oppervlak wordt gewijzigd in verhard oppervlak) de geldende afvoernorm wordt overschreden. Dit heeft dan mogelijk (negatieve) gevolgen voor het watersysteem. Hier staat tegenover dat door het verdwijnen van agrarische bedrijven in het buitengebied per saldo het verhard oppervlakte eerder zal afnemen dan zal toenemen.

Compensatie toename verhard oppervlak

Op dit moment hanteert het Wetterskip Fryslân in de watertoets als ondergrens voor compensatie 200 m². Er wordt op dit moment wel onderzocht of er onderscheid kan worden gemaakt tussen stedelijk en landelijk gebied voor de compensatie. Mogelijk resulteert dit in aangepaste ondergrenzen voor landelijk/stedelijk gebied. Voorlopig houdt het Wetterskip echter vast aan de ondergrens van 200 m². Bij toename van verhard oppervlak van 200 m² of meer moet dit worden gecompenseerd door 10% van de toename aan verhard oppervlak te compenseren. Deze ondergrens van 200 m² is in de regels opgenomen.

Primaire kering en reserveringszone

De verwachte zeespiegelstijgingen hebben gevolgen voor de waterpeilen in de Waddenzee. Daarom worden er nu en ook in de toekomst dijkverbeteringen uitgevoerd. Voor die verbeteringen is langs de primaire keringen, zowel binnendijs als buitendijs ruimte gereserveerd in de vorm van de reserveringszone. De reserveringszone is een zone die door de provincie is vastgelegd in het streekplan, het Waterhuishoudingsplan en in de verordening Romte. De provincie verzoekt zowel het Wetterskip als de gemeenten om de reserveringszone zowel binnen als buitendijs in respectievelijk hun legger en hun bestemmingsplan op te nemen. Bij een daadwerkelijk dijkverbeteringsplan wordt per locatie en per situatie bepaald of er binnen- of buitendijs verbeterd zal worden. De reserveringszone is een ruimtelijke zone waarvoor de provincie bouwbeleid heeft opgesteld, waarbij er een verschil is gemaakt tussen binnen en buiten aaneengesloten bebouwd gebied.

Beschermingszone

De beschermingszone is de zone direct naast het dijklichaam die nodig is om de stabiliteit van de dijk te kunnen garanderen. Deze zone is in de huidige legger vastgesteld op 30 meter breed vanaf de buitenteenlijn in het geval van Waddenzeedijk en ligt direct aan de kernzone van de dijk. In deze zones is de keur van Wetterskip Fryslân van toepassing.

Het voorontwerp-bestemmingsplan Bûtengebied Dongeradeel is voorgelegd aan het waterschap. De aanbevelingen van het waterschap zijn verwerkt in het ontwerp-bestemmingsplan Bûtengebied Dongeradeel.

5. 3. Ecologie

Uitgangspunt voor het bestemmingsplan is dat er geen strijdigheid ontstaat met het beleid en de wetgeving op het gebied van de natuurbescherming. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de gebiedsbescherming en de soortenbescherming.

5.3.1. Gebiedsbescherming

Ten aanzien van de gebiedsbescherming is 1 oktober 2005 de nieuwe Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. In de Natuurbeschermingswet wordt uitgegaan van twee type gebieden: de beschermde Natuurmonumenten en de Natura 2000-gebieden.

In de gemeente Dongeradeel zijn geen Beschermde Natuurmonumenten aanwezig. De volgende Natura 2000-gebieden liggen in de gemeente:

- het Lauwersmeergebied (aangewezen als Natura 2000-gebied en Nationaal Park);
- de Waddenzee (aangewezen als Natura 2000-gebied en Nationaal Park).

Voor ieder Natura 2000-gebied zijn instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd. Dit zijn doelen op gebiedsniveau waarin wordt aangegeven hoe de aanwezige natuurdoelen in stand gehouden worden of hoe ze in de toekomst zijn te realiseren. De doelen zijn geformuleerd per habitatype. De instandhoudingsdoelstellingen staan opgenomen in de (concept) aanwijzingsbesluiten.

Het bestemmingsplan is gericht op het beschermen van deze gebieden en biedt geen gebruiksmogelijkheden die in strijd zijn met de natuur- dan wel de instandhoudingsdoelstelling ervan. Daarnaast moet rekening worden gehouden met de externe werking van activiteiten in de omgeving van het natuurgebied op de natuurwaarden.

Natura 2000-gebieden

Voor het bestemmingsplan en het in beeld brengen van de gebruiksmogelijkheden is het van belang hoe de habitatypes er nu voor staan, maar ook wat de perspectieven zijn voor kwaliteit en de oppervlakte van de habitatypes. In deze paragraaf wordt een korte beschrijving gegeven van de Natura

2000-gebieden. Daarnaast wordt ingegaan op de abiotische toestand van de Natura 2000-gebieden en wat de kansen en knelpunten zijn voor de realiseren voor de doelen voor de habitattypen.

Het Lauwersmeergebied

Het huidige Lauwersmeer is het restant van een riviermonding waarvan de totale oppervlakte rond het jaar 1000 nog ca. 22.000 ha besloeg. Dit estuarium, de monding van enkele riviertjes in de Waddenzee, is in de eeuwen daarna door opeenvolgende bedijkingen verkleind. In 1969 is de toenmalige Lauwerszee door de aanleg van een dijk van de Waddenzee van getijdenwerking afgesneden. Na de afsluiting ontwikkelde zich het Lauwersmeer aanvankelijk een zoute pioniervegetatie. Dit werd gevolgd door grazige vegetaties van brak tot zoet milieu.

Het gebied bestaat uit open water met een systeem van geulen, prieden slikken en zandplaten, en landaanwinningswerken. Het landdeel is een grootschalig gebied met gering reliëf. De voormalige kwelders zijn in de eerste helft van de jaren zeventig ontgonnen, waarbij grote delen zijn begreppeld, gedraineerd, bekaad en in tijdelijk landbouwkundig gebruik geweest. Nu bestaan ze uit moerassen, ruige graslanden en rietruigten die zich plaatselijk ontwikkelen richting struweel en bos. Er zijn op natte duinvallei en duingrasland lijkende vegetaties aanwezig.

Het gebied vormt een belangrijk onderdeel van de Fries/Groninger boezem en speelt een cruciale rol in de regionale waterhuishouding. Doordat het water, als gevolg van hoge waterstanden op de Waddenzee, niet altijd geloosd kan worden, treden regelmatig sterke schommelingen van de waterstand op. Status: Vogelrichtlijngebied.

Kernopgaven

- herstel zoet-zout overgangen Waddengebied (bijvoorbeeld via spuiregime en vistrappen) i.h.b. visintrek Afsluitdijk, Westerwoldse Aa en Lauwersmeer/Reitdiep in relatie tot Drentse Aa;
- nastreven van een meer evenwichtig systeem met goede waterkwaliteit voor waterplanten, vissen en schelpdieren (met name in kranswierwateren en meren met krabbescheer en fonteinkruiden);
- voldoende open water met ruiplaatsen en rustgebieden voor watervogels zoals fuut, ganzen, slobeend en kuifeend;
- moerasvorming aan de randen van de meren voor land-water interactie, paaigebied vis, noordse woelmuis en voor moerasvogels als roerdomp en grote karekiet;
- Plas-dras situaties voor smienten en broedvogels, zoals kempaan.

Bron: www.minlnv.nl (Natura 2000 gebiedendocument – werkdocument Natura 2000 aanwijzingsbesluit)

De Waddenzee

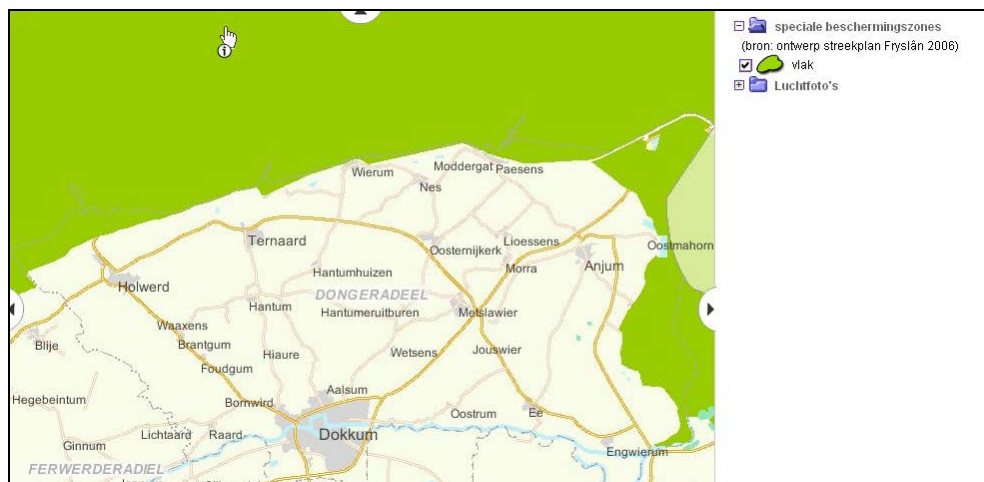
De Waddenzee bestaat uit een complex van diepe geulen en ondiep water met zand- en slibbanken waarvan grote delen bij eb droog vallen. Deze banken worden doorsneden door een fijn vertakt stelsel van geulen. Langs

het vasteland en de eilanden liggen verspreid kweldergebieden, die door grote verschillen in vocht- en zoutgehalte bijdragen aan een zeer diverse flora en vegetatie. Enkele voorbeelden hiervan zijn de Boschplaat op Terschelling en Neerlands Reid op Ameland, waar op de overgang naar het duingebied bijzondere kweldervegetaties aanwezig zijn. Er is een nagevoeg ongestoorde hydrodynamiek en geomorfologie aanwezig, waarin natuurlijke processen zorgen voor instandhouding en ontwikkeling van karakteristieke ecotopen en habitats en de grenzen van land en water voortdurend wijzigen. Status: Habitatrichtlijn + Vogelrichtlijn

Kernopgaven

- verbetering kwaliteit permanent overstroomde zandbanken (getijdengebied) o.a. met biogene structuren met mossels. Tevens van belang als leefgebied voor eider en zwarte zee-eend en als kraamkamer voor vis;
- herstel zoet-zout overgangen (bijvoorbeeld via spuieregime en vistrappen) i.h.b. visintrek Afsluitdijk, Westerwoldse Aa en Lauwersmeer/-Reitdiep in relatie tot Drentse Aa;
- behoud van verbinding met Schelde en Eems ten behoeve van paai-functie voor fint in België en Duitsland;
- verbetering kwaliteit slik- en zandplaten (getijdengebied) ten behoeve van vergroting biodiversiteit;
- behoud slikken en platen voor rustende en foeragerende niet-broedvogels zoals voor bonte strandloper, rosse grutto, scholekster, kanoet, steenloper en eider en rustgebieden voor gewone zeehond en grijze zeehond;
- behoud ongestoorde rustplaatsen en optimaal voortplantingshabitat (waaronder embryonale duinen) voor bontbekplevier, strandplevier, kluut, grote stern en dwergstern, visdief en grijze zeehond;
- behoud (Waddenzee) en herstel (Delta) van schorren en zilte graslanden (buitendijks) met alle successiestadia, zoet-zout overgangen, verscheidenheid in substraat en getijregime en mede als hoogwatervlucht-plaats.

Bron: www.minlnv.nl (Natura 2000 gebiedendocument – werkdocument Natura 2000 aanwijzingsbesluit)

Figuur 22. Speciale beschermingszones

5.3.2. Soortenbescherming

Wat betreft de soortenbescherming zal worden gewerkt met de zogenaamde 'uitgestelde toets'. Deze bescherming vindt plaats via Flora- en faunawet. Op grond van deze wet mogen beschermde dieren en planten, die in de wet zijn aangewezen niet worden gedood, gevangen, verontrust, geplukt of verzameld en het is niet toegestaan dieren te beschadigen, vernielen of te verstoren. Onder voorwaarden is ontheffing van de verbodsbepalingen mogelijk. Voor soorten die staan vermeld op bijlage IV van de Habitatrichtlijn en een aantal Rode Lijst soorten zijn de voorwaarden voor ontheffing streng.

De Flora- en faunawet is altijd onverkort van kracht. Dit betekent dat op de het moment dat nieuwe activiteiten aan de orde zijn (bij recht, vergunningvrij of via een afwegingsprocedure) dat in het kader van de Flora en faunawet de mogelijke effecten op de te beschermen soorten altijd moet worden meegewogen. Een beoordeling op het moment dat activiteiten daadwerkelijk aan de orde zijn (en dus niet ten tijde van het maken van het bestemmingsplan) geeft het meest actuele en beschermingswaardige beeld. Indien op dat moment blijkt dat er sprake is van (een) beschermd soort(en) en de activiteit strijd oplevert met de bepalingen uit de Flora- en faunawet, zal de betreffende activiteit pas plaats kunnen vinden na het verkrijgen van ontheffing. Bij het opstellen van het bestemmingsplan moet wel redelijk zicht bestaan op de verleenbaarheid van een eventuele benodigde ontheffing. Anders is het bestemmingsplan niet uitvoerbaar.

In dit in hoofdzaak conserverende bestemmingsplan hoeft met het oog op dit voorgaande punt geen aanvullende regeling worden opgenomen. De gebruikelijk ontwikkelingen op perceelsniveau die in het plan worden geboden zijn in beginsel uitvoerbaar, al kan te zijner tijd blijken dat een afwijking in specifieke gevallen niet of slechts onder voorwaarden verleend kan worden. Dit doet aan de algemene uitvoerbaarheid van het plan niets af.

Voor ontwikkelingen die verder gaan dan de gebruikelijk ontwikkelingsmogelijkheden op perceelsniveau zijn in het plan diverse flexibiliteitsbepalingen opgenomen.

Hiervoor geldt, conform het voorgaande, dat een ecologische beoordeling op het moment dat de betreffende ontwikkelingen daadwerkelijk aan de orde zijn, het meest actuele en beschermingswaardige beeld geeft. Gelet op de kleinschalige aard en omvang van de betreffende ontwikkelingen kan worden gesteld dat ook deze in algemeenheid uitvoerbaar zijn. De flexibiliteitsbepalingen bieden voldoende garantie voor een volwaardig onderzoek naar de ecologische waarden, voor zover deze via bestemmingsplan gereguleerd kunnen worden.

5. 4. Archeologie

Uitgangspunt voor het bestemmingsplan is het veiligstellen van de aanwezige (en aangetoonde) en de te verwachten archeologische waarden. Conform het verdrag van Valletta dient gestreefd te worden naar het behoud van archeologische resten in de archeologische verwachtingszones.

Ter implementatie van het Verdrag van Malta ²⁰⁾ in de Nederlandse wetgeving, is de wet Archeologische monumentenzorg opgesteld en in november 2007 in werking getreden. De kern van de nieuwe wet is dat wanneer de bodem wordt verstoord, de archeologische resten intact moeten blijven. De wet geeft aan dat archeologische belangen op een verantwoorde manier worden meegenomen in ruimtelijke plannen. Gemeenten dienen dus bij het opstellen van bestemmingsplannen rekening te houden met de in hun bodem aanwezige waarden en provincies hebben hierbij een toetsende rol.

Friese Archeologische Monumentenkaart Extra (FAMKE)

Een betere bescherming van het bodemarchief vraagt om een zo goed mogelijk inzicht in de verwachte ligging, verspreiding en aard van het bodemarchief. Om deze reden heeft de provincie het initiatief genomen om, zoveel mogelijk in samenwerking met het rijk en de gemeenten, het bodemarchief zo goed mogelijk in kaart te brengen. Dit gebeurt op de FAMKE: Friese Archeologische Monumentenkaart Extra. De FAMKE is in de eerste plaats gebaseerd op twee bestaande landelijke kaarten: de Archeologische Monumentenkaart (AMK) en de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW). Daarnaast houdt de FAMKE rekening met de kans dat de mogelijk aanwezige archeologische resten verstoord zijn. Aan de andere kant houdt de FAMKE ook rekening met de omvang van de bodemin-

²⁰⁾

In 1992 werd het Europese *Verdrag van Malta*, ondertekend door een groot aantal EU-landen, waaronder ook Nederland, met als doel om het (Europese) archeologisch erfgoed veilig te stellen. Dit moet met name gestalte krijgen in het ruimtelijke ordeningsbeleid, wat betekent dat bij de voorbereiding van bestemmingsplannen meer aandacht moet worden besteed aan de (mogelijke) aanwezigheid van archeologische waarden en dat een beschermende regeling moet worden opgenomen ten aanzien van die archeologische waarden. Bovendien zouden er meer gelden beschikbaar moeten komen voor archeologisch onderzoek en moet het beginsel "de bodemverstoorder betaalt" worden doorgevoerd, in ieder geval voor wat betreft omvangrijke projecten (artikel 6 van het verdrag).

greep. Dit alles bij elkaar is vertaald in provinciedekkende kaarten die aangeven hoe er het beste met het bodemarchief kan worden omgegaan.

De FAMKE bestaat uit twee advieskaarten, één voor de periode steentijd - bronstijd (300.000 - 800 v Chr), en één voor de periode ijzertijd - middeleeuwen (800 v Chr - 1500 n Chr). Voor deze indeling in twee perioden is gekozen omdat de adviezen voor mogelijke vindplaatsen uit de steentijd vaak verschillen van die voor mogelijke jongere vindplaatsen.

De adviezen die voor de verschillende zones in Fryslân gegeven worden variëren van 'streven naar behoud' tot 'geen nader onderzoek nodig'. Deze adviezen geven aan welke vervolgstappen noodzakelijk zijn om op een verantwoorde manier om te gaan met het bodemarchief in een nieuw te maken bestemmingsplan, een bestemmingsplanwijziging, een ontgroning of een sanering. Door middel van de twee advieskaarten kan aldus worden nagegaan welke onderzoeksinspanning gevraagd wordt op een bepaalde plaats. De provincie Fryslân zal deze informatie gebruiken om de plannen die aan haar worden voorgelegd te beoordelen op de archeologische implicaties. Tevens zal de advisering worden gebruikt voor beleidsadvisering door de dienst richting het college van Gedeputeerde Staten.

De adviezen

De archeologische adviezen op de FAMKE zijn gebaseerd op kennis van al bekende archeologische terreinen en op zogeheten archeologische verwachtingen, die op hun beurt weer gebaseerd zijn op bronnen als de bodemkaart, veldwerk en literatuurstudie. De adviezen bestaan uit twee delen:

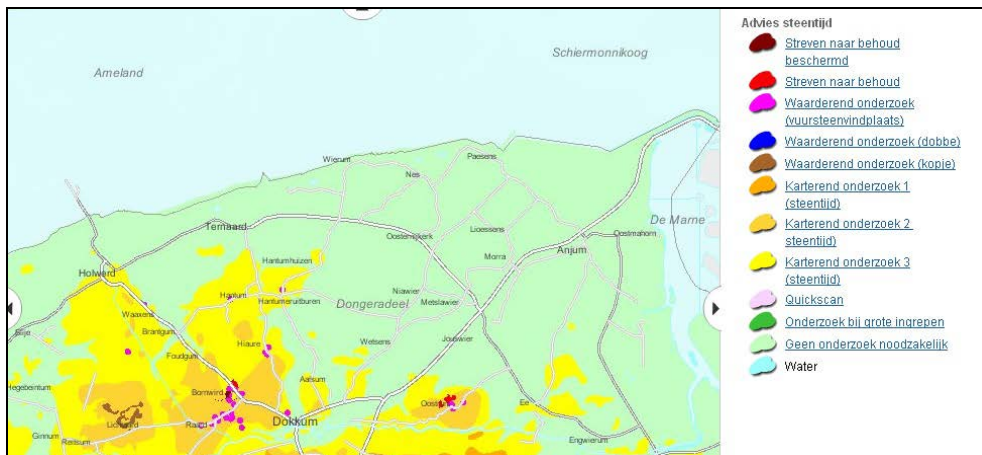
1. er wordt aangegeven óf er in geval van een bodemingreep met een bepaalde oppervlakte onderzoek noodzakelijk is; en
2. zo ja, wat voor soort onderzoek dit dient te zijn. Deze richtlijnen geven een aanzet voor een Plan van Aanpak dat voor elk archeologisch onderzoek de basis vormt.

Conserverende bestemmingsplannen

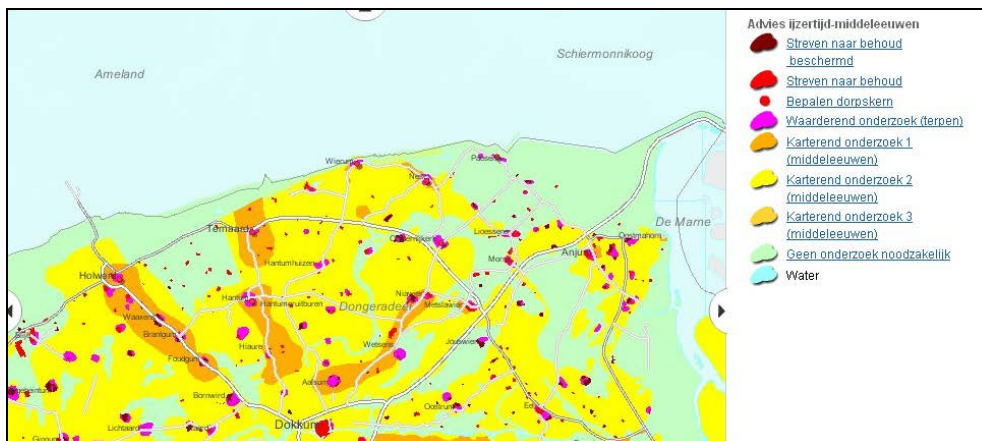
Conserverende bestemmingsplannen zullen weinig bestemmingswijzigingen bevatten, zodat de oppervlakte van de ingreep vaak substantieel kleiner is dan het totale plan. Het is wel noodzakelijk om - indien bekend op de FAMKE- de archeologische terreinen in het plan op te nemen en een passende bestemming te geven, waarbij het behoud van archeologische waarden in de grond gewaarborgd wordt.

Agrarische bouwvlakken

Bij het toekennen van de agrarische bouwvakken op de verbeelding is rekening gehouden met het aspect archeologie. De archeologisch waardevolle terreinen zijn zoveel mogelijk buiten de bouwvlakken gelegen. Agrarische bouwvlakken die uitgebreid worden middels een wijzigingsbevoegdheid worden uitgezonderd van archeologisch onderzoek, tenzij er binnen de uitbreiding sprake is van bekende archeologische waarden. Deze waardevolle archeologische terreinen dienen te worden ontzien en/of nader onderzocht op behoudenswaardigheid ervan.

Figuur 23. Advies steentijd (bron: Friese Archeologische Monumentenkaart Extra (FAMKE))

Figuur 24. Advies ijertijd-middeleeuwen (bron: Friese Archeologische Monumentenkaart Extra (FAMKE))

Conclusie

Het Bestemmingsplan Bûtengebied Dongeradeel is overwegend conserverend van aard, waardoor de bestaande situatie wordt vastgelegd. Bij het toekennen van de agrarische bouwvakken op de verbeelding is rekening gehouden met het aspect archeologie. Ten aanzien van dit bestemmingsplan wordt dan ook geen versturende werking op eventueel aanwezige archeologische waarden verwacht. Gelet op de kleinschalige aard en omvang van de betreffende ontwikkelingen kan worden gesteld dat ook deze in algemeenheid uitvoerbaar zijn. De flexibiliteitsbepalingen bieden voldoende garantie voor een volwaardig onderzoek naar de archeologische waarden, voor zover deze via bestemmingsplan gereguleerd kunnen worden.

De archeologische monumenten (terreinen die wettelijk beschermd zijn op grond van de Monumentenwet) alsmede de aanwezige archeologisch

waardevolle terreinen zijn in het bestemmingsplan beschermd door een passende regeling (dubbelbestemmingen).

5. 5. PlanMER

Voor dit bestemmingsplan is een PlanMER opgesteld ²¹. Ten behoeve van de PlanMER is een Notitie Reikwijdte en Detailniveau opgesteld. In de notitie is beschreven welke milieueffecten worden onderzocht en aan welke criteria zal worden getoetst. Het planMER ligt tegelijk ter inzage met het ontwerp-bestemmingsplan. De milieueffectrapportage heeft tot doel om de milieueffecten van het voorgenomen bestemmingsplan in een vroeg stadium in beeld te brengen. Ook kunnen eventuele realistische alternatieven worden onderzocht en mogelijkheden worden aangegeven om effecten te beperken. Hierdoor krijgt het milieubelang een volwaardige plaats in de besluitvorming. Een beknopte samenvatting van het planMER is hieronder weergegeven.

Samenvatting en conclusies

Het buitengebied van Dongeradeel heeft een aantal verschillende functies. Deze functies kunnen worden onderverdeeld in de basisfuncties (landbouw, natuur en landschap) en de toegevoegde functies, zoals wonen, werken en recreatie. Eventuele toekomstige ontwikkelingen dienen primair gericht dan wel afgestemd te worden op het behoud en de versterking van de basisfuncties. Uit de analyse van de ontwikkelingsmogelijkheden in het bestemmingsplan is gebleken dat de het voorgenomen bestemmingsplan Bûtengebied geen concrete nieuwe ontwikkelingen mogelijk maakt. Wel is sprake van ontwikkelruimte in de landbouw via wijzigingsbevoegdheden of binnenplanse afwijkingsbevoegdheden. Bij andere ontwikkelingsmogelijkheden dan de ontwikkelruimte in de landbouw gaat het om beperkte mogelijkheden voor nevenfuncties op bestaande bouwblokken. Voorbeelden hiervan zijn een zorgtak, een kaasmakerij of kleinschalige kamperen. Daarnaast maakt het bestemmingsplan de ontwikkeling van het plan de Súd Ie mogelijk via een wijzigingsbevoegdheid. Dit plan beoogt concreet het beter bevaarbaar maken en herstel van de Súd Ie als oude zeeram en vaarweg tussen Dokkum en het Lauwersmeer. Naast het bevorderen van de vaarrecreatie zijn in het plan tevens projecten op het gebied van ecologie, landschap, water en recreatie opgenomen. Het accent van onderhavig planMER ligt op de milieugevolgen van de landbouw en daarnaast op de effecten van het plan Súd Ie.

Alternatieven

In het planMER zijn de effecten van twee alternatieven onderzocht:

1. Het voornemen.
2. Alternatief met plan Súd Ie.

²¹⁾ Ingenieursbureau Oranjewoud: PlanMER Bestemmingsplan Bûtengebied Dongeradeel projectnr. 244413, revisie 04, november 2012

1. Het voornemen

Dit betreft de ruimte voor ontwikkelingen, die mogelijk zal worden gemaakt met het voorgenomen bestemmingsplan. In het planMER is voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor de veehouderij uitgegaan van de maximale invulling van de uitbreidingsmogelijkheden van de agrarische bedrijven.

Gezien de landschappelijke voorwaarden voor de uitbreiding van agrarische bebouwing en het uitgangspunt dat de uitbreidingsmogelijkheden voor grondgebonden bedrijven naar meer dan 1,5 ha (tot maximaal 3 ha) is beperkt tot 30 bedrijven, kan dit worden gezien als een maximum dat ook in werkelijkheid kan worden uitgevoerd (geen fictieve 'worst case' alternatief).

Uitgangspunten grondgebonden bedrijven:

- Binnen de gemeente is sprake van schaalvergroting in de grondgebonden landbouw, waarbij de kleinere bedrijven stoppen en de blijvende bedrijven groeien (groei tegenover krimp).

Uitgangspunten melkveehouderij:

- Maximaal 30 grondgebonden (zoals melkvee en paardenhouderijen) met een bouwkaavel van meer dan 1,5 ha breiden uit tot maximaal 3 ha. Dit komt overeen met circa 10-15% van het totaal aantal grondgebonden bedrijven.
- Het totaal aantal dieren neemt in zeer beperkt mate toe ten opzichte van de referentiesituatie. Deze aanname is gebaseerd op de trends in de landbouw en de CBS-gegevens van de afgelopen 10 jaar.

Uitgangspunten akkerbouw:

- Binnen de gemeente is ook sprake van schaalvergroting in de akkerbouw, waarbij de kleinere bedrijven stoppen en het aantal dieren op de grotere bedrijven toeneemt (groei tegenover krimp).
- Binnen de gemeente kan bij afschaffing van de melkquotering (in 2015) de akkerbouw deels door de melkveehouderij worden verdrongen. Dit kan betekenen dat incidenteel door inplaatsing van een veehouderijbedrijf van elders een akkerbouwbedrijf kan omvormen naar een melkveehouderij of dat percelen van akkerbouwbedrijven (deels) bij melkveebedrijven worden gevoegd.

Uitgangspunten intensieve veehouderij

- In Dongeradeel komt relatief weinig intensieve veehouderij voor (13 bedrijven, waarvan drie bedrijven intensieve veehouderij als neventak hebben).
- De intensieve veehouderijen kunnen uitbreiden tot maximaal 1,5 ha.
- De intensieve neventakken kunnen uitbreiden tot maximaal 2.500 m².
- Gelet op de huidige situatie en trends in de gemeente en omgeving zouden vooral de pluimveebedrijven op de bestaande intensieve veehouderijen kunnen groeien tot 1,5 ha (volledige benutting).

Overige diersoorten

- Voor de overige diersoorten zal het aantal dieren niet veranderen.

2. Alternatief met plan Súd Ie

Het alternatief met Súd Ie is een variant op het voornemen. Uitgangspunt voor het alternatief is de beschreven milieusituatie conform het voornemen (alternatief 1). Het enige verschil is dat per relevant milieuthema de aanvullende milieueffecten van het plan Súd Ie worden onderzocht en beschreven.

Uitgangspunten:

- Beter bevaarbaar maken van de Súd Ie (incl. enkele opvaarten) tussen Dokkum en Lauwersmeer door het verhogen van bruggen, bevaarbaar en beter bedienbaar maken van twee historische/monumentale sluisen (de sluis in Dokkum en de voormalige zeesluis te Ezumazijl) en het plaatselijk verdiepen van de vaarweg (gedeelte tussen Dokkum en de vaart naar Wetsens).
- Plaatselijk verbreden, door buiten het huidige profiel natuurvriendelijke oevers aan te leggen. Dit is alleen mogelijk alleen aan de noordzijde, tussen de huidige loop en de Lauwersseewei. Daar kunnen ook voormalige meanders worden hersteld. De verbreding is van belang voor de waterberging en voor de ecologische betekenis van de Súd Ie.
- Aan de zuidzijde van de Súd Ie worden ook natuurvriendelijke oevers aangelegd, maar hier wordt de ruimte daarvoor uitsluitende gevonden binnen het bestaande profiel.
- Ontsluiten van enkele dorpen (Anjum en Ee) langs de route door het bevaarbaar maken van de opvaarten naar Anjum en Ee.
- Herstel en ontsluiting leefgebieden voor diadrome vissoorten door de aanleg van natuurvriendelijke oevers, plaatselijk het herstel van voormalige meanders, vispassages en de realisatie van paai- en opgroeigebieden voor deze vissen.
- Realiseren van extra waterberging door plaatselijke verbreding van het profiel van de Súd Ie en door toevoegen van de twee opvaarten (die nu op polderpeil liggen) aan de Súd Ie.
- Aanleg van kleinschalige recreatieve voorzieningen als aanlegsteigers, kijkhut, vissteigers en trailerhellingen.
- Plaatselijk herstel van de openheid door opgaande beplanting die zich de laatste decennia heeft ontwikkeld (vooral langs de Lauwersseewei) te verwijderen, echter met behoud van enige begroeiing voor de beschutting van vissers langs de oever.
- Herstel van oude jaachpaden in combinatie met de aanleg van een fietspad en wandelroutes door het gebied.

Beoordelingsmethodiek

De effectenbeschrijving en -beoordeling richt zich vooral op de effecten van de veehouderij. Daarbij ligt de focus op de volgende hoofdthema's:

- natuur;
- landschap en cultuurhistorie;
- leefbaarheid en gezondheid, met bijzondere aandacht van de invloed van verlichting in stallen op het nachtelijk duister.

De overige milieuaspecten passeren in kort bestek de revue in het planMER, maar zijn geen hoofdonderwerpen voor het planMER.

Effecten voornemen

Onderstaand zijn de uitkomsten van de milieueffectenstudie van het voornemen (exclusief het plan Súd Ie) samengevat.

Natuur

Natura 2000-gebieden

Deels in en deels nabij het grondgebied van de gemeente Dongeradeel liggen de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Lauwersmeer. De Waddenzee heeft zowel de status van habitat- als van vogelrichtlijngebied. Het Lauwersmeer heeft enkel de status van vogelrichtlijngebied. De mogelijkheden tot vergroting van de veehouderijen kunnen leiden tot een toename van de emissie van stikstof. De dichtstbijzijnde boerderij ligt minimaal op circa 8 km afstand van de voor verzuring en vermesting gevoelige habitats op Ameland en Schiermonnikoog. Gezien deze afstand wordt er praktisch geen invloed verwacht op de stikstofdepositie in de betreffende duingebieden en zeker geen merkbare invloed op de betreffende habitats.

In de startfase van de milieueffectrapportage is reeds nagegaan of de voornemens in het voorgenomen bestemmingsplan gevolgen kunnen hebben voor de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Lauwersmeer. De bevindingen zijn gerapporteerd in een voortoets. Geconcludeerd is dat significante gevolgen voor deze Natura 2000-gebieden zijn uitgesloten. De beperking voor grondgebonden bedrijven van het gebruik maken van de mogelijkheid tot uitbreiding tot een bouwkaavel van meer dan 1,5 hectare versterkt de conclusie dat er geen effecten zullen zijn op habitats die gevoelig zijn voor stikstofdepositie. Ook is vanwege de afstand van de boerderijen tot de Natura 2000-gebieden optische verstoring (verlichting) of verstoring door geluid reeds uitgesloten.

Overige delen van de ecologische hoofdstructuur

Overige delen van de ecologische hoofdstructuur, naast de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Lauwersmeer, betreft binnen het plangebied de natte ecologische verbindingzone het Dokkumerdiep. De ontwikkelingsruimte van de landbouwbedrijven hebben geen effect op de natte ecologische verbindingzone, omdat de uitbreiding niet mogelijk is binnen de waterbestemming van het Dokkumerdiep.

Natuurwaarden buiten de ecologische hoofdstructuur

De overige natuurgebieden buiten de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur, omvatten onder andere het Jouswierpolder, de (Eanjumer) Kolken, de Cuperuspolder en Dykshoarne. De ontwikkelingsmogelijkheden in de landbouw leiden in elk geval niet tot ruimtebeslag op de natuurgebieden. Negatieve gevolgen als gevolg van de ontwikkelingsmogelijkheden in de landbouw worden dan ook niet verwacht.

Weidevogel- en ganzenfoerageergebieden

Het zuidelijk deel en de zuidoost- en oostrand van het buitengebied van Dongeradeel is in het provinciaal Natuurbeheerplan aangeduid als weidvogelgebied. Ganzenfoerageergebieden bevinden zich met name in het oostelijke deel van het plangebied. Indien de uitbreidingen van de landbouw

bedrijven zich in de aangewezen gebieden voordoen, kunnen deze ontwikkelingen enigszins negatieve effecten op de weidevogel- en ganzenfoeragegebieden veroorzaken. Door de bescherming van open gebieden in het bestemmingsplan, die deels overlappen met de weidevogel- en ganzenfoeragegebieden, wordt het mogelijke effect beperkt.

Landschap

Kleigebied Oostergo

Totaal gezien zijn in het kleigebied Oostergo de effecten op de cultuurhistorisch landschap enigszins negatief. Uitbreidingen van agrarische bebouwing kunnen de onregelmatige blokverkaveling in de kwelderwallen aantasten. Uitbreidingen in het kleiterpenlandschap aan randen van terpdorpen kunnen de bebouwingslijnen van de dorpen wijzigen. Met name uitbreidingen op de huisterpen kunnen de plaatselijk radiaire verkaveling bij terpen aantasten. Uitbreidingen in de overige landschapstypen binnen het kleigebied Oostergo (kweldervlaktes, oude zeepolders en buitendijks land/zomerpolders) zijn beperkt. Het effect op de ruimtelijk-visuele kwaliteit van het kleigebied Oostergo is negatief beoordeeld, met name als gevolg van de mogelijke aantasting van het kleiterpenlandschap.

Landschapstype Lauwersmeergebied

Het landschapstype Lauwersmeergebied bestaat hoofdzakelijk uit het Nationaal Park Lauwersmeer. In dit deel van het plangebied zijn praktisch geen nieuwe ontwikkelingen voorzien. In de jonge zeepolders, dat deel uitmaakt van het landschapstype Lauwersmeergebied, liggen drie boerderijen. Het gebied heeft een onregelmatige blokverkaveling, de verkaveling is echter reeds grotendeels gerationaliseerd. Deze kavelstructuur wordt door het bestemmingsplan beschermd. Uitbreiding van agrarische bebouwing in dit deelgebied zou een enigszins negatief effect kunnen hebben op het cultuurhistorische landschap, maar door de specifieke aard van het gebied en het beperkte aantal boerderijen (3) in dit deelgebied, zullen de effecten op het gehele landschap Lauwersmeergebied minimaal zijn (neutrale beoordeling). Enigszins negatieve effecten op de ruimtelijk-visuele kwaliteit zijn te verwachten als gevolg van de toename aan bebouwing van een aantal boerderijen in het open gebied. In de jonge zeepolders/platen en slikken in Dongeradeel zijn geen boerenerven gelegen. In de platen en slikken zijn eveneens geen boerenerven gelegen. De uitbreidingsmogelijkheden hebben geen effecten op deze landschapstypen. Door het opstellen van een inrichtingsplan bij een uitbreiding, die alleen mogelijk kan worden gemaakt via een afwijking van de bouwregels of een wijzigingsbevoegdheid, wordt het effect op het landschap zoveel als mogelijk reeds beperkt. Op de lange termijn (bij volgroeïing van de aangeplante bomen en struiken) kunnen de inpassingsmaatregelen lokaal leiden tot een landschappelijke kwaliteitsverbetering van het gebied. Niettemin is als gevolg van de verdichting van het open landschap met bebouwing sprake van een negatief effect op de ruimtelijk-visuele kwaliteit van het landschap.

Woon- en leefmilieu

Als gevolg van de ontwikkelingsruimte voor agrarische bedrijven worden geen of vrijwel geen effecten op de geluids- en geursituatie verwacht. Ook de luchtkwaliteit zal niet aanmerkelijk door het voornemen worden beïnvloed. De verwachting is dat de realisatie van meer open stallen met meer verlichting niet zal leiden tot hinder (door toename van het lichtniveau in de omgeving), maar hooguit een gering effect zal hebben op de belevingswaarde van het landelijk gebied bij nacht. Ieder uitbreidingsplan of nieuwe ontwikkeling op het erf, dient in geval van bouw of gebruik waarbij mogelijk lichthinder speelt, vergezeld te gaan van een lichtplan. Door invoering van deze maatregel in het bestemmingsplan worden lichteffecten zoveel mogelijk beperkt. De verkeersveiligheid vormt een aandachtspunt gezien de toename van landbouwverkeer en omvang van landbouwmachines op van oudsher smalle wegen in het buitengebied. Door het beperkte aantal intensieve veehouderijen en de afstanden onderling, is er geen sprake van gezondheidsrisico's voor de omgeving door cumulatie van de invloed van de bedrijven gezamenlijk.

Op het niveau van individuele bedrijven kan er wel sprake zijn van een enigszins verhoogd gezondheidsrisico voor omwonenden. Het effect op gezondheid is ondanks het recentelijk uitgekomen onderzoek nog steeds moeilijk in te schatten gezien de nog ontbrekende kennis over de dosis-effectrelatie tussen intensieve veehouderij en volksgezondheid. Voor de verspreiding van mogelijke ziekteverwekkende organismen en van resistente bacteriën moet vooral worden ingezet op maatregelen in de aard van de bedrijven (bijvoorbeeld zogenaamde gesloten bedrijven) en de bedrijfsvoering (hygiëne, het gescheiden houden van groepen dieren). De regelgeving op deze punten valt buiten het kader van het bestemmingsplan.

Overige thema's

Er zijn geen specifieke verschillen in uitgangspunten tussen het voorgenomen bestemmingsplan en vigerende bestemmingsplannen aan te duiden die relevante gevolgen hebben voor de bodem, de waterhuishouding of externe veiligheid. De effecten worden neutraal beoordeeld.

Effecten alternatief met Súd le

Uitgangspunt voor het alternatief Súd le is de beschreven milieusituatie conform het voornemen. Het enige verschil is dat per relevant milieuthema de aanvullende milieueffecten van het plan Súd le zijn onderzocht en beoordeeld.

Natuur

De ontwikkeling van het plan Súd le leidt niet tot een verslechtering of significant verstorend effect op de habitats en soorten, waarvoor de Natura 2000-gebieden Lauwersmeer en Waddenzee zijn aangewezen. Op het schaalniveau van het hele plangebied biedt het plan Súd le potentiële kansen voor natuurontwikkeling. Met name de maatregelen in het deelgebied Bochtjesplaat hebben positieve effecten op de natuurontwikkeling van dit gebied. Andere maatregelen creëren nieuw leefgebied voor een aantal vis-

soorten en visetende vogels. Negatieve effecten zijn te verwachten voor de weidevogelgebieden ten gevolge van het recreatieve gebruik van de nieuw aan te leggen jaachpaden. De Kolken Noord, gelegen binnen het plangebied Súd Ie, biedt ruime mogelijkheden om de benodigde compensatie van 19 hectare van het areaal als gevolg van de verstoring van de weidevogels te realiseren. De kans op verstoring van de ganzen is klein. De kap van bomen langs de Súd Ie kan negatieve effecten op de vleermuizen en broedvogels met jaarrond beschermde nesten in deze bomen hebben.

Landschap

De maatregelen, met name de hermeandering van een deel van de Súd Ie, versterken de landschappelijke structuur van de kronkelende vaart. Ook het plaatselijk wegnemen van beplanting herstelt het oorspronkelijke open landschap en heeft daardoor positieve effecten op de landschappelijke structuur en waarden. Hierdoor is in totaal het buitengebied gezien een enigszins positief effect op cultuurhistorie en landschap waarneembaar. De maatregelen hebben beperkte effecten op de ruimtelijk-visuele kwaliteit, omdat het veelal gaat om maatregelen aan de grond (wegnemen van beplanting) of de effecten lokaal waarneembaar zijn (bijvoorbeeld bij ophoging van een aantal bruggen).

Woon- en leefmilieu

De effecten van het alternatief met plan Súd Ie zijn evenals het voornemen niet of nauwelijks waarneembaar. Lokaal zijn licht positieve effecten op de leefbaarheid aan te duiden, maar specifiek gekeken naar de effecten op geluid, geur, luchtkwaliteit, nachtelijk duister en volksgezondheid zijn er niet of nauwelijks effecten te verwachten.

Overige thema's

Het plan Súd Ie heeft positieve effecten op de waterhuishouding. Door de verbreding van de Súd Ie en een aantal opvaarten naar Ee en Anjum neemt de omvang van de waterberging toe. Dit heeft een positief effect op het watersysteem. De aanleg van natuurvriendelijke oevers is van belang voor de ecologische kwaliteit van het water en in het bijzonder de mogelijkheden voor vissen en kleine in ondiep water levende dieren. Het totaaleffect is gezien de lokale consequenties licht positief beoordeeld ten opzichte van de autonome ontwikkeling.

Aanbevelingen

Als gevolg van de opname van de regel in het bestemmingsplan dat maximaal 30 grondgebonden bedrijven naar meer dan 1,5 ha (tot maximaal 3 ha) mag uitbreiden, worden de milieueffecten van de landbouw in het buitengebied aanzienlijk beperkt. Extra maatregelen zijn denkbaar om de effecten nog verder te beperken. Aanbevolen wordt om de plaatsgebondenheid van de graasdierbedrijven aan te scherpen. Een aanscherping van het beleid op plaatsgebondenheid heeft een aantal positieve gevolgen voor de milieusituatie:

- grondgebonden bedrijven, die willen uitbreiden naar maximaal 3 hectare, hebben extra landbouwgronden nodig. Indien extra landbouwgron-

den niet in de directe omgeving aanwezig zijn, is schaalvergroting met toepassing van een dergelijke beleidsmaatregel minder goed uitvoerbaar voor de bedrijven. Bijgevolg is de kans op uitbreiding van agrarische bebouwing minder groot en daardoor ook minder kans op negatieve effecten op het landschap;

- de aanscherping van de plaatsgebondenheid van een agrarisch bedrijf beperkt het aantal transportbewegingen tussen het bedrijf en verder gelegen landbouwgronden of een verder gelegen voercentrum. Dit voorkomt mogelijke negatieve gevolgen voor de verkeersveiligheid in het buitengebied, met name voor schoolverkeer. Voor het aanscherpen van de plaatsgebondenheid van de graasdierbedrijven wordt gedacht aan een minimaal percentage van het aantal hectare gronden, behorende bij het graasdierbedrijf, dat binnen een bepaalde straal van het bedrijf is gelegen. De vraag is wel of dit op publiekrechtelijke wijze in het bestemmingsplan kan worden geregeld. De aanscherping vergt dus een nadere uitwerking.

Aanbevolen om omvorming van akkerbouwbedrijven naar graasdierbedrijven (veehouderijen) tegen te gaan. Met deze maatregel verkleint de kans op een eventuele toename van het aantal graasdieren en bijgevolg stikstofuitstoot. Dit kan door in het bestemmingsplan ter plaatse van de agrarische bouwvlakken waar grondgebonden bedrijvigheid mogelijk is, omvorming van akkerbouw naar veehouderij uit te sluiten.

Op grond van dit bestemmingsplan kunnen slechts 30 grondgebonden bedrijven doorgroeien tot maximaal 3 ha. De bovenstaande aanbevelingen betreffende de aanscherping van de grondgebondenheid en het tegengaan van de omvorming van akkerbouw naar graasdierbedrijven zijn echter niet overgenomen in het bestemmingsplan. De gemeente is van mening dat een gezonde agrarische bedrijfsvoering er toe leidt dat een agrarisch bedrijf alleen al om bedrijfseconomische redenen genegen is om zoveel mogelijk gronden op zo kort mogelijke afstand van het erf te hebben. Aanscherping van de plaatsgebondenheid is daarom overbodig. Bovendien zou de aanscherping hiervan tot problemen bij vergunningverlening en handhaving leiden omdat bestaande begripsomschrijvingen van de plaatsgebondenheid erg complex zijn. Het tegengaan van de omvorming van akkerbouw naar graasdierbedrijven is onwenselijk omdat daarmee de flexibiliteit en ontwikkelingsmogelijkheden voor de boeren daarmee onevenredig worden beperkt. Daarnaast wordt er op praktische bezwaren gestuit omdat er ook gemengde bedrijven zijn en ontstaan. Het wordt onwenselijk geacht om deze bedrijfseconomische dynamiek door aanvullende regulering te beperken.

6. JURIDISCHE TOELICHTING

6. 1. Algemeen

Het bestemmingsplan regelt de gebruiks- en bebouwingsmogelijkheden van de gronden in het plangebied. Bij het opstellen van het plan is een zodanig plan beoogd dat enerzijds rechtszekerheid biedt aan de burgers, bedrijven en instellingen en dat anderzijds voldoende praktische mogelijkheden biedt om flexibel op aanpassingen te kunnen inspelen.

In voorgaande hoofdstukken zijn de uitgangspunten voor de ruimtelijke situatie in het plangebied aangegeven. Deze uitgangspunten zijn getoetst aan de milieu- en omgevingsaspecten. In dit hoofdstuk wordt de inhoud van de bestemmingen (de gebruiks- en bebouwingsmogelijkheden) toegelicht en wordt aangegeven hoe de uitgangspunten hun juridische vertaling in het eigenlijke plan hebben gekregen. De ruimtelijke kwaliteitsparagraaf is opgenomen als bijlage bij de toelichting (*bijlage 4*). In deze ruimtelijke kwaliteitsparagraaf is aangegeven op welke wijze het plan invulling geeft aan de blijvende herkenbaarheid van de kernkwaliteiten per landschapstype.

6. 2. De planregels

De planregels bevatten allereerst een bestemmingsomschrijving. Hierin is per bestemming uitgewerkt voor welk doel of doeleinden de gronden mogen worden benut. Naast de bestemmingsomschrijving zijn in de regels bouwregels en gebruiksregels opgenomen. In de bouwregels zijn - gerelateerd aan de toegelaten gebruiksfuncties - eisen gesteld aan de hoogte, omvang, nadere situering, diepte, aantal bouwlagen enzovoorts van gebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde.

In de regels is daarnaast een omgevingsvergunning opgenomen voor het uitvoeren van werk of van werkzaamheden, zoals het afgraven van gronden of het aanbrengen van diepwortelende beplanting. De gebruiksregels verbieden bepaalde vormen van gebruik binnen een bestemming (specifieke gebruiksregels) dan wel gebruik in strijd met alle binnen het plan opgenomen bestemmingen (algemene gebruiksregels).

6. 3. SVBP 2008

Het bestemmingsplan is opgezet als een digitaal raadpleegbaar plan. Deze digitale versie is bedoeld om de burger "online" informatie te verschaffen omtrent het bestemmingsplan. Bovendien is de digitale versie bedoeld voor uitwisseling van gegevens binnen de gemeente en met andere overheidsinstanties.

Het bestemmingsplan is naar aanleiding van de inwerkingtreding van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening op 1 juli 2008 opgezet volgens de verplichte landelijke Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen (SVBP 2008). Deze standaard - welke slechts een systematische standaardisering betreft en geen inhoudelijke standaard is verplicht in het nieuwe Besluit op de ruimtelijke ordening (Bro).

In het kader van de nieuwe wet- en regelgeving zal het plan technisch als een digitaal raadpleegbare versie worden uitgevoerd en voldoen aan de eisen van DURP (digitale uitwisseling in ruimtelijke processen). Het plan kan in het informatiesysteem van de gemeente en diverse andere overheden worden ingevoerd en worden ontsloten via internet. Er zal een analoge (papieren) versie van het bestemmingsplan naast het digitale plan blijven bestaan. Het vaststellen van een digitale versie is vanaf de invoering van de nieuwe Wro overigens verplicht.

6. 4. Toelichting op enkele algemene begrippen

Bestemmingsomschrijving

Hierin staat beschreven voor welke functie(s) de gronden mogen worden ingericht, gebruikt en hoe de onderlinge rangorde van functies is. Door middel van aanduidingen worden op enkele specifieke locaties extra functiemogelijkheden geboden.

Bouwregels

Hierin is aangegeven welke gebouwen en andere bouwwerken in principe zijn toegestaan en welke maatvoering daarbij moet worden aangehouden.

Afwijken van de bouwregels

In de toekomst kunnen zich omstandigheden voordoen (thans nog niet voorzien), waaruit blijkt dat de bouwregels niet voldoende blijken te zijn. Er kan in deze gevallen worden afgeweken van de bouwregels. Van geval tot geval zal een afweging worden gemaakt.

Specifieke gebruiksregels

In principe moeten gronden en gebouwen worden gebruikt overeenkomstig de bestemming. Waar nodig zijn de gebruiksvormen genoemd die in ieder geval als strijdig met de bestemming moeten worden aangemerkt.

Afwijken van de gebruiksregels

Van een aantal gebruiksvormen kan nu nog niet worden gezegd of ze aanvaardbaar zijn of niet. Voor dergelijke gebruiksvormen is een afwijking opgenomen. Er zijn ook gebruiksvormen die beleidsmatig wel mogelijk zijn, maar die vanwege een zorgvuldige afweging onder een afwijking zijn gebracht. De afwijking wordt afgegeven na een zorgvuldige afweging van waarden en functies in de bestemmingen.

Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken en werkzaamheden

Voor een aantal van de genoemde werken en werkzaamheden geldt een vergunningplicht voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde of van werkzaamheden (dit zijn de vroegere aanlegvergunningen). Het gaat daarbij om werken en werkzaamheden die ingrijpen in de aard van de gegeven bestemming. Dat betekent dat deze pas mogen worden uitgevoerd, nadat een omgevingsvergunning is verkregen. Hierbij vindt een afweging van belangen naar evenredigheid plaats. Als het gaat om activiteiten die behoren tot het normale onderhoud en/of beheer of het normaal agrarisch gebruik, is geen vergunning vereist.

Een algemene toestemming (waarbij meerdere werkzaamheden onder worden gebracht in één vergunning) kan worden verleend, als de plannen passen binnen de randvoorwaarden van het bestemmingsplan. Alle werken en werkzaamheden kunnen dan in een keer worden toegestaan en voor afzonderlijke gevallen is geen vergunning meer nodig.

Wijzigingsbevoegdheden

Het plan bevat voor een aantal gevallen mogelijkheden om bestemmingen te wijzigen binnen de regels aangegeven grenzen. Voor zo'n wijziging bestaan aparte procedureregels. Voor zover het een wijziging binnen de bestemming zelf betreft, bijvoorbeeld het verwijderen van een aanduiding, staat deze in het betreffende artikel genoemd. Voor zover het een wijziging naar een andere bestemming betreft, kan deze in het betreffende artikel zijn opgenomen of in een algemeen artikel.

Nadere eisen

Hierin wordt aangegeven dat Burgemeester en Wethouders, na afweging van een aantal criteria, nadere eisen kunnen stellen aan de plaats en de afmeting van de bebouwing. De eisen kunnen echter alleen gesteld worden wanneer er ten aanzien van de plaats en de afmetingen van de bebouwing reeds een hoofdeis is opgenomen binnen de bestemming. De criteria zijn ondermeer:

- milieusituatie: ten aanzien van de aard en omvang van gebruiksvormen, dient rekening te worden gehouden met de milieu-aspecten, zoals hinder voor omwonenden en een/de verkeersaantrekkende werking;
- straat- en bebouwingsbeeld: ten aanzien van de situering en vormgeving van bouwwerken, dient gestreefd te worden naar het instandhouden c.q. totstandbrenging van een, in stedenbouwkundig opzicht, harmonieus straat- en bebouwingsbeeld;
- woonsituatie: ten aanzien van de plaats en afmetingen van bouwwerken, dient rekening te worden gehouden met het in stand houden c.q. garanderen van een redelijke lichttoetreding en uitzicht, alsmede de aanwezigheid van voldoende privacy;
- verkeersveiligheid: ten aanzien van de binnen een bestemming toegelaten bouwwerken, werken en andere gebruiksvormen, dient rekening te worden gehouden met het instandhouden c.q. tot stand brengen van een verkeersveilige situatie;
- gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden: ten aanzien van de binnen een bestemming toegelaten bouwwerken, werken en andere gebruiksvormen, dient rekening te worden gehouden met de gebruiksmogelijkheden binnen andere bestemmingen, indien deze daardoor kunnen worden beïnvloed.

Overgangsbepaling

Het overgangsrecht ziet op bouwwerken die ooit met een bouwvergunning of een melding zijn gebouwd, of een gebruik dat ooit is toegestaan, maar dat nu, vanwege een bestemmings- of beleidswijziging onder het overgangsrecht zijn gebracht. Ook tientallen jaren aanwezige bouwwerken, die niet met een vergunning zijn gebouwd, of langdurig aanwezig gebruik worden met het overgangsrecht beschermd. Het overgangsrecht is er op ge-

richt dat deze bouwwerken uiteindelijk zullen verdwijnen of het gebruik ervan wordt beëindigd, zodat de situatie in overeenstemming geraakt met de gegeven bestemming. In beginsel mogen de bouwwerken slechts in ondergeschikte mate gedeeltelijk worden vernieuwd en veranderd. Het is niet toegestaan om hiermee geheel of in stappen tot een nieuw bouwwerk te komen.

6. 5. Toelichting op de inleidende regels

Begrippen

Het opnemen van begripsbepalingen is beperkt tot die begrippen, waarbij sprake is van een (mogelijke) afwijkende betekenis in het algemeen spraakgebruik en/of technische begrippen, waarbij een vereenvoudigde omschrijving de leesbaarheid bevordert. Begrippen die zijn voorgeschreven in de SVBP 2008 worden ook conform de SVBP 2008 overgenomen. Tevens is een aantal begrippen op basis van de Wabo opgenomen.

Wijze van meten

Met het oog op het kunnen bepalen van de in de regels aangegeven oppervlakte, goot- en bouwhoogten en inhoud van bouwwerken, is aangegeven waar en hoe deze worden gemeten. In de SVBP 2008 zijn standaarden beschreven waaraan deze regels moeten voldoen. Indien van toepassing, worden deze één op één overgenomen.

6. 6. Toelichting op de bestemmingen

6.6.1. Algemeen

Bescherming landschappelijke waarden

De gebiedsbestemmingen zijn in hoofdzaak onbebouwde bestemmingen met een hoofdfunctie in het buitengebied: Agrarisch, Groen, Natuur, en Water. De gebiedsbestemmingen zijn vrij globaal van karakter, wat de flexibiliteit van het plan ten goede komt. Binnen de agrarische gebiedsbestemming komen landschappelijke waarden voor die gehandhaafd cq. beschermd worden. Aan de te handhaven cq. te beschermen landschappelijke waarden ligt een inventarisatie van Landschapbeheer Fryslân ten grondslag. De landschappelijke waarden zijn beschermd door middel van een bestemming dan wel een dubbelbestemming op de verbeelding. Onder de unieke elementen vallen bijvoorbeeld dijken, cultuurhistorisch waardevolle kreken, terpen, dobben, waardevolle boombeplanting en landschappelijk waardevolle open gebieden. Voor een toelichting op de bestemmingen cq. dubbelbestemmingen met betrekking tot de te beschermen landschappelijke waarden wordt verwezen naar paragraaf 6.6.2.

Inpassingsplan

Bij een nieuwe ontwikkeling, een uitbreidingsplan, of het plaatsen van een nieuw gebouw of bouwwerk, dient een inpassingsplan te worden gemaakt als een regeling in dit bestemmingsplan daartoe verplicht. Bij het inpassingsplan dient de inpassing in de omgeving centraal te staan: er moet rekening worden gehouden met landschappelijk en cultuurhistorisch waardevolle elementen, structuren en de bebouwde en onbebouwde omgeving.

De volgende onderdelen maken deel uit van het inpassingsplan:

- ontsluiting;
- groene inpassing, bestaande uit gebiedseigen beplanting;
- de situering van gebouwen, bouwwerken en overige (bedrijfs)onderdelen;
- een lichtplan waaruit blijkt dat lichthinder / lichtvervuiling wordt beperkt.
- toekomstbestendigheid van het plan, zoals mogelijke (bedrijfs)uitbreidingen;
- watercompensatie: bij een toename van verhard oppervlak van minimaal 200 m² moet minimaal 10 % van de toename van het verharde oppervlak (bijv. gebouw, erfverharding) gecompenseerd worden door water, tenzij er met het waterschap een ander wijze van compensatie is overeengekomen.

De maatregelen uit het inpassingsplan moeten binnen één jaar na de start van het (bouw)plan gerealiseerd zijn. Bij het opstellen van het inrichtingsplan zal een zo goed mogelijke ruimtelijke kwaliteit worden nagestreefd. Onderdeel van het inrichtingsplan kan een advies volgens het Nije Pleats concept zijn. De Nije Pleats (Fries voor 'de nieuwe boerderij') is een door de provincie Fryslân geïnitieerd project dat als doel heeft om grote agrarische gebouwen inpasbaar te maken in het Friese landschap.

Kleinschalig kamperen

In de agrarische bestemmingen alsmede in alle woonbestemmingen is een regeling opgenomen ten behoeve van kleinschalig kamperen. Het bestemmingsplan biedt middels een afwijking ruimte voor verbreding van de agrarische bedrijven met niet agrarische nevenactiviteiten, waaronder kleinschalig kamperen (kamperen bij de boer). Daarnaast worden mogelijkheden geboden voor kleinschalig kamperen bij de bestaande bebouwing van een woonbestemming of een niet-agrarisch bedrijf. Dit is conform de provinciale verordening waarin een strikte koppeling van kleinschalig kamperen aan het agrarisch bedrijf is losgelaten.

Aan de afwijking wordt onder andere de voorwaarde van landschappelijke inpassing gekoppeld. Het maximum aantal kampeereenheden bedraagt 15. Onder een aantal voorwaarden uit de provinciale verordening kan de bovengrens van 15 eenheden worden verruimd tot 25. Hiertoe zal volgens de verordening de gemeente zones moeten aanwijzen waarbinnen dit kan. Conform het Structuurplan Dongeradeel 2025 is het 'hoefijzer' de aangewezen zone. Het 'hoefijzer' is het gebied dat wordt gevormd door de Dokkumer Ee, Dokkum, het Dokkumer Grootdiep, de westzijde van het Lauwersmeer en de Waddenkust tot aan Holwerd. Wanneer het onderliggend beleid ten aanzien van het hoefijzer wordt ingetrokken, vervalt ook de zoning waarbinnen een verruiming tot 25 eenheden kan plaatsvinden. Natuurgebieden worden uitgesloten van de mogelijkheden voor kleinschalig kamperen.

- grondgebonden agrarische bedrijfsvoering, ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van agrarisch - bouwperceel grondgebonden agrarisch bedrijf";
- de in hoofdzaak niet-grondgebonden agrarische bedrijfsvoering, ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van agrarisch - bouwperceel niet-grondgebonden agrarisch bedrijf";
- grondgebonden agrarische bedrijfsvoering in combinatie met een niet-grondgebonden agrarische bedrijfsvoering, ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van agrarisch - bouwperceel grondgebonden agrarisch bedrijf met ondergeschikte intensieve tak".

Grondgebonden en niet-grondgebonden agrarische bedrijvigheid

Het onderscheid tussen grondgebonden en niet-grondgebonden bedrijven heeft ruimtelijke redenen. In de eerste plaats kenmerken volwaardige intensieve bedrijven zich in het algemeen door een grootschalige intensieve bebouwing, zonder een directe relatie met het omliggende agrarische gebied. De bouwpercelen hebben in sommige gevallen een bijna industrieel karakter. De grondgebonden bedrijven hebben daarentegen een directe relatie met de omliggende gronden voor ruwvoerproductie, mestafzet en eventueel beweiding.

Het is wenselijk dat melkveehouderijen grondgebonden blijven; grondgebonden wil zeggen dat bedrijven aan een bepaalde plek in het landelijk gebied gebonden zijn vanwege hun functionele afhankelijkheid van de grond in de omgeving (ruwvoer en mest). Hierdoor kan een redelijke verhouding blijven bestaan tussen de omvang van de 'pleats' en de schaal van het landschap. Dit komt de inpassing van bedrijven ten goede. Hiermee ontstaat ook een 'natuurlijke' bovengrens aan de bedrijfsomvang van een melkveehouderij. Een melkveehouderij zou anders een forse schaa sprong kunnen maken zonder over meer cultuurgrond te beschikken. Ruwvoer zal in dat geval over grotere afstanden moeten worden aangevoerd en de mest zal moeten worden afgevoerd. Omdat verkeersbewegingen daardoor toenemen wordt dit onwenselijk geacht. Ook werkt het in de hand dat de vee stapel onbegrensd toeneemt, en de milieuemissies de toegestane milieugebruiksruimte overschrijden. Daarmee wordt het ook moeilijker om ecologische doelen te realiseren zoals doelen uit de Kaderrichtlijn Water en voor de Natura 2000 gebieden. Een melkveehouderij die niet meer grondgebonden is (footloose), wordt beschouwd als een intensief veehouderijbedrijf.

Bij grondgebonden bedrijven is dus voldoende grond aanwezig is om in hoofdzaak de mestafzet en voerwinning te verwezenlijken. Aan de hand van de volgende indicatoren/gegevens kan aangetoond worden of er sprake is van voldoende grond om in hoofdzaak de mestafzet en voerwinning te verwezenlijken:

- het moet gaan om eigen, gepachte of ruilgrond
- voldoende wordt bepaald door:
 - a) of 60 % van mestafzet én voerwinning kan op eigen, gepachte of ruilgrond afgezet worden, of
 - b) er wordt voldaan aan actuele gemiddelde verhoudingsgetallen van aantal dieren per ha voor grondgebonden agrarische bedrijfsvoering.

Verhoudingsgetallen grondgebonden agrarische bedrijfsvoering

Bij een veebezetting van 2,5 grootvee-eenheden of minder per hectare gras en voedergewassen is een bedrijf 100% voorzienend. Bij 60% zelfvoorzienendheid resulteert dit in een maximum veebezetting van ongeveer 3,5 GVE per hectare. Omgerekend komt dit uit op ongeveer 0,25 hectare per GVE. Dit zijn algemene richtlijnen. Een veehouder die veel ruwvoer per ha produceert ('scherp boert'), heeft minder oppervlakte grond nodig als een veehouder die minder efficiënt produceert. Maatwerk is daarom van belang.

Grootvee-eenheid (GVE) is de rekeneenheid voor het vaststellen van de veebezetting zoals vastgelegd door de Europese Commissie (EU 2009, L329/3). Een melkkoe = 1,0 GVE, een kalf = 0,4 GVE, een paard = 0,8 GVE, een schaap of geit = 0,1 GVE. Eventuele aanvoer van krachtvoer van buiten het bedrijf wordt buiten beschouwing gelaten. Op basis van landbouwkundige productiegegevens en voedernormen is vastgesteld dat een veebedrijf wat betreft ruwvoer nog net zelfvoorzienend is bij een veebezetting van 2,0 GVE per ha op matige grond tot 2,5 GVE per ha op goede grond. Grondgebondenheid van veebedrijven wordt ook wel gedefinieerd op basis van het criterium wel of geen mestoverschot op bedrijfsniveau. Op basis van dit criterium worden ook maximale veebezettingen van 2,0 -2,5 GVE per ha vastgesteld.

De bestemming richt zich ook op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de landschappelijke, natuurlijke en cultuurhistorische waarden van het open landschap en op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van kleine natuur- en landschapselementen. Natuurontwikkeling en agrarisch natuurbeheer zijn eveneens mogelijk binnen de bestemming, alsmede kleinschalige duurzame energiewinning en extensief dagrecreatief medegebruik.

Binnen de bestemming zijn ook bedrijfswoningen toegestaan, al dan niet in combinatie met ruimte voor een aan-huis-verbonden beroep dan wel een kleinschalige bedrijfsmatige activiteit. Ook bestaande torensilo's, kassen en tunnelkassen vallen onder de bestemming. Veldschuren zijn toegestaan ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van agrarisch - veldschuur". Ter plaatse van een bouwperceel mogen gebouwen en overkappingen (met uitzondering van veldschuren) uitsluitend binnen het bouwvlak worden gebouwd. Voor de maatvoering van een gebouw of een overkapping is een bouwschema opgesteld. Silo's, platen en bassins zullen uitsluitend worden gebouwd binnen het bouwvlak. Uitzondering hierop vormen de bestaande platen ten dienste van opslagdoeleinden.

Er is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om de oppervlakte van het bouwvlak te kunnen vergroten tot maximaal 3 hectare. Het aantal grondgebonden bedrijven dat kan doorgroeien tot 3 hectare is maximaal. Bij de toepassing van de wijzigingsbevoegdheid wordt gebruik gemaakt van maatwerkbenadering en zal middels een inpassingplan een zo goed mogelijke ruimtelijke kwaliteit worden nagestreefd. Voor een toelichting op het instrument inrichtingsplan: zie paragraaf 6.6.1. Voor het vergroten van het

agrarisch bouwperceel via een wijzigingsbevoegdheid is eveneens de voorwaarde opgenomen dat de waterbeheerder om advies is gevraagd in verband met de waterhuishoudkundige situatie en de maximaal te hanteren afvoernorm.

Er is, ten behoeve van de functieverandering van een bouwperceel, een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om de bestemming "Agrarisch" te kunnen wijzigen in de bestemming "Bedrijf", "Bedrijf - Agrarisch loonbedrijf", "Agrarisch - Paardenhouderij", "Horeca", "Maatschappelijk", "Natuur", "Sport - Manege", "Wonen" of "Wonen - Voormalige boerderijpanden". Aan deze wijzigingsbevoegdheid zijn voorwaarden gekoppeld. Zo mag deze wijzigingsbevoegdheid uitsluitend wordt toegepast wanneer er geen sprake is van onevenredige schade voor de aangrenzende (agrarische) bedrijven, in dié zin dat de bedrijven in hun ontwikkelingsmogelijkheden worden beperkt. De nieuwe functie moet daarnaast ondergebracht worden in de bestaande gebouwen. De woonfunctie moet gehandhaafd blijven. In ondergeschikte mate mag aanvullende nieuwbouw gepleegd worden. De bestemming "Agrarisch" kan ook gewijzigd worden in water- en verkeersbestemmingen. Dit is geregeld in de algemene wijzigingsregels.

Bedrijfsgebouwen

Een nieuw bedrijfsgebouw mag bij recht een maximale omvang hebben van 1.000 m². De gezamenlijke oppervlakte van bedrijfsgebouwen (inclusief bedrijfswoning(en)) mag bij recht 1.500 m² zijn. Met een omgevingsvergunning kan een groter bedrijfsgebouw en een groter oppervlak worden gebouwd. In dat geval moet er een inpassingsplan worden opgesteld. Bij het inpassingsplan dient de inpassing in de omgeving centraal te staan: er moet rekening worden gehouden met landschappelijk en cultuurhistorisch waardevolle elementen, structuren en de bebouwende en onbebouwde omgeving.

Voor het perceel Skieppereed 19 te Ee is een specifieke regeling opgenomen. Dit in verband met het nabijgelegen dorp Ee, het beschermde dorpsgezicht van Ee en de beperkte omvang van de huidige bebouwing. De bestaande oppervlakte van de bedrijfsgebouwen en overkappingen is middels een aanduiding op de verbeelding vastgelegd. In de regels is opgenomen dat ter plaatste van deze aanduiding voor het vergoten van de bestaande oppervlakte aan bedrijfsgebouwen en overkappingen een inpassingsplan moet worden opgesteld. Concreet betekent dit in deze situatie dat wanneer het gezamenlijk oppervlakte van bedrijfsgebouwen en overkappingen groter is dan 180 m², er een inpassingsplan moet worden gemaakt.

Inwoning ten behoeve van een tweede huishouding

Met een omgevingsvergunning kan het hoofdgebouw geschikt worden gemaakt voor een tweede huishouden, bijvoorbeeld ten behoeve van mantelzorg. Ook de inwoning van (groot)ouders bij kinderen of een maatschap van twee broers wordt met deze regeling gefaciliteerd. De bestaande bouwmassa mag niet wordt vergroot.

Paardrijdbakken

Binnen de agrarische gebiedsbestemming mag door middel van een omgevingsvergunning een paardrijbak worden gebouwd. Wanneer de paardrijbak bij een agrarisch bedrijf wordt gebouwd, dient de bak binnen het bouwvlak te worden gesitueerd. Paardrijbakken bij een overige bestemmingen met een woonfunctie zijn door middel van een omgevingsvergunning toegestaan binnen de bestemming "Agrarisch". In dat geval dient de paardrijbak aansluitend aan het bouwvlak van de betreffende bestemming (Wonen, Bedrijf etc.) te worden gebouwd. Lichtmasten ten behoeve van de verlichting van paardrijbakken zijn niet toegestaan.

Mestvergistingsinstallaties

In een biomassa-/vergistingsinstallatie wordt onder andere biogas (methaan) geproduceerd uit organische stof. Als organische stoffen worden bijvoorbeeld maïs en mest gebruikt. De opgewekte energie wordt in de praktijk geleverd aan het energiebedrijf. Het restproduct van de maïs en mest wordt gebruikt op het (agrarisch) bedrijf of wordt eventueel verkocht.

In een biomassa-/vergistingsinstallatie zijn een viertal situaties te onderscheiden ²²⁾:

- A. Het bedrijf verwerkt eigen geproduceerde mest en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten (bijvoorbeeld maïs) toe. Het digestaat (restproduct) wordt op de tot het bedrijf behorende gronden gebruikt.
- B. Het bedrijf verwerkt eigen geproduceerde mest en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat wordt op de tot het bedrijf behorende gronden gebruikt of naar derden afgevoerd.
- C. Het bedrijf verwerkt aangevoerde mest geproduceerd door derden en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat wordt op de tot het bedrijf behorende gronden gebruikt.
- D. Het bedrijf verwerkt aangevoerde mest van derden en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat wordt als meststof afgeleverd aan derden.

De categorieën A en B worden beschouwd als een agrarische activiteit, passend bij en gebonden aan een agrarische bestemming. C wordt in beperkte mate toegestaan om transport van mest beperkt te houden. Daarom wordt de voorwaarde gesteld dat het bedrijf voor minimaal 60% gebruik maakt van mest afkomstig van het eigen bedrijf. Deze categorieën zijn als 'nevenactiviteit mestverwerking' bij een agrarische bestemming in het bestemmingsplan opgenomen. Categorie D wordt niet beschouwd als een bedrijfseigen activiteit. Hier is ruimtelijk maatwerk nodig. Een mogelijkheid voor deze categorie is vestiging op een bedrijventerrein.

²²⁾ Zoals is aangegeven in de handreiking '(co-) vergisting van mest' van staatssecretaris Van Geel (VROM) van december 2004 aan de voorzitter van de Tweede Kamer. Volgens de handreiking geldt als richtlijn dat wanneer eigen mest wordt verwerkt of als verwerkte mest op eigen grond wordt gebruikt sprake is van een bedrijfseigen agrarische activiteit.

Een biomassa-/vergistingsinstallatie kan over het algemeen een sterke toename van (zwaar) verkeer tot gevolg hebben, door de aanvoer van mest en/ of biomassa. (Uitzondering hierop vormen de installaties 'op boerderijniveau', waarbij zowel co-substraat als mest van het eigen bedrijf komen.) Het aanwezige wegennet dient hier op te zijn afgestemd. Daarom is in het bestemmingsplan een aparte regeling (binnenplanse afwijking) opgenomen voor een biomassa-/ vergistingsinstallatie, zodat uit ruimtelijk oogpunt sturing aan deze ontwikkeling kan worden gegeven. Ook uit oogpunt van handhaving biedt een aparte regeling meer houvast.

Zodoende kan rekening gehouden worden met landschappelijke en verkeersaspecten, alsmede met de milieusituatie (geluid, lucht, externe veiligheid) en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Agrarisch - Glastuinbouw

De glastuinbouwbedrijven binnen het plangebied zijn onder de bestemming 'Agrarisch - Glastuinbouw' gebracht. Kassen zijn toegestaan binnen de aanduiding "kas". De bouwhoogte van een kas bedraagt maximaal 7 meter. In de bouwregels is opgenomen dat per bestemmingsvlak uitsluitend gebouwen en overkappingen ten behoeve van het ter plaatse gevestigde glastuinbouwbedrijf mogen worden gebouwd. De gebouwen moeten binnen het bouwvlak worden gebouwd. Per glastuinbouwbedrijf is één bedrijfswoning toegestaan. Bestaande bedrijfswoningen zijn aangeduid.

Agrarisch – Paardenhouderij

Varkenshouderijen zijn onder de bestemming "Agrarisch - Paardenhouderij" gebracht. Het gaat om paardenhouderijen al dan niet in combinatie een grondgebonden agrarische bedrijfsvoering. De bestemming ziet toe op één Bedrijfswoning per bedrijf, al dan niet in combinatie met ruimte voor een aan-huis-verbonden beroep dan wel een kleinschalige bedrijfsmatige activiteit. De maatvoering voor een bedrijfsgebouw, overkapping of bedrijfswoning is weergegeven in een bouwschema. Er is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om - onder voorwaarden - de bestemming te kunnen wijzigen in de bestemming "Wonen" of "Wonen - Voormalige boerderijpanden".

Bedrijf

De bedrijven in het buitengebied zijn onder de bestemming "Bedrijf" gebracht. Het gaat om bedrijven categorie 1 en 2, zoals genoemd in bijlage 1 van de regels. Met een omgevingsvergunning kan worden afgeweken van het bestemmingsplan in die zin dat eveneens - onder voorwaarden - bedrijven zijn toegestaan, die naar de aard en de invloed op de omgeving vergelijkbaar zijn met de genoemde bedrijven in bijlage 1. Bouwbedrijven vallen in een hogere categorie en zijn daarom specifiek aangeduid (aanduiding "specifieke vorm van bedrijf - bouwbedrijf"). Geluidzoneringsplichtige, risicovolle inrichtingen en vuurwerkbedrijven zijn uitgesloten. Per bedrijf is één bedrijfswoning toegestaan, al dan niet in combinatie met ruimte voor een aan-huis-verbonden beroep dan wel een kleinschalige bedrijfsmatige activiteit. De maatvoering voor een bedrijfsgebouw, overkapping of bedrijfswoning is weergegeven in een bouwschema. Er is een wijzigingsbevoegdheid

opgenomen om - onder voorwaarden - de bestemming te kunnen wijzigingen in de bestemming "Wonen" of "Wonen - Voormalige boerderijpanden".

Bedrijf - Loonbedrijf

De loonbedrijven zijn onder de bestemming "Bedrijf - Loonbedrijf" gebracht. Het gaat om agrarische loonbedrijven, al dan niet in combinatie een grondgebonden agrarische bedrijfsvoering. Per bedrijf is één bedrijfswoning toegestaan, al dan niet in combinatie met ruimte voor een aan-huis-verbonden beroep dan wel een kleinschalige bedrijfsmatige activiteit. De maatvoering voor een bedrijfsgebouw, overkapping of bedrijfswoning is weergegeven in een bouwschema. Er is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om - onder voorwaarden - de bestemming te kunnen wijzigingen in de bestemming "Wonen" of "Wonen - Voormalige boerderijpand".

Bedrijf - Delfstof/energiewinning

De gasinstallaties in het buitengebied zijn onder de bestemming "Bedrijf - Delfstof/energiewinning" gebracht. Het oppervlakte van de gebouwen en overkappingen bedraagt per bestemmingsvlak ten hoogste 100 m². De bouwhoogte van een gebouw of een overkapping bedraagt ten hoogste 4 meter. Een gasafblaaspijp mag maximaal 10 meter hoog zijn.

Bedrijf - Gasbehandelingsinstallatie

De gasbehandelingsinstallatie van Anjum is onder een aparte bestemming gebracht. De locatie is bestemd voor terreinen en voorzieningen ten behoeve van delfstoffenwinning in de vorm van de winning en behandeling van aardgas. De ontsluitingswegen, water en de bij de installatie behorende gebouwen en overkappingen, terreinen en groenvoorzieningen vallen onder de bestemmingsomschrijving. In de bouwregels is geregeld dat het bebouwingspercentage van het bestemmingsvlak ten hoogste 35% bedraagt. De bouwhoogte van een gebouw of een overkapping bedraagt ten hoogste 5,00 m.

Bedrijf – Gaswininstallatie

Voor de gaswininstallatie te Moddergat is een Rijksprojectbesluit van toepassing. De gaswininstallatie is daarom onder een specifieke bestemming gebracht, nl. "Bedrijf - Gaswinningsinstallatie". De gronden zijn bestemd voor terreinen, installaties, voorzieningen en werkzaamheden ten behoeve van gaswinning. Geluidzoneringsplichtige inrichtingen en/of risicovolle inrichtingen zijn niet toegestaan. De bouwhoogte van de tijdelijke boorinstallatie bedraagt ten hoogste 55 meter.

Bedrijf - Molen

Molens (al dan niet in combinatie met een kleinschalige bedrijfsmatige, recreatieve of educatieve functie) in het buitengebied zijn onder de bestemming "Bedrijf - Molen" gebracht. Bestaande bedrijfswoningen zijn toegestaan, al dan niet in combinatie met ruimte voor een aan-huis-verbonden beroep dan wel een kleinschalige bedrijfsmatige activiteit. De hoogte van de molen bedraagt maximaal 30 meter.

Bedrijf - Nutsvoorziening

Openbare nutsvoorzieningen zoals elektriciteitshuisjes met een oppervlakte groter dan de vergunningsvrije oppervlakte zijn onder de bestemming "Bedrijf - Nutsvoorziening" gebracht. De bouwhoogte is maximaal 4 meter. Ook gemalen en afsluiterschema's vallen onder deze bestemming.

Cultuur en ontspanning - Museum

In het buitengebied komt noordwestelijk net buiten Moddergat een klein openlucht museum voor ('t Fiskershúske). In dit bijzondere openluchtmuseum worden de herinneringen aan de verdwenen kustvisserij en de visserscultuur levend gehouden. Het museum is specifiek inbestemd. Bouwen en gebruiksregels zijn afgestemd op de specifieke situatie.

Groen

Bos en groenstroken zijn onder de bestemming 'Groen' gebracht. Ook sloten en daarmee gelijk te stellen waterlopen vallen hieronder. De bestemming richt zich op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de landschappelijke waarden van de groengebieden. Extensief agrarisch medegebruik alsmede het recreatief- en educatief medegebruik is toegestaan. Binnen de bestemming is geen bebouwing toegestaan. Voor de bescherming van het groengebied is een omgevingsvergunning opgenomen. Bij Anjum en Holwerd zijn ijsbanen gelegen. Deze zijn specifiek aangeduid. Het wandloopcentrum tussen Wierum en Nes is eveneens specifiek aangeduid.

Groen - Waardevolle erfbeplanting

Waardevolle erfbeplanting is specifiek inbestemd. De bestemming ziet toe op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de landschappelijke waarden van de waardevolle erfbeplanting. Het verwijderen, vernielen en/of aantasten van de waardevolle erfbeplanting is niet toegestaan.

Horeca

In het plangebied komen verschillende horecavoorzieningen voor. Het betreft het restaurant op de veerдам van Holwerd, het bowling- en zalencentrum aan de Tichelwei te Oostrum en een restaurant alsmede een galerie/kunstcafé aan de Dokkumer Nieuwe Zijlen. Zij zijn onder de bestemming "Horeca" gebracht. Restaurants zijn toegestaan ter plaatse van de aanduiding "horeca van categorie 3". Horecabedrijven zoals hotels, pensions en andere logiesverstrekkende bedrijven zijn toegestaan ter plaatse van de aanduiding "horeca van categorie 6". Per horecabedrijf is één bedrijfswoning toegestaan. De maatvoering voor een bedrijfsgebouw, overkapping of bedrijfswoning is weergegeven in een bouwschema. Er is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om - onder voorwaarden - de bestemming "Horeca" te kunnen wijzigen in de bestemming "Wonen". De bowlingbaan aan de Tichelwei is als zodanig aangeduid.

Maatschappelijk

De maatschappelijke voorzieningen in het buitengebied zijn onder de bestemming "Maatschappelijk" gebracht. De bedrijfswoning valt hier ook onder, al dan niet in combinatie met ruimte voor een aan-huis-verbonden beroep dan wel een kleinschalige bedrijfsmatige activiteit. Per voorziening is

één bedrijfswoning toegestaan, Voor de maatvoering van een gebouw of een overkapping is een bouwschema opgesteld.

Maatschappelijk - Begraafplaats

De begraafplaats bij Metslawier en Ee is onder de bestemming "Maatschappelijk - Begraafplaats" gebracht. De aanwezige groenvoorzieningen vallen eveneens onder deze bestemming, evenals gebouwen ten behoeve van onderhoud en beheer.

Maatschappelijk - Bijzondere woonvorm

Aan de Fjellingsreed 6 ten noordwesten van Engwierum staat een verbouwde boerderij waar de opvang van dak- en thuislozen plaatsvindt. Binnen de bestemming "Maatschappelijk – Bijzondere woonvorm" is deze bijzondere woonvorm in combinatie met de zorgfunctie mogelijk. De bestemmingsomschrijving, alsmede de bouw- en gebruiksregels zijn op deze locatie afgestemd.

Natuur

De bestemming 'Natuur' betreft de bestaande natuurgebieden, met uitzondering van het Lauwersmeergebied en het Waddengebied. De bestemming is gericht op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de natuurlijke en de landschappelijke waarden van de zilte graslanden als weidevogel- en foerageergebieden. Ook sloten, poelen, en daarmee gelijk te stellen water wordt tot de bestemming 'Natuur' gerekend. Extensief agrarisch medegebruik alsmede recreatief- en educatief medegebruik is toegestaan. Om onevenredige aantasting van de aanwezige waarden te voorkomen is een omgevingsvergunning opgenomen en zijn enkele expliciete verboden opgenomen. Binnen de bestemming is geen bebouwing toegestaan. Eendenkooien met de daarbijbehorende kooihuisjes zijn toegestaan ter plaatse van de aanduiding "eendenkooi".

Natuur - Lauwersmeer

Het Lauwersmeergebied is gebied onder een afzonderlijke bestemming gebracht, nl. de bestemming 'Natuur - Lauwersmeer'. De bestemmingsomschrijving is afgestemd op de instandhoudingdoelstellingen voor dit gebied. De bestemming richt zich op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de natuurlijke en de landschappelijke waarden van rietmoerassen en rietruigtes, vochtige en natte graslanden, open water en de onderlinge overgangsgebieden daartussen. Extensief agrarisch medegebruik, recreatief medegebruik en het educatief medegebruik is toegestaan. Bestaande paden en kijkhutten vallen eveneens onder de bestemming.

Recreatie - Dagrecreatie

Het surfstrand nabij Lauwersoog is onder de bestemming "Recreatie - Dagrecreatie" gebracht. De bestemming is bedoeld voor dagrecreatie gericht op watersport. Paden, parkeervoorzieningen en water vallen eveneens onder de bestemming.

Recreatie - Verblijfsrecreatie

In het plangebied bevinden zich enkele verblijfsrecreatieve terreinen met vakantiewoningen, één daarvan is gecombineerd met een kampeerterrein. Deze terreinen zijn onder de bestemming "Recreatie - Verblijfsrecreatie" gebracht. De bestemming ziet tevens toe op de instandhouding, het herstel en de ontwikkeling van de natuurlijke en landschappelijke waarden. Per terrein is één bedrijfswoning toegestaan, al dan niet in combinatie met ruimte voor een aan-huis-verbonden beroep. Sport- en speelrecreatie, wegen en paden, parkeervoorzieningen en water zijn eveneens onder de bestemming gebracht. De bouwregels voor de recreatiewoningen zijn niet op alle terreinen gelijk. Daarom is er onderscheid gemaakt tussen drie bestemmingen 'Recreatie-Verblijfsrecreatie'. Op het verblijfsrecreatieve terrein Schreiershoek ten oosten van Dokkum zijn twee bedrijfswoningen toegestaan. Aanleg en verhuur van boten en kano's is toegestaan ter plaatse van de aanduiding "haven". Ook voor de horeca op het terrein is een aanduiding opgenomen.

Sport - Manege

In het buitengebied bevinden zich enkele maneges. Deze maneges zijn onder de bestemming "Sport - Manege" gebracht. Bedrijfsgebouwen ten behoeve van een manege zijn toegestaan, alsmede één bedrijfswoning, al dan niet in combinatie met ruimte voor een aan-huis-verbonden beroep dan wel een kleinschalige bedrijfsmatige activiteit. Voor de maatvoering van een bedrijfsgebouw of een bedrijfswoning is een bouwschema opgenomen. Er is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om –onder voorwaarden- de bestemming "Sport - Manege" te kunnen wijzigen in de bestemming "Wonen" of "Wonen - Voormalige boerderijpanden". Ook is er een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om onder voorwaarden de situering van het aangegeven bouwvlak (bij gelijkblijvende oppervlakte) te wijzigen.

Bedrijfsgebouwen

Een nieuw bedrijfsgebouw mag bij recht een maximale omvang hebben van 1.000 m². De gezamenlijke oppervlakte van bedrijfsgebouwen (inclusief bedrijfswoning(en)) mag bij recht 1.500 m² zijn. Met een omgevingsvergunning kan een groter bedrijfsgebouw en een groter oppervlak worden gebouwd. In dat geval moet er een inpassingsplan worden opgesteld. Bij het inpassingsplan dient de inpassing in de omgeving centraal te staan: er moet rekening worden gehouden met landschappelijk en cultuurhistorisch waardevolle elementen, structuren en de bebouwde en onbebouwde omgeving.

Sport - Sportvelden

Ten noorden van Morra zijn sportvelden gelegen. Deze zijn specifiek inbestemd. Een goede landschappelijke inpassing wordt nagestreefd. Naast de terreinen vallen ook de gebouwen, wegen en paden, en parkeervoorzieningen onder de bestemming.

Verkeer

De doorgaande wegen in het plangebied zijn onder de bestemming "Verkeer" gebracht. De gronden zijn bestemd voor (ontsluitings)wegen. Paden,

bruggen, dammen en/of duikers, sloten, bermen en beplanting alsmede parkeervoorzieningen behoren ook tot deze bestemming. Gebouwen zijn binnen deze bestemming niet toegestaan.

Verkeer - Fiets- en voetpaden

De fiets- en voetpaden in het plangebied zijn onder een specifieke bestemming gebracht, nl. de bestemming "Verkeer - Fiets- en voetpaden". Naast fiets- en voetpaden zijn kaden en dijken, sloten, bermen en beplanting binnen de bestemming mogelijk. Dagrecreatief medegebruik is toegestaan.

Verkeer - Veerdam

De veerbootterminal ten noorden van Holwerd is onder de bestemming "Verkeer - Veerdam" gebracht. De bestemming ziet toe op een veerbootterminal, inclusief voorzieningen ten behoeve van de veerbootterminal, waaronder wachtruimtes en opstelplaatsen. Ondergeschikte detailhandel ten behoeve van de recreatie, educatie en natuur- en landschapsbeleving is eveneens toegestaan. Lichte horeca (waaronder een restaurant) is toegestaan ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van horeca - restaurant". De aanlegplaatsen en pontons ten behoeve van de veerdienst zijn eveneens onder deze bestemming gebracht. Het parkeerdek is toegestaan ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van verkeer - parkeerdek".

Water

Deze bestemming is gelegd op de bestaande hoofdwatervgangen en de grachten bij de waardevolle erven. Ook een aantal cultuurhistorisch waardevolle kreken is onder de bestemming 'Water' gebracht. De bestemmingsomschrijving omvat de functies voor wateraanvoer en -afvoer, de waterberging, het behoud van de natuurlijke en landschappelijke waarden en de recreatievaart. De bijbehorende kaden, dijken en oeverstroken zijn eveneens als zodanig bestemd. Op deze gronden mogen geen bouwwerken en overkappingen worden gebouwd. De grachten bij de waardevolle erven zijn vanwege hun cultuurhistorische waarde specifiek aangeduid. Ook een aantal kreken kennen deze aanduiding. Door het aanduiden van de grachten is expliciet bedoeld dat deze niet gedempt mogen worden. Watervgangen welke mede bedoeld zijn voor schaatsroutes, kanovaart en overig verkeer over water, zijn eveneens aangeduid. Sluizen zijn toegestaan ter plaatse van de aanduiding "sluis".

Water - Waterkering

De dijken in het plangebied zijn onder de bestemming "Water - Waterkering" gebracht. De bestemming richt zich op de functie van de dijken ten behoeve van de primaire waterkering. Daarnaast is het behoud van de landschappelijke, natuurlijke en cultuurhistorische waarden van de dijken geregeld. Agrarisch en recreatief medegebruik is binnen de bestemming toegestaan. Werkzaamheden als ophogen, afgraven, ontgronden en egaliseren zijn niet toegestaan.

Wonen

De woningen in het buitengebied zijn onder de bestemming "Wonen" gebracht. De woonfunctie is hier, al dan niet in combinatie met ruimte voor een aan-huis-verbonden beroep dan wel een kleinschalige bedrijfsmatige activiteit toegestaan. Aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen behoren ook tot de bestemming. Hoofdgebouwen dienen binnen een bouwvlak te worden gebouwd. Er is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om - onder voorwaarden - het woonhuis te kunnen splitsen in meer dan één woning. Het hoofdgebouw moet in dat geval vóór splitsing een omvang hebben van ten minste 300 m². De bestaande bouwmassa mag niet worden vergroot en er mogen niet meer dan twee woningen worden gevestigd.

Aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen

Voor het bouwen van aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen zijn specifieke regels opgenomen. Zo moeten de aan- en uitbouwen, de bijgebouwen en de overkappingen ten minste 3 m achter de naar de weg gekeerde gevel(s) of het verlengde daarvan worden gebouwd. De aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen moeten ten minste 1 m vanaf de zijdelingse perceelgrens dan wel in de zijdelingse perceelgrens te worden gebouwd. De gezamenlijke oppervlakte van het hoofdgebouw en de daarbij behorende aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen bedraagt maximaal 175 m². De goothoogte van een aan- of uitbouw, een bijgebouw of een overkapping bedraagt maximaal 3,3 m. De bouwhoogte van een aan- of uitbouw, een bijgebouw of een overkapping mag niet meer bedragen dan:

1. 6,50 m, indien in de zijdelingse perceelgrens wordt gebouwd;
2. de hoogte van een punt in een denkbeeldige lijn van 45°, getrokken vanuit een punt op 3,30 hoogte op de zijdelingse perceelgrens.

De bouwhoogte van een aan- of uitbouw, een bijgebouw of een overkapping is in alle gevallen ten minste 1 m lager dan het hoofdgebouw.

Met een omgevingsvergunning kan worden afgeweken van de bouwregels van het hoofdgebouw, wanneer er vanuit architectonisch oogpunt een versterking van de ruimtelijke kwaliteit en het omgevingsbeeld wordt gerealiseerd. In dat geval mag de bouwhoogte van het woonhuis maximaal 12 m zijn. Ook moet het woonhuis worden voorzien van een kap. Afwijking van de bouwregels voor het hoofdgebouw is ook mogelijk vanwege noodzakelijke bouwtechnische vereisten.

Het vergroten van de woonruimte is verder mogelijk door middel van een omgevingsvergunning, waarmee kan worden afgeweken van de vereiste ondergeschiktheid van aan- en uitbouwen en bijgebouwen qua afmetingen aan het hoofdgebouw. Wel moet er sprake zijn van een architectonisch hoogwaardig bouwplan. In het geval er sprake is van een cultuurhistorisch waardevol woonhuis, dient hier specifiek rekening mee te worden gehouden.

Plattelandswoning

Met de nieuwe wet "plattelandswoning" kunnen gemeenten voormalige agrarische bedrijfswoningen aanwijzen als plattelandswoning. Voor de wet blijft het een bedrijfswoning, maar de strengere milieunormen voor gewone woningen gelden hier nu niet. De boerderij kan daardoor nu ook door gewone burgers bewoond worden. De nieuwe wet moet het mogelijk maken een boerderij die geen deel meer uitmaakt van een boerenbedrijf, te bewonen, zonder dat er conflicten ontstaan met agrariërs in de omgeving over beperkingen op het gebied van bijvoorbeeld geluid- en stankoverlast. Door in de milieuwetgeving de plattelandswoning gelijk te stellen aan een bedrijfswoning kunnen de toelaatbare normen worden verhoogd. Dit geeft extra kansen voor de agrariërs met betrekking tot hun bedrijfsvoering.

In het buitengebied van Dongeradeel bevindt zich één woning die aangemerkt wordt als plattelandswoning (Parallelwei 4 te Bornwird). In het bestemmingsplan Bûtengebied is ten behoeve van de plattelandswoning een passende regeling opgenomen (aanduiding).

Wonen – Dijkwoningen

Provincie en Rijk hebben in hun ruimtelijke verordening zowel binnendijs als buitendijs ruimte gereserveerd voor toekomstige dijkverbeteringen. In deze reserveringszone zijn bouw- en gebruiksbeperkingen beperkt. Doordat de woningen op 't Skoar binnen deze zone gelegen zijn kunnen deze woningen minder uitbreidingsruimte krijgen dan de overige woningen in het buitengebied. Vanwege deze beperking zijn deze woningen onder een afzonderlijke bestemming gebracht ("Wonen – Dijkwoningen"). Binnen deze bestemming blijven bestaande rechten behouden.

Met een omgevingsvergunning kan worden afgeweken van de bouwregels. Ten behoeve van het vergroten van de woonruimte kan zo –onder voorwaarden- worden afgeweken van de vereiste ondergeschiktheid van aan- en uitbouwen en bijgebouwen qua afmetingen aan het hoofdgebouw. Er moet dan wel sprake zijn van een architectonisch hoogwaardig bouwplan en er mag geen afbreuk wordt gedaan aan de cultuurhistorische waarden van het hoofdgebouw.

Wonen - Voormalig boerderijpand

De voormalige boerderijen in het buitengebied zijn onder de bestemming "Wonen - Voormalig boerderijpand" gebracht. De bestemming is gericht op de woonfunctie, al dan niet in combinatie met ruimten voor een aan-huisverbonden beroep of een kleinschalige bedrijfsmatige activiteit. De bestemmingsomschrijving is tevens toegespitst op het behoud en het herstel van de karakteristieke hoofdvormen van de voormalige boerderijpanden. Aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen maken eveneens deel uit van de bestemming. In geval van bijvoorbeeld ver- of nieuwbouw kan slechts worden afgeweken van de bestaande maatvoeringen van een voormalig boerderijpand indien er vanuit architectonisch oogpunt een versterking van de ruimtelijke kwaliteit en het omgevingsbeeld plaatsvindt.

Met een omgevingsvergunning kan worden afgeweken van de bouwregels. Ten behoeve van het vergroten van de woonruimte kan zo –onder voorwaarden- worden afgeweken van de vereiste ondergeschiktheid van aan- en uitbouwen en bijgebouwen qua afmetingen aan het hoofdgebouw. Er moet dan wel sprake zijn van een architectonisch hoogwaardig bouwplan en er mag geen afbreuk wordt gedaan aan de cultuurhistorische waarden van het hoofdgebouw.

Er is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om - onder voorwaarden - het woonhuis te kunnen splitsen meer dan één woning. Het hoofdgebouw moet in dat geval vóór splitsing een omvang hebben van ten minste 300 m². De bestaande bouwmassa mag niet worden vergroot en er mogen niet meer dan twee woningen worden gevestigd.

Leiding - Gas

De hoofdgastransportleidingen in het plangebied zijn onder de bestemming "Leiding - Gas" gebracht. Dit houdt in dat, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), de gronden mede bestemd zijn voor hoofdgastransportleidingen. De bij de leidingen behorende veiligheidszones vallen eveneens binnen de bestemming. Aan weerszijden van de leidingen bevindt zich een bebouwingsvrije zone van 5 meter. In deze zone mag niet worden gebouwd.

Waarde – Archeologisch monument

De archeologische monumenten (wettelijk beschermde terreinen op grond van de Monumentenwet) zijn onder de bestemming "Waarde – Archeologisch monument" gebracht. De bestemming heeft de bescherming van archeologische waarden tot doel. Voor het bouwen van bouwwerken is een vergunning van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed noodzakelijk. Een aanvraag daartoe dient bij de gemeente Dongeradeel te worden ingediend.

Waarde – Archeologisch waardevol terrein

De bestaande archeologisch waardevolle terreinen zijn onder de bestemming "Waarde – Archeologisch waardevol terrein" gebracht. De gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor het behoud en de bescherming van de archeologische waarden van de gronden. Voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor bouwwerken met een oppervlakte groter dan 50 m², moet een archeologisch onderzoeksrapport worden overgelegd waarin de archeologische waarden van de gronden die mogelijk kunnen worden verstoord in voldoende mate zijn vastgesteld. Ook moet zijn aangegeven op welke wijze de archeologische waarden worden bewaard en/of gedocumenteerd. Voor ondermeer het ontgronden, afgraven, egaliseren en ophogen van gronden en/of het anderszins ingrijpend wijzigen van de bodemstructuur moet een omgevingsvergunning worden verleend.

Waarde – Beschermd dorpsgezicht

De aanwijzing van het beschermd dorpsgezicht van Moddergat strekt zich uit over een gedeelte van het plangebied van dit bestemmingsplan. Ter bescherming van deze waarde is de bestemming "Waarde – Beschermd

dorpsgezicht" opgenomen. De bestemming ziet toe op het behoud, het herstel en de uitbouw van de ruimtelijke opbouw van de oorspronkelijke vissersnederzetting De Oere en de karakteristieke ligging daarvan in het landschap. Voor een beschrijving van de kenmerken van het beschermd dorpsgezicht: zie paragraaf 3.4.

Waarde - Cultuurhistorisch waardevolle lijn

De in het plangebied voorkomende cultuurhistorisch waardevolle dijken, lanenstructuren, terppaden en kerkenpaden zijn onder de bestemming "Waarde - Cultuurhistorisch waardevolle lijn" gebracht. Ook de radiale beplantingsstructuren rondom de terpen is onder deze bestemming gebracht. De bestemming is gericht op het behoud van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van de dijken en kerkenpaden. Voor het wijzigen van het beloop en/of het profiel van de dijken- en padenstructuur, het ontgronden, afgraven, egaliseren en/of ophogen van gronden en/of het anderszins ingrijpend wijzigen van de bodemstructuur dient een omgevingsvergunning te worden verleend. Het dijk tracé van het Dokkumergrootdiep is onder deze bestemming gebracht. Ook het voormalig spoortracé van de spoorlijn Leeuwarden - Anjum is, vanwege de cultuurhistorische waarde die aan dit tracé wordt toegekend, onder deze bestemming gebracht.

Waarde – Cultuurhistorisch waardevol dijkement

De uit cultuurhistorisch oogpunt waardevolle dijkcoupures en dijkhuisjes zijn onder de bestemming "Waarde – Cultuurhistorisch waardevol dijkement" gebracht. De bestemming is gericht op het behoud van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van de dijkcoupures en dijkhuisjes.

Waarde – Dobbes

De in het plangebied voorkomende dobbes zijn onder de bestemming 'Waarde - Dobbes' gebracht. De bestemming richt zich op het behoud, het herstel en de uitbouw van de landschappelijke, natuurlijke en cultuurhistorische waarden van de dobbes.

Waarde – Landschap: open gebied

In het plangebied komen enkele waardevolle open gebieden voor, zoals De Kolken, de Bantpolder en de Jouswierster Polder. Deze zijn onder de bestemming "Waarde – Landschap: open gebied" gebracht. De gronden zijn mede bestemd voor het behoud, het herstel en de uitbouw van de landschappelijke, natuurlijke en cultuurhistorische waarden van de openheid van de gebieden. Bosbouw, sierteelt, fruitteelt, boomteelt, houtteelt of overige opgaande meerjarige teeltvormen zijn niet toegestaan.

Waarde – Landschap: verkaveling

De verspreid in het plangebied voorkomende bijzondere kavelstructuren en kavelsloten zijn onder de bestemming "Waarde – Landschap: verkaveling" gebracht. De gronden zijn mede bestemd voor het behoud, het herstel en de uitbouw van de landschappelijke, natuurlijke en cultuurhistorische waarden van de bijzondere kavelstructuur en kavelsloten. Het dempen en/of graven van sloten (of andere waterlopen) is niet toegestaan.

Waarde – Lauwersmeergebied

Het Lauwersmeergebied is volgens de verordening Romte aangewezen als een gebied met aardkundige waarden. Aanvullend op de gebiedsbestemming is de bestemming 'Waarde - Lauwersmeergebied' toekend. Het Lauwersmeergebied is daarmee mede bestemd voor het behoud, het herstel en de uitbouw van de aardkundige waarden van dit voormalig getijdengebied met fossiele kwelders, platen, geulen en prielen. Het dempen en/of graven van sloten en/of andere waterlopen deel uitmakend van opstrekende en blokvormige verkaveling is niet toegestaan.

Waarde – Reliëf

De uit cultuurhistorisch oogpunt waardevolle terpen en kruinige percelen alsmede de verhoogde boerderijplaatsen zijn onder de bestemming 'waarde – reliëf' gebracht. De bestemming richt zich op het behoud, het herstel en de uitbouw van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van deze gronden. Voor wat betreft de terpen gaat het om de terpen van Aalsum, Foudgum, Brantgum, Oostrum, Waaxens, Wetsens, Raard, Hantum en Bornwird.

Waarde – Rijksmonument

In het plangebied komen enkele rijksmonumenten voor. Hiertoe is een passende bestemming opgenomen ter bescherming van deze monumenten.

6. 7. Toelichting op de algemene regels**6.7.1. Anti-dubbeltelbepaling**

Het doel van de anti-dubbeltelbepaling is te voorkomen dat, wanneer volgens een bestemmingsplan bepaalde gebouwen niet meer dan een bepaald deel van een bouwperceel mogen beslaan, het opengebleven terrein niet nog eens meetelt bij het toestaan van een ander gebouw, waaraan een soortgelijke eis wordt gesteld. Kortweg gezegd komt het erop neer, dat grond die één keer in beschouwing is genomen voor het toestaan van gebouwen, niet een tweede maal mag meetellen voor de toelaatbaarheid van andere gebouwen, als die grond inmiddels tot een ander bouwperceel is gaan behoren.

De anti-dubbeltelbepaling in een bestemmingsplan werkt volgens jurisprudentie pas vanaf het moment van het van kracht worden van het bestemmingsplan en werkt slechts voor de duur van dat plan

6.7.2. Algemene gebruiksregels

In het artikel 'Algemene gebruiksregels' is aangegeven welke gebruiksvormen in ieder geval strijdig zijn met het bestemmingsplan. Het verbod om gronden en bouwwerken in strijd met een bestemmingsplan te gebruiken is geregeld in de Wabo, ex art. 2.1 lid 1 sub c.

6.7.3. Algemene aanduidingsregels

geluidzone – industrie

De geluidszone van industrieterrein Betterwird te Dokkum ligt voor een deel over het plangebied van dit bestemmingsplan. Ook is het havengebied van Lauwersoog (gemeente de Marne) een geluidsgezoneerd industrieterrein. De geluidszone strekt zich uit tot binnen de grenzen van het bestemmingsplan Bûtengebied. De zones zijn specifiek aangeduid. Hiermee wordt geregeld dat een geluidsgevoelig gebouw (bijvoorbeeld een woning), of de uitbreiding daarvan, slechts mag worden gebouwd indien de geluidsbelasting van de gevel van dit geluidsgevoelige gebouw niet hoger zal zijn dan de daarvoor geldende voorkeursgrenswaarde of een vastgestelde hogere grenswaarde.

veiligheidszone – BEVI

Rondom de gasproductielocaties in Moddergat, de Tibben (nabij Ee) en Engwierum en gasbehandelingsinstallatie in Anjum ligt een risicocontour 10^{-6} (bron: risicokaart). De risicocontouren zijn door middel van een aanduiding op de verbeelding weergegeven. De voor 'veiligheidszone - bevi' aangeduide gronden zijn mede bestemd voor het tegengaan van het bouwen en/of gebruiken van gebouwen als kwetsbaar of beperkt kwetsbaar object vanwege locaties voor gaswinning.

vrijwaringszone - molenbiotoop

De molenbeschermingszone is opgenomen rond molens die als zodanig in bedrijf zijn (ook ten behoeve van een recreatieve functie). Het betreft een zone die ervoor zorgt dat een optimale windvang voor de molen aanwezig blijft. Dit houdt in dat er eisen worden gesteld aan de hoogte van bouwwerken en beplanting.

vrijwaringszone - waterkering

Langs de dijken met een waterkerende functie liggen vrijwaringszones waarbinnen beperkingen gelden ten aanzien van het oprichten van bebouwing.

vrijwaringszone - recht van afpaling

Ter bescherming van de rust in het gebied rondom eendenkooien ten behoeve van het functioneren van eendenkooien is een vrijwaringszone opgenomen. Het is niet toegestaan de rust in dat gebied zodanig te verstoren dat daarmee het functioneren van eendenkooien wordt geschaad. Het recht van afpaling is belangrijk omdat geregistreerde kooien worden beschermd door de Flora- en faunawet en gebruik mogen maken van het afpalingrecht. Met dit recht kan de kooiker rust in de omgeving van zijn eendenkooi van rechtswege afdwingen.

vrijwaringszone - straalpad

De aanduiding heeft betrekking op straalpaden ten behoeve van telecommunicatie. Er worden in deze zone eisen gesteld aan de hoogte van bouwwerken en beplanting.

vrijwaringszone - weg

Langs belangrijke wegen liggen aan weerszijden vrijwaringszones waarbinnen beperkingen gelden ten aanzien van het oprichten van bebouwing.

windturbine

De in het buitengebied voorkomende windturbines zijn onder een aparte aanduiding gebracht. De aangeduide gronden zijn mede bestemd voor windturbines. Per aangeduid gebied mag één windturbine worden gebouwd. De ashoogte en de rotordiameter van de windturbine bedragen ten hoogste de bestaande ashoogte c.q. rotordiameter.

6.7.4. Algemene afwijkingsregels

In het bestemmingsplan zijn algemene regels opgenomen inzake afwijking van het bestemmingsplan bij omgevingsvergunning. Deze afwijkingen van de regels zijn bedoeld om de nodige flexibiliteit in het plan te brengen, zodat kan worden gereageerd op onvoorziene omstandigheden. Het gaat daarbij om relatief kleinschalige ruimtelijke ingrepen. Bij grotere ingrepen ligt het voor de hand een wijzigingsbevoegdheid op te nemen, of tot een planherziening te komen.

6.7.5. Algemene wijzigingsregels

Het plan bevat voor een aantal gevallen mogelijkheden om bestemmingen te wijzigen binnen de regels aangegeven grenzen. Voor zo'n wijziging bestaan aparte procedureregels. Voor zover het een wijziging binnen de bestemming zelf betreft, bijvoorbeeld het verwijderen van een aanduiding, staat deze in het betreffende artikel genoemd. Voor zover het een wijziging naar een andere bestemming betreft, kan deze in het betreffende artikel zijn opgenomen of in de algemene wijzigingsregels.

In de algemene wijzigingsregels zijn ook regels opgenomen om de plannen voor de Súd Ie (zie paragraaf 4.5.6) in planologische zin mogelijk te maken. Ten behoeve van de realisering van het project Súd Ie is er een regel opgenomen om een bestemming te kunnen wijzigen ten behoeve van de aanleg van nieuwe fiets- en voetpaden, incidentele verbredingen en bochtafsnijdingen. Ook kan door middel van deze wijzigingsbevoegdheid de aanleg van opvaarten, verbredingen van waterlopen ten behoeve van waterberging en/of de aanleg van natuurvriendelijke oevers, en kleine verleggingen van vaarwegen worden gerealiseerd. Ook kunnen aanpassingen in het dijktracé mogelijk gemaakt (een bestemming kan worden gewijzigd in de bestemming "Water - Waterkering" dan wel de bestemming "Water - Waterkering" kan worden gewijzigd in enige ander bestemming).

Ten slotte kan door middel van deze wijzigingsbevoegdheid de realisatie van insteekhavens met aanlegplaatsen bij Anjum en Ee mogelijk worden gemaakt (zie figuur 12). Afwegingscriteria hierbij zijn de landschappelijk, milieuhygiënisch en verkeerskundig inpasbaarheid in de omgeving. Ook moet de uitbreiding of nieuwvestiging noodzakelijk zijn om aan te sluiten op de behoeften van recreanten.

6. 8. Toelichting op overgangs- en slotregels

In het bestemmingsplan zijn overgangs- en slotregels opgenomen. Het overgangsrecht is gericht op bouwwerken die ooit met een bouwvergunning of een melding zijn gebouwd, of een gebruik dat ooit is toegestaan, maar dat nu, vanwege een bestemmings- of beleidswijziging onder het overgangsrecht zijn gebracht. Ook tientallen jaren aanwezige bouwwerken, die niet met een vergunning zijn gebouwd, of langdurig aanwezig gebruikt worden met het overgangsrecht beschermd. Het overgangsrecht is er op gericht dat deze bouwwerken uiteindelijk zullen verdwijnen of het gebruik ervan wordt beëindigd, zodat de situatie in overeenstemming geraakt met de gegeven bestemming. In beginsel mogen de bouwwerken slechts in ondergeschikte mate gedeeltelijk worden vernieuwd en veranderd. Het is niet mogelijk om hiermee geheel of in stappen tot een nieuw bouwwerk te komen. In de slotregel is aangegeven onder welke benaming de regels kunnen worden aangehaald.

7. UITVOERBAARHEID

Wettelijk bestaat de verplichting om inzicht te geven in de uitvoerbaarheidsaspecten van een bestemmingsplan. In dat verband wordt een onderscheid gemaakt tussen de maatschappelijke en de economische uitvoerbaarheid

7. 1. Maatschappelijke uitvoerbaarheid

Het bestemmingsplan doorloopt de in de Wro opgenomen bestemmingsplanprocedure. Dit betekent dat belanghebbenden, burgers en de wettelijke overlegpartners gedurende een periode van zes weken de mogelijkheid wordt geboden om te reageren op het voorontwerp bestemmingsplan. Het voorontwerp-bestemmingsplan Bûtengebied Dongeradeel heeft van 19 april 2012 tot en met 30 mei 2012 voor inspraak en overleg ter visie gelegen. Hiervan is door diverse personen en instanties gebruik gemaakt. Deze inspraakreacties zijn kort samengevat en beantwoord. De "Reactienota voorontwerp-bestemmingsplan Bûtengebied Dongeradeel" (datum 13 november 2012) is als *bijlage 3* bij de toelichting opgenomen.

Ten aanzien van alle ingekomen reacties is een standpunt bepaald, waarvan de resultaten in het ontwerp bestemmingsplan zijn verwerkt.

Het ontwerp-bestemmingsplan Bûtengebied Dongeradeel heeft in eerste instantie van 29 november 2012 tot en met 9 januari 2013 op het gemeentehuis voor een ieder ter inzage gelegen. Het plan is hernieuw ter inzage gelegd van 13 december 2012 tot en met 23 januari 2013 (6 weken). Daarnaast bestond ook de mogelijkheid om een digitale versie te raadplegen via de gemeentelijke website dan wel via de landelijke website ruimtelijkeplannen.nl.

Van de mogelijkheid tot het inbrengen van zienswijzen is door diverse personen en instanties gebruik gemaakt. In de "Reactienota ontwerp-bestemmingsplan Bûtengebied Dongeradeel" zijn de zienswijzen kort samengevat en beantwoord. Tevens zijn ten behoeve van de vaststelling ambtshalve wijzigingen doorgevoerd

Eventueel ingekomen zienswijzen zijn al dan niet verwerkt in het bestemmingsplan en het plan wordt door de gemeenteraad vastgesteld, binnen 12 weken na terinzagelegging. De indieners van de zienswijzen worden hiervan op de hoogte gesteld. Uiteindelijk is tegen het bestemmingsplan beroep mogelijk bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

7. 2. Economische uitvoerbaarheid

Algemeen

Het weergeven van de economische uitvoerbaarheid door middel van een cijfermatige opzet, is in het kader van een bestemmingsplan van dergelijke omvang moeilijk te geven. Immers, dit bestemmingsplan is geen uitvoe-

ringsinstrument, maar een beoordelingskader voor de inrichting en het beheer van het landelijk gebied.

Met betrekking tot de economische uitvoerbaarheid kan dan ook worden opgemerkt dat het hier een bestaande situatie betreft die in een nieuwe planologische regeling is vervat. Van gemeentewege zijn geen nieuwe ontwikkelingen in het plan opgenomen die in een financieel kader geplaatst moeten worden. Een verdergaande toets ten aanzien van de financieel-economische uitvoerbaarheid is niet noodzakelijk.

Grondexploitatie

Wanneer een bestemmingsplan een bij algemene maatregel van bestuur aangewezen bouwplan mogelijk maakt en het kostenverhaal niet anderszins is verzekerd, dient op basis van artikel 6.12. van de Wro (tegelijkertijd met de vaststelling van een bestemmingsplan) een exploitatieplan te worden vastgesteld.

Onder een aangewezen bouwplan wordt krachtens artikel 6.2.1. van het Bro onder andere de bouw van één of meer woningen of andere hoofdgebouwen, de uitbreiding van een gebouw met ten minste 1.000 m² brutovloeroppervlakte, of de bouw van ten minste 1.000 m² brutovloeroppervlakte aan kassen verstaan. Het exploitatieplan is in deze situatie de basis voor het doorberekenen van de verhaalbare kosten die de gemeente maakt om de aangewezen bouwplannen mogelijk te maken. Op basis van artikel 6.2.4 van het Bro worden daartoe onder andere gerekend de kosten van de aanleg van voorzieningen, de kosten van het opstellen van gemeentelijke plannen en andere door het gemeentelijk apparaat te verrichten werkzaamheden ten behoeve van de bouwplannen. Daarnaast kan een exploitatieplan vereist zijn indien aanvullende eisen en regels gesteld moeten worden.

Dit bestemmingsplan heeft een conserverend karakter, waarbij de bestaande situatie als uitgangspunt geldt en met inachtneming van de actuele bouw- en gebruiksregels en verplichte sectorale toetsen wordt vastgelegd. In het bestemmingsplangebied worden slechts beperkte bouwmogelijkheden geboden, welke kunnen worden aangemerkt als aangewezen bouwplan zoals bedoeld in artikel 6.2.1 Bro. Het betreft in alle gevallen particulier initiatief, waaraan in beginsel geen kosten voor de gemeente zijn verbonden, afgezien van kosten van het ambtelijk apparaat voor de begeleiding en toetsing van aanvragen. Deze kosten worden door middel van leges gedekt.

Voor de hierboven genoemde bouwmogelijkheden geldt dat dit gedeeltelijk bouwmogelijkheden betreft die reeds mogelijk waren op basis van het vigerende bestemmingsplan. Artikel 9.1.20 van de Invoeringswet Wro bepaalt dat voor deze bouwplannen de grondexploitatie-regeling buiten toepassing blijft. Hiervoor kan dus geen exploitatieplan worden vastgesteld.

Ten aanzien van de door dit bestemmingsplan nieuw mogelijk gemaakte bouwplannen is in de Wro en het Bro vanaf 1 november 2010 een regeling

opgenomen, waardoor bij relatief beperkte bouw mogelijkheden kan worden afgeweken van de plicht om een exploitatieplan vast te stellen. Deze 'kruimelgevallenregeling' maakt het mogelijk om als gemeenteraad af te zien van het vaststellen van een exploitatieplan, indien de te verhalen kosten niet in verhouding staan tot de kosten verbonden aan het maken van een exploitatieplan. Het gaat dan om situaties waarbij de verhaalbare kosten lager zijn dan € 10.000, er geen fysieke werken als kostenpost worden opgevoerd maar alleen apparaatkosten of de verhaalbare kosten alleen betrekking hebben op aansluiting op de openbare ruimte of aansluiting op nutsvoorzieningen (artikel 6.2.1a Bro). Gezien het feit dat alle in dit bestemmingsplan opgenomen bouwplannen onder deze regeling vallen, zal de gemeenteraad bij vaststelling van het bestemmingsplan besluiten om geen exploitatieplan vast te stellen.

Wanneer particulieren de bij recht, bij afwijkings- of wijzigingsbevoegdheid geboden mogelijkheden wensen te benutten, zal met de belanghebbende aanvrager een overeenkomst worden gesloten, zoals bedoeld in artikel 6.4a van de Wro. Daarmee kan worden voorkomen dat de gemeenschap de planschadeposten moet betalen die gemaakt worden in het belang van de aanvrager. Mochten er andere kosten zijn, die voor kostenverhaal in aanmerking komen, zal getracht worden een overeenkomst zoals bedoeld in artikel 6.24 Wro te sluiten met de initiatiefnemer. In deze overeenkomst kunnen, indien nodig, ook aanvullende eisen gesteld worden.

===